

“...ระเบียบการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ระเบียบการนี้ก็หมายถึงมีวินัย มีวินัยที่จะปฏิบัติ มีระเบียบการมีกฎเกณฑ์ ซึ่งกฎเกณฑ์นี้ คำว่ากฎเกณฑ์ กฎนี้เขียนอย่างหนึ่ง แต่กตอย่าง กตหวั กตชี เขียนอีกอย่างหนึ่ง แต่ว่าโดยมากเวลาพูดถึงกฎเกณฑ์หรือกฎหมาย กฎบังคับ มักไม่ค่อยชอบ เพราะนึกว่ากตหวั แต่ต้องมี ต้องมีกฎหมาย กฎเกณฑ์ กฎบังคับ แต่ไม่ต้องกตหวักัน เพราะว่าแต่ละคนมีความฉลาดพอที่จะเข้าใจว่า ต้องมีกฎเกณฑ์...”

พระราชดำรัส

พระราชทานแก่ผู้นำลูกเสือชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร

ณ ตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๑

“วารสารไทย” เป็นวารสารเผยแพร่ข้อมูลความรู้เชิงสารคดีที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ที่ปรึกษา ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
นายสุธี อากาศฤกษ์
บรรณาธิการ นายชาคริต จุลกะเสวี
บรรณาธิการผู้ช่วย นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
กองบรรณาธิการ นายทองค่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา นายประพัฒน์ ศรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวณิช นายวิจิตร อวะกุล
คุณหญิงคณิดา เลขะกุล นายสมบัติ พลายน้อย
นางรัชกร เหมะจันทร์ นายปัญญา นิตยสุวรรณ

ฝ่ายประสานงาน นายกิตติ จันทร์ส่อง

สำนักงานวารสารไทย สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
อาคาร ๑๑ ชั้น ๓ ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย
จปร. (เดิม) ถนนราชดำเนิน โทร. ๒๘๑๔๕๕๐
วารสารไทย เป็นเอกสารเผยแพร่เป็นอภินันทนาการแก่ประชาชน
ทั่วไป ทรรศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในวารสารนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ซึ่งไม่จำเป็นต้องตรงกับ
ความเห็นของบรรณาธิการ และคณะผู้จัดทำ

คณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายสุธี อากาศฤกษ์	อนุกรรมการที่ปรึกษา
นายวิจิตร อวะกุล	ประธานอนุกรรมการ
นายชาคริต จุลกะเสวี	รองประธานอนุกรรมการ

อนุกรรมการ

นายทองค่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา	นายประพัฒน์ ศรีณรงค์
นายเย็นใจ เลาหวณิช	คุณหญิงคณิดา เลขะกุล
นายสฤติย์ เล็งไธสง	นายสมบัติ พลายน้อย
นางรัชกร เหมะจันทร์	นายปัญญา นิตยสุวรรณ
นางเนาวรัตน์ พลเดช	นายสมาน นายน
นางดวงกมล พิทักษ์ดำรงกิจ	นางสาวอนุตรา หงษ์สุวรรณ
นางสาวบุญศรี โชติวรรณวิวัฒน์	นางสาวอนันยา เจียมศรีพงษ์
นายกิตติ	จันทร์ส่อง

พิมพ์ที่ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๕๗๗) จำกัด

สำนักงาน : ๘๕-๕๕ ถนนมหานगर (สว่างตัดใหม่) แขวงมหาพฤฒาราม
เขตบางรัก กทม. ๑๐๕๐๐ โทร. ๒๓๖๐๐๕๘, ๒๖๖๕๔๘๖ โทรสาร. (๖๖๒) ๒๓๘๕๐๒๘

โรงงาน : ๓๗ ซอยขจรธรรมสาธิต ๓๗, ถนนสุขุมวิท ๑๐๑/๑ แขวงบางจาก
เขตพระโขนง กทม. ๑๐๒๖๐ โทร. ๘๔๖๓๑๓๐-๔ โทรสาร. (๖๖๒) ๓๕๘๘๐๘๓

วารสารไทย THAI JOURNAL

ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๖๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๓๙

หมายเลขสากลประจำวารสาร ISSN 0125 - 572X

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

และ

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ

ในพระบรมมหาราชวัง

เผยแพร่เพื่อเป็นอภินันทนาการ
จาก
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ห้ามจำหน่าย

กว่าที่ “วารสารไทย” ฉบับนี้จะมีมาถึงมือท่านผู้อ่านทั้งหลาย ผมเชื่อว่าคงจะมีเสียงปนกันอยู่ไม่น้อยเลย ที่ออกจะล่าช้าผิดปกตินานไปสักหน่อย ซึ่งทางคณะผู้จัดทำเราก็ต้องขออน้อมรับคำตำหนิในเรื่องนี้อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งนี้เพราะมีความจำเป็นเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณที่ได้รับมาล่าช้าเต็มที่ จึงไม่มีคำแก้ตัวแต่ประการใดทั้งสิ้น

ก็ในยุคที่เศรษฐกิจถดถอยและค่าของเงินบาทลอยตัวแล้วอย่างขณะนี้ อะไรๆมันจึงออกจะขลุกขลักขัดข้องไปบ้าง ก็เป็นธรรมดาของโลกในยุคโลกาภิวัตน์นี่ละครับ ซึ่งประชาชนชาวไทยทุกท่านจะต้องร่วมมือร่วมใจช่วยกันกอบกู้ภาวะเศรษฐกิจของชาติให้กลับฟื้นคืนสภาพที่ดีขึ้นได้ตามลำดับ ซึ่งก็คงจะต้องใจเย็นๆ หายใจยาวๆ เข้าไว้ก่อนด้วยนะครับ

สำหรับ “วารสารไทย” ฉบับที่ ๖๔ นี้ ทางคณะผู้จัดทำใคร่ขอขอบคุณอย่างสูง ในความกรุณาของท่านนักเขียนผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ส่งเรื่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ยิ่ง เสมือนเป็นอาหารของสมองไทยมาเสนอไว้อย่างครบครัน เช่นจากท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา คุณทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา คุณหญิงคณิดา เลขะกุล คุณประพัฒน์ ตริณรงค์ คุณสุธี อากาศฤกษ์ ดร.เย็นใจ เลหาวิช ดร.ระพี สาคริก คุณปัญญา นิตยสุวรรณ คุณใหญ่ ภาณุ นายน คุณสถิตย์ เล็งไธสง และคุณเนาวรัตน์ พลเดช จึงขอเชิญท่านผู้ที่สนใจติดตามอ่านได้ตามแต่ใจจะปรารถนา

การต่อสู้รักษาและปกป้องเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทยเรา นี้ ยังคงเป็นภาระอันหนักหน่วงที่คนไทยเราทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจกันให้มั่นคง ดำเนินงานตามหน้าที่ของตนต่อไปให้ดีที่สุด ทำอย่างไรจึงจะให้สิ่งที่เลวร้าย เป็นอันตรายต่อศิลปวัฒนธรรมของชาติ ที่มีพรุ่งพรุ่นผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ออกมาอย่างไม่หยุดยั้งในยุคนั้น ให้ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องได้ดีที่สุด ก็ขอฝากให้ท่านผู้อ่านทั้งหลายได้โปรดช่วยพิจารณาด้วย

ชาคริต จุลกะเสวี

ธันวาคม ๒๕๓๙

สารบัญ

“พระผ่านเกล้า”

๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
กับความยุติธรรม

๖

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

๑๐

จาก “ประเทศสยาม” สู่ “ประเทศไทย”

๒๐

โถงของกวีเอก

๒๔

แนวนโยบายทางการเมือง
ตามระบอบประชาธิปไตย
(บันทึกเดือนความจำ)

๒๘

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทย
และวัฒนธรรมเทศ

๓๓

เล่าเรื่องหัวโขน

๔๐

พันธุ์หหลวงประสานดุริยางค์ (ตอนจบ)

๖๑

กำหนดเกษียณอายุ
ไม่ใช่หนทางต้นสำหรับชีวิต

๖๗

เราขาดเขาไม่ได้เลย

๗๒

ปากทนอปาก

๗๘

ทิวลิปปลูกในไทย
ให้ดอกสดสวยที่ดอยผาหม่น

๘๓

น้ำใจคนไทย

๘๓

พระผ่านเกล้า

พระผ่านเกล้า
หุบห้วยหวลห่านพนาดีไพร
ถามพุ่มพฤกษ์เถื่อนถ้ำล้ำสัตว์
ถามทะเลแม่น้ำและลำธาร
เสด็จผ่านย่านนี้บ้างหรือไม่
สรรพสัตว์พูดจาประสาคน
ว่าท่านมาแต่ไหนทำไมเล่า
มีป่าเขาลำเนาไหนที่ทรงธรรม
พวกเราทั่วสยามคามพิสัย
เสด็จผ่านเยี่ยมประชาทั้งตาปี
พร้อมองค์พระแม่เจ้าของเราผอง
ทรงแผ่พระเมตตาทั่วหน้าไทย
ทรงจัดทางทำกินให้สิ้นทุกข์
พระราชทานที่ดินแก่ปวงชน
ไหนจะทรงห่วงใยในแนวหน้า
อาสารักษาดนแดนวันมรรต
สละชีพล้างอริทรให้สิ้นซาก
เขาบาดเจ็บเห็บหนาวปวดร้าวกาย
คนไทยแนวหลังยังเป็นสุข
ครอบครัวข้างหลังเขายังมี
พระพ่อเจ้าภูมิพลของคนยาก
ของคนกล้าผู้รักแผ่นดินไทย
ภูเขาสูงดงดึกลึกเพียงไหน
ทรงปราบทุกข์ปັນสุขปลุกกมล
แก่ชาติศาสนามหากษัตริย์
พระเมตตาเหลือล้ำทรงคำจูน
ไ้อ้พระภูมิพลพระพ่อเจ้า
บทมลาย์ทั้งคู่ของภูวไนย
พวกเราป่าเขาลำเนาไม้
ร่วมกับเหล่าชาวไทยใจซื่อตรง
แม้ชาติหน้ามีจริงไม่กริ่งจิต
ขอเกิดในใต้หล้าฝ่ายคุณ
ขอถวายพระพรชัยไสวเศษ
พระขันติวิริยะพระทรงชัย
ผองพระโรคาพาธพินาศสิ้น
เป็นศูนย์รวมดวงใจไทยสราญ

แม้ใครถามขุนเขาน้อยใหญ่
ที่ยืนเฝ้าแคว้นไทยมานาน
ดงชัยแดนไทยอันไพศาล
ว่าเคยเห็นภูบาลพระภูมิพล
ถ้าเขินเขาลำเนาไม้ไพรสนธ์
คงภูมิใจเหลือล้นได้ตอบคำ
เทียวไล่ถามพวกเราดูน่าขำ
มิเคยดำเนินผ่านท่านตอบที่
ล้วนเคยได้เฝ้าองค์พระทรงศรี
ทั่วพื้นธรณีของทรงชัย
น้ำพระทัยยังน้ำทองอันสุกใส
ให้เขารอดปลอดภัยไว้ทุกข์ทน
ทรงปลุกชาวไทยให้ขวยชวน
เราได้ยินแต่คำถวายพระพร
ทหารกล้าตำรวจกลางสมร
ที่ต้องนอนกลางดินกินกลางทราย
เขานับนากยอมชีวิตสิ้นสลาย
ล้วนถวายชีวิตเป็นชาติพลี
เพราะแนวหน้ารับทุกข์ไว้เต็มที
ทุกข์ทวิแก่เขาเฝ้าห่วงใย
ทรงเห็นความลำบากอันยิ่งใหญ่
ทั้งเหนือใต้พระเสด็จไปเยี่ยมมล
จอมไทยทรงบันนุกทุกแห่งหน
ของเหล่าชนผู้ที่มีพระคุณ
ปฏิบัติกันไปไม่ว่ารุ่น
ครอบครัวเขาอยู่ด้วย “สายใจไทย”
ชีวิตเขาขอฝากไว้เบื้องใต้
บุญใดให้เขาเกิดได้บาทงสุข
ทั้งทวยเทพเจ้าในไพรระหง
ภักดีแด่องค์พระภูมิพล
ชีวิตเกิดได้อีกสักหน
บาทวิมลของพระพ่อทุกชาติไป
ขอพระเมตตาธรรมอันยิ่งใหญ่
เป็นปัจจัยให้เจริญพระชนมาน
เป็นฉัตรทองป้องแผ่นดินไทยสุขานต์
ทรงเป็นความชื่นบานของไทยเทอญ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
ประพันธ์ ในนามของคณะอนุกรรมการจัดทำวารสารไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับความยุติธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้า

อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเลลึงถวัลยราชสมบัติ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๙ ตามกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗ ประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์ตามโบราณราชประเพณี เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อทรงสวมมงกุฎราชาภิเษก ณ พระมณฑลพระกระยาसनแล้ว เสด็จออกประทับพระที่นั่งอัฐทิศภายใต้สทปฏลเศวตฉัตร ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ให้สมาชิกรัฐสภาถวายน้ำอภิเษกแล้วเสด็จสู่พระที่นั่งภัทรบิฐในพระที่นั่งไพศาลทักษิณองค์เดิม พระราชครูวามเทพมุนีทูลเกล้าฯ ถวายพระสุพรรณบัฏจารึกพระปรมาภิไธยถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่องราชูปโภค และพระแสงอัฐฎาวุธ จากนั้นได้ถวายพระพรชัยมงคลด้วยภาษามคธ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระปฐมบรมราชโองการตอบเป็นภาษาไทย พระราชทานอารักขาแก่ประชาชนชาวไทยว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม” พระราชครูวามเทพมุนีรับพระบรมราชโองการด้วยภาษามคธและภาษาไทย ต่อจากนั้น ทรงหลังทักษิ-

โณทกตั้งพระราชสัตยาธิษฐาน จะทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจปกครองราชอาณาจักรไทยโดยทศพิธราชธรรมจรรยา เป็นที่สุดชั้นตอนสำคัญของพระราชพิธี

ตลอด ๕๐ ปี แห่งรัชสมัยจนถึงวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๓๗ มหาชนชาวไทยได้ประจักษ์และสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณแล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจน้อยใหญ่ ด้วยพระวิริยอุตสาหะ ตรากดราพระวรกาย สมดังพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า จะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม **ธรรมนั้นที่สำคัญคือ ทศพิธราชธรรม** ซึ่งในโอกาสนี้จะขอัญเชิญแต่ธรรมข้อที่สิบประการสุดท้าย คือ **อวิโรห** การมั่นอยู่ในธรรมหรือไม่คลาดเคลื่อนจากความยุติธรรม มาเป็นเครื่องเฉลิมพระเกียรติพอสสมควรแก่โอกาส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระราชหฤทัยถึงความหมายที่แท้จริงและความสำคัญของความยุติธรรม ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทและพระราช

๘๘

กฎหมายมิไว้เพื่อรักษาความ ยุติธรรม ดังนั้น ความยุติธรรม จึงต้องมาก่อนกฎหมาย

๙๙

ดำรัสที่พระราชทานแก่คณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในโอกาสต่าง ๆ มีพระราชวินิจฉัยว่าเป้าหมายสำคัญของชาติคือ **ความมั่นคง** ความมั่นคงของชาติประกอบไปด้วยปัจจัยสำคัญๆหลายประการ ประการหนึ่งคือ ความสงบสุขของประชาชน ความสงบสุขเกิดจากพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันของคนในชาติภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน ทุกคนมีความเสมอภาคกันภายใต้กฎเกณฑ์หรือระเบียบเดียวกันซึ่งได้แก่ **กฎหมาย** เมื่อเป็นเช่นนั้นการล่วงละเมิดก็จะได้เกิดขึ้น ถ้าบ้านเมืองปราศจากกฎเกณฑ์หรือกฎหมายดังกล่าว ความสงบสุขก็คงเกิดได้ยาก เพราะแต่ละคนจะใช้อิสรภาพของตนอย่างไม่มีขอบเขต อันจะไปรุกรานหรือละเมิดผู้อื่นได้ ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานคณะกรรมการเนติบัณฑิตรุ่น ๒๒ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ความตอนหนึ่งว่า

“.....งานในด้านกฎหมายเป็นงานที่สำคัญสำหรับบ้านเมือง เพราะว่าบ้านเมืองของเราจะต้องมีกฎเกณฑ์ มีระเบียบการที่แน่นแฟ้น เพื่อที่จะให้รักษาความยุติธรรมในหมู่ชน ความยุติธรรมนี้บางทีก็หายาก เพราะว่าพวกเราอยู่ในจำพวกที่ย่อมต้องการนึกถึงผลประโยชน์ ผลประโยชน์จะต้องอยู่ในขอบเขต มิฉะนั้นจะมีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน กฎหมายก็มีไว้สำหรับช่วยบรรเทาเท่านั้นเอง คือเมื่อความเบียดเบียนเกิดขึ้นแล้ว ก็แก้ไขเพื่อไม่ให้ความเบียดเบียนนั้นลุกลามไป ถ้าเราสามารถที่จะรักษาความเป็นระเบียบและความยุติธรรมได้ โลกเราก็จะอยู่เย็นเป็นสุข มีความสงบ เป็นรากฐานสำหรับให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ตามความประสงค์.....”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้มีรับสั่งถึงปรัชญาที่เกี่ยวกับความยุติธรรมและกฎหมายว่า กฎหมายมิไว้เพื่อรักษาความยุติธรรม ดังนั้น ความยุติธรรมจึงต้องมาก่อนกฎหมาย หรืออีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายจะต้องใช้เพื่อสนองเป้าหมายของความยุติธรรมเป็นสำคัญ ดังความตอนหนึ่งของพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาของสำนักอบรม

ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ คือ

“.....กฎหมายทั้งปวงนั้น เราบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นปัจจัยสำหรับรักษาความยุติธรรม กล่าวโดยสรุปคือใช้เป็นแบบแผนแห่งความประพฤติปฏิบัติของมหาชนสถานหนึ่ง กับใช้เป็นแม่บทในการพิจารณาตัดสินความประพฤติปฏิบัตินั้นๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงตรงอีกสถานหนึ่ง...โดยที่กฎหมายเป็นแต่เครื่องมือในการรักษาความยุติธรรมดังกล่าว จึงไม่ควรจะถือว่ามีความสำคัญยิ่งไปกว่าความยุติธรรม หากควรจะต้องถือว่าความยุติธรรมมาก่อนกฎหมาย และอยู่เหนือกฎหมาย การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีใดๆ โดยคำนึงถึงแต่ความถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น จะไม่เป็นการเพียงพอจำต้องคำนึงถึงความยุติธรรมซึ่งเป็นจุดประสงค์ด้วยเสมอ การใช้กฎหมายจึงจะมีความหมายและได้ผลที่ควรจะได้.....”

ปัญหาเรื่องกฎหมายกับความยุติธรรมในทางปฏิบัติ เป็นเรื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก พระราชดำรัสที่พระราชทานแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งจะเป็นผู้ใช้และรักษากฎหมายต่อไป เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็ได้ทรงย้ำว่า

“.....ผู้ที่ได้ผ่านสำนักอบรมกฎหมายทุกคน ควรจะได้รับการชี้แจงเน้นหนักให้ทราบชัดว่า กฎหมายไม่ใช่ตัวความยุติธรรม หากเป็นแต่เพียงบทบัญญัติหรือปัจจัยที่ตราไว้เพื่อรักษา

ความยุติธรรมผู้ใดก็ตามแม้ไม่รู้กฎหมาย แต่ถ้าประพฤติปฏิบัติด้วยความสุจริตแล้ว ควรจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมาย อย่างเต็มที่ ตรงกันข้ามคนที่รู้กฎหมาย แต่ใช้กฎหมายไปในทางทุจริต ควรต้อง ถือว่าทุจริตและกฎหมายไม่ควรคุ้มครอง จนเกินเลยไป เพราะฉะนั้นจึงไม่สมควร จะถือว่า การรักษาความยุติธรรมใน แผ่นดิน มีวงกว้างอยู่เพียงแค່ขอบเขต ของกฎหมาย จำเป็นต้องขยายออกไป ให้ถือศีลธรรมจรรยา ตลอดจนเหตุและ ผลตามเป็นจริงด้วย.....”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบได้ ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา ณ อาคารใหม่สวนอัมพร เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ จึงทรงให้ ความสำคัญของการใช้กฎหมายว่า จะต้องรักษาวัตถุประสงค์ของกฎหมาย แต่ละฉบับให้แน่นแฟ้น พร้อมทั้งรักษา อุดมคติ จรรยา ความสุจริต และมโน ธรรมของนักกฎหมายไว้อย่างรอบคอบ เกร่งครัดเสมอด้วยรักษาชีวิตของตนเอง ดังนี้

“.....กฎหมายทั้งปวงจะธำรง ความยุติธรรมและถูกต้องเที่ยงตรงหรือ จะธำรงความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพ เต็มเปี่ยมอยู่ได้หรือไม่เพียงไรนั้น ขึ้นอยู่ กับการใช้ คือถ้าใช้ให้ได้ถูกต้องวัตถุประสงค์

๘๘

กฎหมายทั้งปวงจะธำรงความ ยุติธรรมและถูกต้องเที่ยงตรง ขึ้นอยู่กับการใช้ คือถ้าใช้ได้ถูก วัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์ ของกฎหมายนั้นๆจริงแล้ว ก็จะทรงความศักดิ์สิทธิ์ และประสิทธิภาพอันสมบูรณ์ไว้ได้

หรือเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆจริงๆแล้ว ก็จะต้องทรงความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพ อันสมบูรณ์ไว้ได้ แต่ถ้าหากนำไปใช้ให้ผิดวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์โดยการพลิก แผลงบิดพลิ้วให้ผันผวนไป ด้วยความหลงผิด ด้วยอคติ หรือด้วยเจตนาอันไม่สุจริตต่างๆ กฎหมายก็เสื่อมความศักดิ์สิทธิ์และประสิทธิภาพลงทันที และกลับกลายเป็นพิษเป็นภัย ของประชาชนอย่างใหญ่หลวง ผู้ที่ต้องการจะใช้กฎหมายสร้างสรรค์ความผาสุกสงบ และความเป็นปึกแผ่นก้าวหน้าของประชาชนและบ้านเมือง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง รักษาวัตถุประสงค์อันแท้จริงของกฎหมายแต่ละฉบับไว้ให้แน่นแฟ้นเสมอไปไม่มีข้อแม้ ประการใดๆ พร้อมทั้งรักษาอุดมคติ จรรยา ความสุจริต และมโนธรรมของนักกฎหมาย ไว้โดยรอบคอบเกร่งครัดเสมอด้วยรักษาชีวิตของตนเอง กฎหมายไทยจึงจะทรงคุณค่า อันสมบูรณ์บริบูรณ์ เป็นที่เชื่อถือยกย่องอยู่โดยตลอดได้ ไม่ต้องกลายเป็นกฎหมาย โบราณล้าสมัย ดังที่มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกิดขึ้นในบางครั้งบางคราว.....”

กฎหมายที่ดีตามแนวพระราชดำรินั้น นอกจากจะเหมาะสมกับระบอบการ ปกครองของประเทศสถานการณ์ในแต่ละสมัยแล้ว กฎหมายจะต้องคำนึงถึงสภาพ ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของประชาชน เช่น การกำหนดแนวเขตป่าสงวนเข้าไปในพื้นที่ ที่ประชาชนได้จับจองทำประโยชน์มาแล้วเป็นสิบๆ ปี ประชาชนเหล่านั้นจึงกลายเป็น ผู้บุกรุกป่าสงวนผิดกฎหมายไป ทำให้เกิดปัญหาหมิ่นเหม่เรื่องราวร้องทุกข์ขอความยุติธรรม พระบรมราชาบาทที่พระราชทานคณะกรรมการจัดงาน “วันรพี” เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์

พ.ศ. ๒๕๑๔ ทรงชี้ให้เห็นว่า กฎหมายจะต้องยึดหลักปฏิบัติที่ว่าบัญญัติขึ้นเพื่อใครใครคือเป้าหมายที่กฎหมายมุ่งจะอำนวยความสะดวกและความสงบสุขให้ โดยทรงอธิบายว่า

“.....ถ้าทำกฎหมายแล้วทำให้บังคับให้เกิดผลขึ้นมาไม่ได้ ก็เท่ากับไม่มีกฎหมาย หรือยิ่งร้ายกว่านั้นเพราะมีคนที่ไม่รู้ มีคนที่เขา

ฉลาด เขาใช้กฎหมายไปต้มคนที่มีความรู้ในทางกฎหมายน้อยกว่า แล้วก็คำที่ว่าทุกคนในบ้านเมืองย่อมต้องทราบถึงกฎหมายก็ไม่ใช่ความจริง และเป็นความจริงไม่ได้ เพราะเป็นความผิดของทางปกครองด้วย ที่จะต้องแจ้งให้ทราบถึงกฎหมาย เป็นความผิดของนักกฎหมายด้วย ที่สร้างกฎหมายที่ไม่เหมาะสมกับสภาพของภูมิประเทศ ฉะนั้น การที่นึกถึงว่าจะจะเป็นประโยชน์ก็เลยต้องขอให้สนใจในหลักของกฎหมาย อันนี้เป็นสิ่งสำคัญ ขอให้สนใจถึงว่าใครเป็นจุดหมาย หรือใครเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมาย ก็คือคน อย่างกฎหมายบ้านเมืองเมืองไทย ก็คนที่อยู่ในเมืองไทย ซึ่งจำนวนไม่ใช่ไม่น้อยไม่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายเลย ด้วยการไม่รู้เพราะไม่มีการศึกษา อีกอย่างหนึ่งด้วยการไม่รู้เพราะไม่ได้ประกาศป่าวร้องว่ามีกฎหมาย อีกอย่างหนึ่งด้วยการที่กฎหมายจะไปใช้บังคับในท้องที่เหล่านั้นและในสภาพนั้นไม่ได้ และยังมีปัญหาอีกมากมายเกี่ยวข้องกับการบังคับกฎหมายที่ทำไม่ได้ เช่น การที่จะให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจตรา ไปดูสภาพในท้องที่ไม่ได้ ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้ศึกษาว่ากฎหมายนี้มีประโยชน์อย่างไร และจะทำอย่างไรสำหรับกฎหมายมีประโยชน์ยิ่งขึ้น โดยที่สนใจถึงชีวิตของกฎหมายและของคนในสภาพปัจจุบัน ในสภาพจิตของคนในปัจจุบัน ในสภาพของบ้านเมืองในปัจจุบัน.....”

เป็นพระมหากษัตริย์คุณอย่างยิ่งที่มีพระราชดำริขอให้ผู้รักษากฎหมายมีความเมตตากรุณาพยายามไปทำความเข้าใจกับประชาชน ไม่ใช่เข้าไปกดขี่ให้ใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เพราะประชาชนอาจไม่เข้าใจกฎหมาย หรือเข้าใจก็แตกต่างไปจากผู้รักษากฎหมายเข้าใจ จึงทำให้เกิดข้อขัดข้องใจ เกิดความขัดแย้งเป็นปัญหาในการรักษากฎหมาย พระราชดำรัสพระราชทานคณะกรรมการจัดงานวัน “นิติศาสตร์จุฬา” ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ความตอนหนึ่งว่า

“.....สมัยโบราณจะให้ทราบเรื่องอันใดเขาต้องตีกลอง มาสมัยผู้ใหญ่ลีก็ยังตีกลองแต่ว่านี้ไม่มีผู้ใหญ่ลีจะตีกลอง ประกาศด้วยปากหน่อยเดียว ก็เหมือนยังไม่มีกฎหมาย จึงไม่ใช่เรื่องที่จะไปว่าเขาว่าไม่ทราบกฎหมาย ประชาชนย่อมทราบแต่ว่าการปกครองไม่ดี และโดยประการนี้จึงทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่กฎหมาย เพราะต่างคนต่างมีผิดมีถูกด้วยกันอยู่ ทางกฎหมายก็ว่ามี

กฎหมายแล้วก็มีอำนาจเจ้าหน้าที่ ทางประชาชนก็ว่าการเข้ามาทำกินเป็นกฎหมาย ที่นี้เมื่อขัดกันก็เกิดความเดือดร้อนทั้งสองฝ่าย จึงเป็นหน้าที่ของผู้รักษากฎหมายที่จะต้องไปทำความเข้าใจ ไม่ใช่ไปกดขี่ให้ใช้กฎหมายโดยเข้มงวด แต่ไปทำให้ต่างฝ่ายเข้าใจเราอยู่ร่วมประเทศเดียวกัน ต้องอยู่ด้วยกันด้วยความอะลุ่มอล่วย ไม่ใช่กดขี่ซึ่งกันและกัน.....”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ทรงดำรงสิริราชสมบัติ ยินนานถึง ๕๐ ปี ยิ่งกว่าพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์ใดในอดีตกาล เป็น ๕๐ ปีที่ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม โดยแท้ จึงเป็นการสมควรที่พี่น้องชาวไทยจักได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมร่วมใจกันตั้งจิตอธิษฐานอาราธนาคุณพระรัตนตรัย อัญเชิญพระเดชานุภาพแห่งพระสยามเทวาธิราช พระบารมีในสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ได้โปรดอภิบาลให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมมหารัชมังการาชผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ให้เสด็จสถิตสถาพรในพระราโชศุขย์ เพิ่มพูนพระบารมี ทวีพระพรษาแห่งรัชสมัยมั่นคง ทรงพระเกษมสำราญผ่านพ้นพระโรคภัย มีพระราชประสงค์จางหมายสิ่งใด จงสัมฤทธิ์ผลสมพระราชปรารถนาทุกประการ ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

ทอต่อ กล้วยไม้ ณ ออยุธยา

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

คุณหญิงคณิดา เลชะกุล

“..ไม่มีพระราชวังไหนในโลกเหมือนพระตำหนักจิตรลดารโหฐานและบริเวณสวนจิตรลดา ที่ได้ไปด้วยบ่อเลี้ยงปลา และไร่นาทดลอง อีกทั้งห้องโคนม ผสมด้วยโรงสีและโรงงานหลายหลาก จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่า ในประเทศไทยไม่มีช่องว่างระหว่างเกษตรกรกับพระมหากษัตริย์ ผู้ทรงทำงานอย่าง 'หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน' ด้วยพระองค์เอง...”

คำกราบบังคมทูลถวายชัยมงคลของ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานรัฐสภา ในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๒๓ นี้ เป็นความจริงโดยแท้

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิตนั้น เป็นที่ประทับของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ และพระเจ้าหลานเธอ ตั้งอยู่ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร บริเวณพระราชวังมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีเนื้อที่ ๓๙๓ ไร่ ด้านทิศเหนือจดถนนราชวิถี ด้านตะวันออกจดถนนสวรรคโลกและทางรถไฟ ด้านทิศใต้จดถนนศรีอยุธยาและสนามม้าราชตฤณมัย ด้านตะวันตกจดถนนพระราม ๕ และสวนสัตว์ดุสิต เป็นพระตำหนักที่มีภูมิทัศน์ร่มรื่นไปด้วยหมู่ไม้ใหญ่น้อย แวดล้อมด้วยคูน้ำ สวนป่า นาข้าว บ่อปลา ไร่ม่อน และพันธุ์ไม้นานาชนิด รอบนอกมีคูน้ำล้อมทั้งสี่ด้าน

สัญลักษณ์ที่บ่งบอกผู้สัจจรไปมาว่าพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ ณ ที่นี้ คือธงมหाराชสีเหลืองที่โบกสะบัดปลิวไสวอยู่บนยอดเสาเหนือพระตำหนัก

เดิมที พระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ ทรงพระราชดำริหาที่เียบสงบและไกลจากสังคมกรุงเพื่อจะใช้เป็นที่รโหฐาน คือ เป็นที่สงัดสำหรับทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ ทั้งจะได้เป็นที่ซึ่งราชเสวกจะได้มีโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นส่วนพระองค์และส่วนตัว ไม่ใช่อย่างเสด็จออกท้องพระโรงเป็นการพิธี ก็ทรงซื้อได้ที่ทุ่งนาริมถนนซังฮี (ราชวิถี) ระหว่างพระราชวังสวนดุสิตกับวังพญาไท เรียกว่า “ทุ่งสัมปอ่ย” เป็นเนื้อที่ ๑๕๗,๙๒๐ ตารางวา แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราชเสนาบดีกระทรวงนครบาลจัดสร้างพระตำหนักขึ้นองค์หนึ่ง ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาพระฤกษ์พระตำหนักนั้นเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้พระราชทานนามทุ่งสัมปอ่ยว่า “สวนจิตรลดา” และพระราชทานนามพระตำหนักว่า “พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน” บริเวณรอบพระตำหนักมีการขุดคูและทำกำแพงรั้วเหล็กโดยรอบ มีประตู ๔ ทิศ พระราชทานชื่อตามเจ้าของสวนจิตรลดาและท้าวโลกบาล คือ พระอินทร์อยู่ซุม พระยมอยู่คู้น พระวรุณอยู่เจน พระกุเวรอยู่เฝ้า มีสะพาน ๒ สะพาน มีประตูน้ำ ๒ ประตู และมีซุ้มทหารยาม ๓๐ ซุ้ม

เมื่อพระตำหนักจิตรลดารโ-

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

ฐานสร้างแล้วเสร็จ โปรดเกล้าฯ ให้มีงานพระราชพิธีราชคฤหมงคลในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖ หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับเป็นครั้งคราว ถึงเวลามีพระราชพิธีต่างๆ ก็ได้กระทำการนั้นๆ เช่นในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาได้โปรดเกล้าฯ ให้สวนจิตรลดา เป็นพระราชฐานอยู่ในเขตพระราชวังดุสิต แต่คงเรียกว่า “สวนจิตรลดา” ตามเดิม บางปีโปรดเกล้าฯ ให้ใช้อาณาบริเวณอันกว้างใหญ่ของสวนจิตรลดาเป็นสถานที่จัดงานรื่นเริงฤดูหนาวประจำปีสำหรับประชาชนแทนการจัดงานที่วัดเบญจมบพิตรดังเช่นที่เคยจัดมา

ต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างสนามกอล์ฟหลวงสวนจิตรลดาขึ้นภายในบริเวณสวนจิตรลดา สำหรับเสด็จพระราชดำเนินไปทรงออกพระกำลังกาย

พระองค์ท่านเคยเสด็จพระราชดำเนิน
ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
หลายครั้ง ครั้งหลังเป็นการประทับก่อน
เสด็จไปรักษาพระองค์ที่ประเทศอังกฤษ
และสละราชสมบัติ

สมัยรัชกาลที่ ๘ พระบาทสม-
เด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๘ เสด็จนิวัต
ประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๘๑ สมเด็จพระ
พระอนุชาธิราช สมเด็จพระบรมราชชนนี
และสมเด็จพระเชษฐภคินีตามเสด็จด้วย
ได้ประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโห-
ฐาน พระราชวังดุสิต เป็นการชั่วคราว
แล้วเสด็จกลับไปทรงศึกษาต่อที่ประเทศ
สวิตเซอร์แลนด์ ตอนปลายสมัยสงคราม
มหาเอเชียบูรพา กองทัพบกเคยใช้
บริเวณอันเงียบสงบของสวนจิตรลดา
เป็นที่ฝึกเสรีไทยก่อนส่งออกไปปฏิบัติ
การ

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดที่จะทรงใช้
พระตำหนักจิตรลดารโหฐานเป็นที่
ประทับถาวร จึงได้มีการก่อสร้างต่อ
เติมพระตำหนักหลายครั้งเพื่อให้เหมาะ
กับที่ประทับ และทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯให้จัดงานพระราชกุศลราชคฤห-
มงคลที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
ขึ้นเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช
๒๕๐๐ ต่อมาในปี ๒๕๐๑ ได้โปรดเกล้าฯ
ให้สร้างโรงเรียนเพื่อให้สมเด็จพระเจ้า
ลูกยาเธอ และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ
ทรงศึกษาเล่าเรียนภายในบริเวณสวน
จิตรลดาขึ้นโรงเรียนหนึ่ง เป็นโรงเรียน
ราษฎร์อย่างสมบูรณ์ตามพระราช

บัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พระราชทานนาม
ว่า “โรงเรียนจิตรลดา” โปรดให้อธิบดี
ของพระบรมวงศานุวงศ์บุตรีดาข้าราชการ
และข้าราชการบริพาร เข้าศึกษาใน
โรงเรียนจิตรลดานี้ด้วย ปัจจุบันเปิด
โอกาสให้บุตรีดาของบุคคลภายนอก
สอบเข้าศึกษาด้วย

ในพุทธศักราช ๒๕๐๘ โปรด
เกล้าฯให้จำลองแบบ “เรือนต้น” อัน
เป็นหมู่เรือนไม้ทรงไทยภาคกลางที่พระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงสร้างไว้ในบริเวณพระราชวังดุสิตด้าน
เหนือพระที่นั่งอัมพรสถาน มาสร้าง
ขึ้นในสวนจิตรลดาหมู่หนึ่ง สำหรับจัด
งานพระราชทานเลี้ยงพระราชอาคันตุกะ
บริเวณรอบพระตำหนักเรือนต้นโปรด
ให้ปลูกป่าไม้สาริต โดยใช้พันธุ์ไม้ของ
ป่าดงดิบ ป่าผลัดใบปลูกเลียนแบบป่า
ธรรมชาติขึ้น

ในพ.ศ. ๒๕๑๒ โปรดเกล้าฯให้
สร้าง “ศาลาดุสิตาลัย” เพื่อทรงใช้เป็น
ศาลาอเนกประสงค์ให้คณะบุคคลจำนวน
มากได้เฝ้าฯอย่างใกล้ชิด

อาคารขนาดใหญ่อีกอาคาร
หนึ่งในพระราชฐานสวนจิตรลดา คือ
อาคารชัยพัฒนา สร้างขึ้นเมื่อพ.ศ.
๒๕๓๐ เพื่อใช้เป็นที่ทรงงานของสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารี

"เรือนต้น"

ศาลาดุสิตาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถของเรานั้น ทรงตั้งประชาชนไว้ในพระราชหฤทัย ทุกข์สุขของประชาชน คือทุกข์สุขของพระองค์ท่านด้วย ดังจะเห็นว่า ทรงทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่มา กับประชาชนในชาติตลอดมา ดังนั้น ภาย

ในเขตพระราชวังอันเป็นที่ประทับจึงมี “เมืองเกษตร” ขนาดย่อมตั้งอยู่บนพื้นที่กว่า ๑๐๐ ไร่ ภายได้ชื่อว่า “โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา” และมี “โรงฝึกงานศิลปอาชีพ” ของ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่มีนักเรียนมาฝึก

อาชีพอยู่ถึง ๕๐๐ คน

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เป็นงานในลักษณะการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริม เป็นไปในลักษณะของโรงงานต้นแบบเพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างอาชีพด้านการเกษตร มีตัวอย่างนำมาเล่าคือ

บ่อเพาะพันธุ์ปลาหมอเทศ และปลานิล

ริมทางเข้าโครงการฯ เป็นบ่อเพาะเลี้ยงปลานิล ๙ บ่อ สามารถเพาะพันธุ์ปลานิลแจกจ่ายให้เกษตรกรได้ตลอดปี ปัจจุบัน เกษตรกรนิยมเลี้ยงปลานิลกันทั่วประเทศ เพราะเลี้ยงง่าย กินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ไรน้ำ ตะไคร่น้ำ ตัวอ่อนของแมลงสาบห้ำ และเห็บ ตามประวัติปลานิลพันธุ์พระราชทานมีว่า เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๐๘ สมเด็จพระจักรพรรดิอะกิฮิโตะแห่งประเทศญี่ปุ่น ครั้นดำรงพระยศมกุฎราชกุมาร ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพันธุ์ปลาจากญี่ปุ่นชื่อ NILOTICA JAPANICA จำนวน ๕๐ ตัว ทรงเลี้ยงไว้ในบ่อปลานิลบริเวณสวนจิตร และได้พระราชทานพันธุ์ปลานิลไปทั่วพระราชอาณาจักร

ก่อนหน้านี้ได้ทรงเลี้ยงปลาหมอเทศไว้ในบ่อปลาสวนจิตร และพระราชทานพันธุ์ปลาหมอเทศให้กำนันผู้ใหญ่บ้านนำไปเลี้ยงเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเป็นการส่วนพระองค์ เพื่อทรงปล่อย"ปลาหมอเทศ" จากบ่อส่วนพระองค์ ลงในบ่อเพาะเลี้ยงของกรมประมงที่บางเขน และพระราชทานพันธุ์ปลาแก่ข้าราชการและเกษตรกร เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปล่อยพันธุ์ปลานิลลงในบ่อเพาะเลี้ยงที่ ๙ เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๔๑๒

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พร้อมด้วยพระบรมโอรสาธิราชฯ สดกัย โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔ ทรงหว่านข้าวในนาทดลองด้วยพระองค์เอง

นาข้าวทดลอง

เมื่อปี ๒๕๐๓ ได้ทรงฟื้นฟูพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญขึ้นใหม่ หลังจากที่ยาวงเว้นไป ๓๐ กว่าปี หลังจากนั้นได้โปรดให้กรมการข้าวจัดทำแปลงนาสาธิตในบริเวณสวนจิตรลดาทดลองปลูกข้าวพันธุ์ต่างๆ ได้ทรงจับควายเหล็กและหว่านข้าวด้วยพระองค์เอง ทางราชการได้ขอพระราชทานข้าวเปลือกที่ปลูกได้ส่วนหนึ่งไปใช้เป็นข้าวพิธีในพระราชพิธีพืชมงคลจรด

พระนังคัลแรกนาขวัญ กับแจกให้ชาวนาและเกษตรกรโดยใส่ถุงเล็กๆ ในปีต่อมาโปรดให้พระยาแรกนาหว่านข้าวในแปลงนาทดลองต่อท้ายจากพระราชพิธีประจำปีที่ท้องสนามหลวง

แปลงนาสาธิตในบริเวณสวนจิตรลดาได้รับความร่วมมือจากกรมการข้าว ในการคัดพันธุ์ข้าวทำนาคำและนาข้าวไร่ (ข้าวหยอดหลุม) ซึ่งสามารถปลูกได้ในดินทรายบนภูเขาและในภูมิอากาศต่างๆ

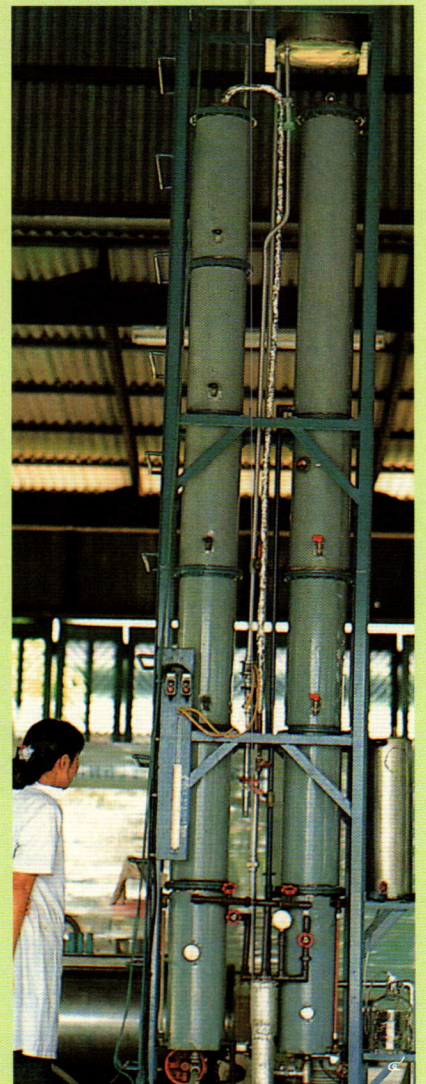
การเกี่ยวข้าวในนาทดลอง

โรงสีข้าวตัวอย่างจิตรลดา

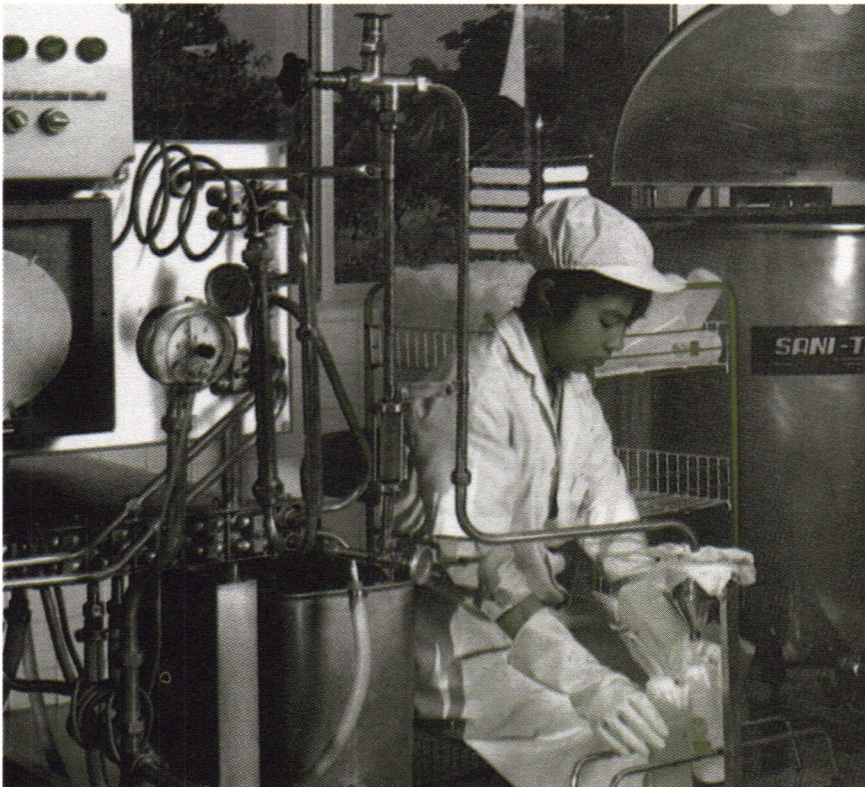
เริ่มสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ เพื่อจะศึกษาวิธีการเก็บรักษาข้าว และสีข้าวให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินงานเป็นรูปแบบสหกรณ์ มีการศึกษาการใช้วัตถุดิบที่ได้ให้เป็นประโยชน์ เช่น แกลบนำมาทำปุ๋ย และอัดก้อนสำหรับใช้เป็นเชื้อเพลิง การผลิตเชื้อเพลิงก่อนจากการอัดแกลบนี้เริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ในเรื่องของปุ๋ยได้มีการผลิตปุ๋ยจากแกลบถึง ๘ สูตร เพื่อใช้ทำให้ดินร่วนซุยและบำรุงพืชได้ดี

โรงสีข้าวตัวอย่าง

๑. ศูนย์รวมนมสวนจิตรลดา ตั้งขึ้นเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๑๖ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ
โรงเรียนสวนกุหลาบ
๒. การปลูกผักในแปลงผ้าพลาสติกสีดำ สามารถเก็บความชื้น น้ำ ธาตุอาหาร บัญให้พอเหมาะ โดย
กันไม่ให้หน้าซึมลึกลงไปดินเหมือนปลูกในแปลงดินธรรมดา
๓. ภายในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ
๔. หอกลิ้นแอลลอกฮอลล์

การผลิตน้ำผลไม้พาสเจอร์ไรซ์

โรงนมผงสวนดุสิต

ในปี ๒๕๐๕ มีผู้น้อมเกล้าฯ ถวายโคนมตัวเมีย ๕ ตัว ตัวผู้ ๑ ตัว โปรดให้เลี้ยงโคนมร่วมกับเจ้าหน้าที่ กรมปศุสัตว์ ในปี ๒๕๑๒ เกิดวาระ นมสดล้นตลาด สมาชิกผู้เลี้ยงโคนม ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาให้ทรงช่วยเหลือ จึงได้ทรงจัดตั้งโรงงานนมผงขึ้น พระราชทานชื่อว่า “โรงนมผงสวนจิตรลดา” โรงงานนี้สร้างและออกแบบโดยคนไทย แท้ๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้สมาชิกผู้เลี้ยง โคนมทั่วประเทศได้ศึกษากรรมวิธี นอกจากนี้ เครื่องจักรและอุปกรณ์ของ โรงงานยังสามารถนำมาใช้ในการผลิต

ไข่ไก่ผง เนย เกลือป่น นมข้น และผลไม้ผงต่างๆ

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ พระองค์โปรดให้สร้างห้องปฏิบัติการ วิเคราะห์ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้ทรงจัดตั้งโรงงานผลิตนมเม็ดขึ้นใหม่อีกครั้ง หลังจากเคยจัดตั้งมาครั้งหนึ่ง แต่ประสบอุปสรรคด้านเทคนิคจนไม่สามารถดำเนินงานได้ โรงงานแห่งใหม่นี้สามารถผลิตนมเม็ดได้ ๘,๐๐๐ ถังต่อวัน ขายดีเป็นที่นิยมแพร่หลาย

น้ำผลไม้สวนจิตรลดา

ในปีเดียวกัน ได้มีการเปลี่ยนเครื่องจักรพาสเจอร์ไรซ์สำหรับนมสด ทรงเห็นว่าเครื่องจักรเก่ายังอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี จึงนำมาดัดแปลงใช้ผลิตน้ำ ส้มคั้น น้ำอ้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ ประชาชนนิยมดื่มน้ำผลไม้ และเป็นการ ช่วยเหลือด้านการตลาดของเกษตรกร นอกจากนี้ยังผลิตน้ำกระเจียบ น้ำขิง ออกสู่ตลาดเป็นโครงการแนะนำด้วยเช่นกัน

โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาแห่งนี้ ยังมีห้องปฏิบัติการ “เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ” ซึ่งเป็นวิทยาการสมัยใหม่สามารถขยายพันธุ์ไม้หายาก ไม้พันธุ์ดีที่มีอยู่ในพระราชฐานได้จำนวนมาก และใช้เวลารวดเร็ว เช่น สมอ พุด ชนุน สาเก กระเบา หวาย และพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ เพื่อปลูกเป็นสวน ไม้ศึกษาเกี่ยวกับพันธุ์ วิธีการขยายพันธุ์ และเผยแพร่คุณประโยชน์แก่ผู้สนใจเข้าชมกิจการ

นอกจากนี้ ยังมีโรงกลั่นแอลกอฮอล์ โรงหล่อเทียนหลวง การสาธิตประโยชน์ของการใช้วัสดุเหลือใช้จาก โรงนม เช่น การผลิตแก๊สชีวภาพจาก มูลสัตว์สำหรับหุงต้ม การทดลองผลิตอาหารปลาที่มีสาหร่ายเกลียวทองผสม อยู่ด้วยเนื่องจากมีปริมาณโปรตีนสูงมาก

จาก “ประเทศสยาม” สู่ “ประเทศไทย”

ประพัฒน์ ตรีณรงค์

เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๒ อันเป็นสมัยที่ ฯพณฯ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ขณะที่ยังมียศและบรรดาศักดิ์ว่า นายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับหนึ่งออกมาว่า

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี

ว่าด้วยรัฐนิยม ฉบับที่ ๑

เรื่อง การใช้ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติ

โดยที่ชื่อของประเทศนี้ มีเรียกกันเป็นสองอย่างคือ “ไทย” และ “สยาม” แต่ประชาชนนิยมเรียกว่า “ไทย” รัฐบาลเห็นสมควรถือเป็นรัฐนิยมใช้ชื่อประเทศให้ต้องตามเชื้อชาติและความนิยมของประชาชนชาวไทย ดังต่อไปนี้

ก. ในภาษาไทย

ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติ ให้ชื่อว่า “ไทย”

ข. ในภาษาอังกฤษ

๑. ชื่อประเทศไทย ใช้ว่า Thailand

๒. ชื่อประชาชนและสัญชาติ ให้ชื่อว่า Thai

แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงกรณีที่มีบทกฎหมายบัญญัติ คำว่า “สยาม” ไว้ ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๒

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีฉบับนี้ เป็นเหตุให้ประเทศสยามเปลี่ยนชื่อประเทศอย่างเป็นทางการว่า ประเทศไทย มาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน รวมทั้งการเรียกชื่อประชาชนและสัญชาติด้วย และเป็นเหตุให้เกิดความคิดเขียนบทความนี้เพื่อเล่าเรื่องเบื้องหลังความเป็นมาของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะต้นสายปลายเหตุของการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการเกิดขึ้นของคำว่า รัฐนิยม ซึ่งได้มีการประกาศออกมาเป็นครั้งแรก หรือฉบับที่ ๑ นี้ ได้ก่อให้เกิดความสับสนในหมู่ประชาชนอยู่มาก ซึ่งรัฐบาลต้องพยายามทำความเข้าใจเพื่อคลี่คลายความฉงนสนเท่ห์อยู่หลายครั้ง โดยเฉพาะคำว่า “รัฐนิยม” ดังเช่นที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ ประพันธ์ทรงนิพนธ์ไว้ในเรื่อง “รัฐนิยม” ตอนหนึ่งว่า

“ในขณะนี้ มีผู้พูดถึงรัฐนิยมกันมาก เพราะเป็นคำใหม่ซึ่งใช้เป็นครั้งแรก ในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ว่า ด้วยการใช้ชื่อประเทศ ประชาชนและสัญชาติของเราซึ่งให้ใช้ว่าไทย ตามความหมายของประชาชน และปรากฏคำอธิบายในสุนทรพจน์กระจายเสียงของท่านนายกรัฐมนตรี ในวันชาตินั้นด้วย

บัดนี้เมื่อผู้ปรารถนาถึงความหมาย ลักษณะ และคำบังคับแห่งรัฐนิยม ตลอดจนใคร่จะทราบด้วยว่าตรงกับคำฝรั่งว่าอะไร”

นี่คือความรู้สึกนึกคิดของประชาชนคนไทยในขณะนั้น ซึ่งรัฐบาลก็คงจะได้ตระหนักถึงเรื่อง นี่เป็นอย่างดี ท่านนายก

รัฐมนตรีจึงได้แถลงชี้แจงทางวิทยุกระจายเสียงมีข้อความตอนหนึ่งว่า

“นอกจากการศึกษากับการรักชาติแล้ว เราจะต้องมีประเพณีนิยมประจำชาติอีกด้วย ซึ่งรัฐบาลกำลังเตรียมการจะประกาศชักชวนพี่น้องชาวไทยทั้งหลายให้ปฏิบัติตามในวันข้างหน้า เป็นครั้งเป็นคราวไปตามโอกาสอันสมควร เราจะเรียกว่า รัฐนิยมคือการปฏิบัติให้เป็นไปตามประเพณีนิยมที่ดีประจำชาติ เพื่อให้บุตรหลานอนุชนคนไทยเรายึดถือเป็นหลักปฏิบัติ รัฐนิยมนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับจรรยา มารยาทของอารยชนจะพึงปฏิบัติตนเองในรัฐนิยมยังมีพฤติกรรมเพิ่มพิเศษขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือ อำนาจมหาชน อันแปรรูปมาจากมติมหาชน หมายความว่า การทำสิ่งใดให้ดำเนินตามความเห็นของส่วนมากของชาติ ความเห็นดีเห็นชอบของประชาชนส่วนใหญ่นั้น ก่อให้เกิดอำนาจอธิปไตยขึ้น อำนาจอธิปไตยนั้นสามารถทำการปรับปรุง หรือปราบปรามกลุ่มชนส่วนน้อยที่ยังว่านอนสอนยาก การปราบปรามคนจำพวกนี้ บางทีก็ไม่มีอยู่ในข่ายของกฎหมายจะเอื้อมไปถึง เพราะยังไม่มีหลักอันใดมาเป็นกรณีให้ต้องสร้างกฎหมายขึ้นสำหรับเรื่องขึ้น”

คำแถลงของท่านนายกรัฐมนตรีเรื่องเกี่ยวกับรัฐนิยมครั้งนี้ ดูเหมือนจะไม่สู้จะทำความเข้าใจกับประชาชนได้เท่าที่ควร พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ จึงได้ทรงนิพนธ์คำอธิบายเพิ่มขึ้นในเวลาต่อมา ดังข้อความตอนหนึ่งในพระนิพนธ์เรื่องรัฐนิยมว่า

“ในวงสังคมต่าง ๆ ย่อมมี Conventions คือ ประเพณีนิยมหรือจรรยา มารยาทเหล่านี้อยู่มาก ตามโรงเรียนต่างๆ ก็มีอยู่เป็นอันมากเหมือนกัน สำหรับชาติก็มี และควรมีประเพณีเช่นนี้ด้วย คือ มีขนบธรรมเนียมการปฏิบัติให้ดีงาม เพื่อความเจริญแห่งวัฒนธรรม

ประเพณีนิยมแห่งชาตินี้แหละ คือ รัฐนิยม ซึ่งแปรรูปมาจากพระราชนิยม แต่ก่อนเคยดัดแปลงให้เหมาะสมแก่กาลสมัยประชาธิปไตย คือ อาศัยอำนาจอธิปไตยแทนที่จะอาศัยอำนาจอธิปไตยพระมหากษัตริย์

พระมหากษัตริย์เคยทรงแนะนำในการตั้งประเพณีนิยมมาก่อน ณ บัดนี้รัฐก็แนะนำในการตั้งประเพณีนิยมประจำชาติ แต่การกระทำดังนี้ รัฐบาลก็ย่อมสอดส่องสังเกตทางโน้นมาแห่งมติมหาชนเป็นที่ตั้ง และให้มติมหาชนแสดงความประสงค์จะให้มีประเพณีนิยมที่ดีที่ชอบ เพื่อความวัฒนาของชาติแล้ว รัฐบาลก็ควรจะเก็บเอาไปพิจารณาประกาศเป็นรัฐนิยมต่อไป

พระราชนิยมสมัยก่อนๆ มีอยู่มากมาย ดังที่ผู้ซึ่งเคยอ่านประกาศรัชกาลที่ ๔ ย่อมทราบ

ความจริงรัฐนิยมก็ได้เกิดมีขึ้นแล้ว ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมา เช่นการนิยมแต่งกายแบบสากล เป็นต้น

ปัญหาที่ถกกันอยู่ข้อหนึ่งก็คือ รัฐนิยมมีอะไรเป็น Sanction คือ เครื่องที่ทำให้ศักดิ์สิทธิ์ หรือที่เรียกว่าทางบังคับ

ข้อนี้จะต้องเอาไว้พิจารณาในวันหน้าแต่ทางบังคับอย่างนี้ก็ถืออำนาจมติมหาชน ดังที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้ชี้แจงไว้ ถ้าเราถามชาวอังกฤษว่า ทำไมเขาจึงถือตามประเพณีนิยม Conventions อย่างนั้นอย่างนั้นเขาจะตอบว่าทำกันเช่นนั้นเอง ถ้าเขาเตือนเราว่า ไม่ควรทำผิด Conventions อย่างนั้นอย่างนั้นและเราถามเขาว่าทำไม เขาจะตอบเพียงว่าอันนั้นไม่ทำกัน It isn't done และเหตุนี้เขาเห็นว่า เป็นเหตุที่เพียงพอแล้ว เพราะเป็นความนิยมของมหาชนคนส่วนใหญ่”

เรื่องของรัฐนิยม พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้ทรงนิพนธ์

ทำความเข้าใจ

ใจกับประชาชน

อีกหลายเรื่อง เช่น

ยุวชน และรัฐนิยม

สตรี และรัฐนิยม เป็นต้น

และรัฐบาลก็ได้ออกรัฐนิยม

มาอีกหลายฉบับรวมทั้งหมด ๑๒

ฉบับ แต่โดยเหตุที่ตั้งใจว่าจะเขียนเรื่องความเป็นมาของการเปลี่ยนชื่อประเทศรวมทั้งประชาชนและ สัญชาติในรัฐนิยมฉบับที่ ๑ จึงขอประมวลสาระสำคัญในหลักฐานที่ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้เขียนไว้ในเรื่อง MA VIE MOUVEMENTEE ซึ่งจินดา ชัยรัตน์แปลและเรียบเรียง

“สาเหตุแห่งการเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทยนั้น สืบเนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ นายพันเอกหลวงพิบูลสงคราม ได้รับแต่งตั้งจากคณะผู้สำเร็จราชการในพระ

ปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้เป็น
นายกรัฐมนตรี ในบรรดารัฐมนตรีแห่ง
รัฐบาลนั้นมีข้าพเจ้า (ปรีดี พนมยงค์)
ด้วยผู้หนึ่งซึ่งเป็นรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลัง และมีหลวงวิจิตรวาท-
การ อธิบดีกรมศิลปากรเป็นรัฐมนตรีลอย
(ไม่ว่าการกระทรวง)

ต่อมาประมาณอีก ๔-๕ เดือน
หลวงวิจิตรวาทการได้เดินทางไปฮานอย
เพื่อชมกิจการโบราณคดีของสำนัก
ตะวันออกไกลฝรั่งเศส เมื่อหลวงวิจิตรฯ
กลับจากฮานอยได้นำแผนที่ฉบับหนึ่ง
ซึ่งสำนักฝรั่งเศสนั้นได้จัดทำขึ้นแสดง
ว่ามีคนเชื้อชาติไทยอยู่มากมายหลาย
แห่งในแหลมอินโดจีน ในประเทศจีนใต้
ในพม่า และในมณฑลฮกตัมของอินเดีย

ครั้นแล้วผู้พิงวิทยุกระจายเสียง
ได้ยิน และหลายคนยังคงจำได้ว่าสถานี
วิทยุกรมโฆษณาการ(ต่อมาปัจจุบันคือ
กรมประชาสัมพันธ์)ได้กระจายเสียงเพลง
ที่หลวงวิจิตรฯรำพันถึงชนเชื้อชาติไทย
ที่มีอยู่ในดินแดนต่างๆ และมีการโฆษณา
เรื่อง มหาอาณาจักรไทย ที่จะรวมชน
ชาติไทยในประเทศต่างๆ เข้าเป็นมหา
อาณาจักรเดียวกัน ท่านองฮิตเลอร์
กำลังทำอยู่ในยุโรป ในการรวมชนเชื้อ
ชาติเยอรมันในประเทศต่างๆ ให้เข้าอยู่
ในมหาอาณาจักรเยอรมัน

ในการประชุมวันนั้น นายก
รัฐมนตรีได้เสนอให้คณะรัฐมนตรี
พิจารณาปัญหาค่วนนอกกระเบียบวาระ
ให้หลวงวิจิตรวาทการเป็นผู้แถลงให้
เปลี่ยนชื่อ ประเทศสยาม เป็น ประเทศ
ไทย โดยนำเสนอแผนที่ฉบับที่สำนัก
ตะวันออกไกลฝรั่งเศสทำไว้ว่าด้วย

แหล่งของชนเชื้อชาติไทยต่างๆมา
แสดงในที่ประชุมด้วย โดยอ้างว่า สยาม
มาจากภาษาสันสกฤต ศยามะ แปลว่า
ดำ จึงไม่ใช่ชื่อประเทศของคนเชื้อชาติ
ไทยซึ่งเป็นคนผิวเหลือง ไม่ใช่ผิวดำ
และอ้างว่า คำว่า สยาม แผลงมาจากจีน
เชียมลั๋ว

ข้าพเจ้า (ปรีดี พนมยงค์)
คัดค้านว่า โดยที่ข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่ได้
ค้นคว้ากฎหมายเก่าของไทย โดยอาศัย
หลักฐานเอกสารที่จารึกไว้โดยพระมหา
กษัตริย์แต่ปางก่อนรวมทั้งกฎหมาย
ตราสามดวง ซึ่งรัชกาลที่ ๑ (พระพุทธ
ยอดฟ้าฯ) ได้โปรดเกล้าฯให้สังคายนา
และมีใช้คำว่า สยาม แผลงมาจากคำ
จีนแต้จิ๋ว เชียมลั๋ว แต่จุดประสงค์
เบื้องหลังของนายกรัฐมนตรีและ
รัฐมนตรีส่วนหนึ่งต้องการเปลี่ยนชื่อ
ประเทศว่า ประเทศไทย เพื่อรวมชน
ชาติไทยในดินแดนต่างๆเข้ามาอยู่ใน
มหาอาณาจักรไทย ดังนั้น รัฐมนตรี
ส่วนมากจึงตกลงตามร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมเปลี่ยนชื่อประเทศสยาม
เป็นประเทศไทย ข้าพเจ้าเป็นฝ่ายข้าง
น้อยในคณะรัฐมนตรี

ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ลง
มติเห็นชอบในการเปลี่ยนชื่อประเทศ
ซึ่งคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้
ลงนามให้ตราเป็นรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่ม
เติมเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๒

นี่คือเหตุผลของการเปลี่ยนชื่อ
ประเทศ จาก “จากประเทศสยามสู่
ประเทศไทย ” ข้อแรก

แต่แล้วก็เกิดปัญหาเรื่องการ
เขียนชื่อประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษ

ภาษาฝรั่งเศส เพื่อความสัมพันธ์เป็น
อันดีระหว่างประเทศที่ต้องเขียนชื่อ
ประเทศซึ่งจะต้องใช้คำอังกฤษและฝรัง
เศสเป็นข้อที่ ๒ จะเขียนอย่างไรกัน

เรื่องนี้ ท่านปรีดี พนมยงค์ได้
เล่าถึงบรรยากาศในที่ประชุมคณะ
รัฐมนตรีว่า

“ผู้ที่ได้รับคำยกย่องว่ามีความ
รู้ในภาษาต่างประเทศ รวมทั้งหลวง
วิจิตรวาทการได้เสนอให้เรียกประเทศ
ไทยเป็นภาษาอังกฤษว่า THAILAND และ
ภาษาฝรั่งเศสว่า THAILANDAIS ซึ่งฝรัง
พากันง

ข้าพเจ้า (ปรีดี พนมยงค์) ได้
เสนอว่า ควรให้เรียกชื่อประเทศไทย
เป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสว่า SIAM
ตามที่คนทั่วโลกรู้จักชื่อประเทศของเรา
ในนามนั้นอยู่แล้วทั้งนี้ก็มีตัวอย่างอยู่เช่น
ประเทศเยอรมันซึ่งเรียกชื่อเป็นภาษา
เยอรมันว่า DEUTSCHLAND นั้น เขา
ก็ได้กำหนดให้เรียกชื่อประเทศของ
เราเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสตาม
ชื่อภาษาเยอรมัน หากเรียกชื่อประเทศ
ของเขาในภาษาอังกฤษว่า GERMANY
และภาษาฝรั่งเศสว่า ALLEMAGNE
ตามที่คนอังกฤษและฝรั่งเศสเคยเรียก
และเคยรู้จักชื่อประเทศของเขาในนาม
นั้น

ข้าพเจ้าได้ให้ความเห็นต่อไปว่า
การที่จะเอาคำว่า LAND ต่อท้ายคำว่า
THAI เป็น THAILAND ก็ดี ย่อมทำให้
คล้ายกันกับประเทศเมืองขึ้นในอาฟริกา
ของอังกฤษ(สมัยนั้น) และเมืองขึ้นของ
ฝรั่งเศส (สมัยนั้น) ที่ลงท้ายด้วยคำว่า
LAND หรือ LANDE ข้าพเจ้าได้ให้ข้อ

สังเกตว่าประเทศ IRELAND ได้ เมื่อได้เอกราชจากอังกฤษแล้ว ก็ตัดคำว่า LAND ออก โดยเรียกชื่อประเทศของตนว่า EIRE ส่วนในประเทศยุโรปบางประเทศที่มีคำท้ายว่า LAND เช่น ICELAND ก็เพราะภาษาของเขาอยู่ในตระกูลเดียวกันกับภาษาอังกฤษจึงไม่จำเป็นที่เราจะต้องเอาตัวอย่างนี้ แต่ความเห็นส่วนมากในคณะรัฐมนตรีให้เปลี่ยนชื่อประเทศไทยในภาษาอังกฤษด้วยตามที่มีผู้เสนอให้เปลี่ยนเป็น THAILAND ใน ภาษาอังกฤษ และ THÄILAND ใน ภาษาฝรั่งเศส

ข้าพเจ้าได้เสนอต่อไปอีกว่า ได้ส่วนข้างมากต้องการให้ชาวโลกเรียกชื่อประเทศไทยเป็นภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสโดยมีคำว่า THAI เป็นสำคัญแล้ว ก็ขออย่าเอาคำว่า LAND หรือ LANDE ไปต่อท้ายด้วยเลย คือให้ใช้ภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศสทับศัพท์ตามที่สามัญชนคนไทยเรียกชื่อประเทศของตนว่า เมืองไทย เป็นภาษาอังกฤษ MUANG THAI ฝรั่งเศส MUANG THAI แต่ส่วนมากในคณะรัฐมนตรีไม่เห็นด้วย”

นี่คือเบื้องหลังความเป็นมาของ “จากประเทศสยามสู่ประเทศไทย” ข้อที่ ๒ ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส

แล้วชื่อของประเทศก็ได้เปลี่ยนไปตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑

เรื่องชื่อของประเทศที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปยังไม่สิ้นสุดลงดังกล่าวนั้น ในเรื่องเบื้องหลังเท่านั้น เพราะยังมีการเปลี่ยนกลับไปกลับมาอีกหลายครั้งคือ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง รัฐบาลไทยได้เปลี่ยนคณะ

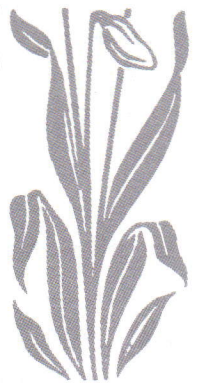
รัฐมนตรีเป็น นายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ พิจารณาเห็นว่า รัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งเปลี่ยนชื่อประเทศสยามเป็นประเทศไทยนั้น ใช้บังคับเฉพาะชื่อประเทศไทยในภาษาไทยเท่านั้น ไม่เหมือนรัฐธรรมนูญบาลจึงประกาศให้ใช้ชื่อประเทศไทยในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสว่า SIAM ตามที่เกือบทั่วโลกรู้จักมาหลายศตวรรษแล้ว ด้วยเหตุนี้เอกสารทางราชการที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสจึงเรียกชื่อประเทศไทยว่า SIAM สัญชาติของผู้ถือหนังสือเดินทางให้เขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า SIAMOIS ต่อมาเกิดรัฐประหารในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ นายควง อภัยวงศ์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีรัฐบาลนี้ ก็ยังคงเรียกชื่อประเทศไทยทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสว่า SIAM เหมือนสมัยนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี

ต่อมา รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ถูกบังคับให้พ้นจากหน้าที่ จอมพลแปลก พิบูลสงครามได้เข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๑ ก็ได้ประกาศให้เปลี่ยนชื่อประเทศไทยในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสอีกครั้งคือ ภาษาอังกฤษว่า THAILAND ภาษาฝรั่งเศสว่า THAILANDE ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑ นั้นอีกครั้ง ซึ่งรัฐบาลชุดต่อๆมาก็ได้ใช้ตามจนปัจจุบัน ในที่สุดนี้ ขอนำข้อความของท่านปรีดี พนมยงค์ที่กล่าวไว้ตอนหนึ่งมาลงไว้ คือ

“ส่วนผู้จงรักภักดีแท้จริงใน

สถาบันพระมหากษัตริย์ ก็คงศึกษาพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ (รัชกาลที่ ๔) หรือได้ยินพระภิกษุสงฆ์ที่รอบรู้เล่าให้ฟังบ้างว่า พระจอมเกล้าฯ ทรงพระปรีชาสามารถรอบรู้ภาษาไทย ภาษาบาลี-สันสกฤต ภาษาลาติน ภาษาอังกฤษ ซึ่งไม่ปรากฏว่าคนในสยามจนถึงปัจจุบันนี้จะมีความรู้เท่าเทียมพระองค์ได้ ดังนั้นเราจึงควรใช้ความคิดว่า ถ้าพระองค์เห็นว่าคำว่า สยาม ซึ่งพระมหากษัตริย์แต่ปางก่อนใช้เรียก

อาณาจักรของพระองค์ไม่ถูกต้องในทางภาษาและนิรุกติศาสตร์แล้ว พระองค์ก็คงจะได้เปลี่ยนชื่อราชอาณาจักรก่อนชนรุ่นหลังแล้ว ส่วนคำอังกฤษ ฝรั่งเศส-

เศส SIAM นั้น พระองค์ก็ใช้ต่อมา ในการเรียกชื่อราชอาณาจักรตามภาษานั้น ยิ่งกว่านั้นพระองค์ยังได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเป็นภาษาลาตินตามมูลศัพท์ SIAM ว่า REX SIAMENSIS แปลว่า พระราชาแห่งสยามซึ่งตรงกับ สยามินทร์ หรือ สยามินทราธิราช ซึ่งมีค่าน้อยอยู่ในพระปรมาภิไธยเต็มของพระมหากษัตริย์รวมทั้งองค์ปัจจุบันดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร”

ทฤษฎีเกี่ยวกับการแต่งบทกวีนิพนธ์นั้นมันนักวิจารณ์บทกวีแสดงข้อคิดเห็นไว้ แบ่งออกเป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ คือ

๑. กลุ่มหนึ่งเห็นว่าบทกวีเขียนขึ้นสำหรับช่วยอารมณ์ให้เข้มข้นเบิกบานเท่านั้น ดังบทพระราชนิพนธ์สามัคคีเสวก ว่า “ศิลปกรรมนำใจให้สร้างโคก บรรเทาทุกข์ในโลกให้เหือด

ศิลป์เพื่อศิลป์ ไม่คำนึงถึงการใช้ถ้อยคำจะเป็นคำหยาบคำละเอียดประเภทใด

เมือง ความคิดนี้ได้เป็นที่นิยมมาดอยู่ ในเมืองไทยไม่กี่ปีมานี้

บทกวีจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแนวคิดและแบบรูปไปตามการผันแปรของเหตุการณ์ในโลก และสะท้อนให้เห็นสังคม ความนิยมประเพณีของคนแต่ละยุคสมัย ถ้าสังคมยุคบทกวีก็แสดงความเกลียดชังสังคมที่ยุ่ง จุ่งุ่นไปด้วยเนื้อหาที่เยาะเย้ย ถากถางประชดประชัน ปลง

โวหารของกวีเอก

ท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

หาย” หรือนักเขียนฝรั่งเศส ซอมเมอ-เซท มอม กล่าวไว้ว่า “ศิลปะสร้างขึ้นเพื่อความรื่นรมย์”

๒. อีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่า บทกวีไม่ควรมุ่งเขียนเพื่อความบันเทิงใจอย่างเดียว ควรมีคติสอนใจผู้อ่านเพื่อให้มนุษย์ครองชีวิตในทางดีงาม อันจะเป็นผลให้สังคมสงบสุขไว้ด้วย บทกวีทำนองนี้ของไทยมีมาก เช่น สุภาษิต คำกลอน คำโคลงต่างๆ โดยเฉพาะนิราศของสุนทรภู่ทุกเรื่อง เหมือนอังกฤษ มีเชกสเปียร์เขียนไว้มากมาย อเมริกาก็มีโรเบิร์ตฟรอสต์ประพันธ์ไว้มิใช่น้อย

และคงจะเนื่องมาจากข้อคิดเห็นของกลุ่มที่สองนี้เอง ทฤษฎีการแต่งบทกวีจึงแตกดอกออกก้านกว้างขวางออกไป เพื่อให้กวีมีอิสรภาพทางถ่ายทอดข้อเท็จจริงของชีวิต และข้อคิดเห็นตามความพอใจของตน เป็นทำนอง

ก็ได้และมักมีวิธีการกลเม็ดเด็ดพรายอันแยบยลในการใช้ของตนโดยเฉพาะ “ไม่มีการถือว่าบทกวีนั้นๆ จะมีศีลธรรมหรือขาดศีลธรรม จะมีก็เพียงแต่แต่งดีหรือไม่ดีเท่านั้น” นักประพันธ์ออสการ์ ไวลด์เป็นคนหนึ่งที่ยืนยันข้อคิดเห็นดังว่านี้ จึงนับเป็นการปลดปล่อยกวีรุ่นต่อๆมาในยุคใหม่ๆ ให้หลุดพ้นจากกรอบของแบบแผนการประพันธ์บทกวีจากกรอบของการเลียนแบบครุฑะพิศตะพ้อ และจากกรอบของการติดข้องอยู่ในศีลธรรมและวัฒนธรรมที่กวีรุ่นเก่ายึดถือเป็นหลักเกณฑ์ ดังหลักอภิปรัชญา (ของปราชญ์การตะ) วางลักษณะของกวีที่ดีไว้ ผู้ที่ยังรักนับถือและติดตรึงอยู่กับวิธีการของกวีเก่าๆ จึงพากันโจมตีออสการ์ ไวลด์เหมือนที่วอลแตร์ วิคเตอร์ ฮูโก หรือแดเนียล ดีโฟเคยถูกมาแล้ว ในการเขียน “แหวกแนว” ออกไปทางการ

สังเวช พรรณนาความทุกข์ลำเค็ญของมนุษย์ด้วยกันเอง บางทีบางบทแสดงให้เห็นว่าเป็นการบรรยายความอัดอั้นโกรธแค้นของกวีออกมาเฉพาะตัว จึงกลายเป็นบทกวีในวงจำกัด ที่สากลเรียกว่า restricted เป็นเรื่องภายในจิตใจของกวี จนยากที่สามัญชนจะเข้าใจเหมือนดูภาพของจิตรกรอิมเพรสชันนิสต์ที่คนดูไม่ถึงก็แปลไม่ออก บางทีผู้อ่าน อ่านไม่เข้าใจ หรือหาว่าบทกวีหยาบคายก็เกิดการท้อถ้อยที่จะอ่าน แต่ถ้าหากบทกวีนั้นเขียนขึ้นด้วยความจริงใจ และมีวิธีแสดงออกแนบเนียนมิใช่เสแสร้งเขียนขึ้นโดยขาดความชัดเจนจาก ชีวิตในทำนองที่กวีสร้างขึ้นเป็นหัวข้อเขียน ถ่ายทอดความจริงด้วยถ้อยคำลึกซึ้งแหลมคม แสดงความคิดแยบยล มีแง่มุมหรือคติชวนขบคิด ทั้งยังต้องด้วยหลักธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติที่เป็นอยู่ตลอดเวลาบท

กวีนั้นก็ชวนให้ผู้อ่านเห็นใจ เกิดอารมณ์ร่วมและตรึงใจ ช่วยให้เกิดมโนภาพ และความคิดร่วมเพราะมีเนื้อหาที่ดีออกมาแล้วเป็นสากลดังที่เรียกว่า universal บทกวีนั้นก็มีความค่าควรอ่าน และควรยกย่อง

เมื่อย้อนไปคิดถึงทฤษฎีสองกลุ่มดังกล่าวมาแล้วนั้น ผู้อ่านทุกท่านย่อมเห็นพ้องต้องกันว่า

๑. บทกวีซึ่งเขียนขึ้นเพื่อความบันเทิงเริงรมย์อย่างเดียว ถ้าอ่านมากๆ ก็เบื่อเพราะไม่มีสาระติดใจอันใดให้ขบคิด นอกไปจากพึงสัมผัส ภาพพจน์ และคำอันไพเราะ อ่อนหวาน เศร้าสร้อย หรือสนุกสนานเท่านั้น

๒. บทกวีที่มุ่งเขียนไปในทางตั้งหน้าสอนสังคม หรือด่าสังคมเสียจนไม่นึกถึงความรื่นรมย์ที่ผู้อ่านจะได้รับ เสียบ้างเลย อ่านมากๆ ก็เบื่อเหลือที่จะอ่านได้ตลอด

ความพอใจของผู้อ่านจึงสำคัญอยู่ที่ว่า ทฤษฎีทั้งสองกลุ่มต้องประสมประสานกันในขนาดกำลังพอดี สำหรับข้าพเจ้าขอสารภาพว่า ย่อมอ่านบทกวีที่ให้ความบันเทิงไร้สาระ หรือบทกวีที่มุ่งสอนสังคม ประชดประชันสังคมเท่าเดียว มากเท่าใดก็พอจะอ่านได้ ดึกกว่าจะให้อ่านบทกวีหรือเรื่องราวที่มีแต่ความเศร้าโศก ทุกข์เข็ญ เลือดตาแทบกระเด็นมีแต่การกดขี่ขูดรีดจนเกินจริง ข้าพเจ้ามักทนอ่านไม่ได้ อึดอัดใจกลายเป็นต้องทนทุกข์ไปด้วยอ่านไปด้วยเลยต้องวางหนังสืออย่างนี้ เลิกอ่านทั้งที่ยังไม่จบ เหลือจะอ่านต่อไปไหว ทั้งๆ ที่รู้ว่าผู้เขียนเขียนได้ดีจริงๆ เราจึงต้องเกิดอาการอย่างนี้ในเวลาอ่าน การเขียนเรื่องเกี่ยวกับชีวิต จึงต้องเขียนจากความ

จริง และมีความชัดเจนจนอธิบายได้แจ่มชัด แต่ชีวิตก็มีชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน ให้มนุษย์ได้เงยหน้าอาปากพองจะสุดลมหายใจ

ไว้ต่อสู้อีกได้บ้าง กวีเชคสเปียร์ เข้าใจธรรมชาติของผู้อ่านดี ฉะนั้นเราจะเห็นว่า เมื่อเชคสเปียร์

เขียนให้บทใดตอนใดเศร้าถึงที่สุด ท่านก็เปลี่ยนอารมณ์ผู้อ่านหรือผู้ชมละครให้เป็นบทตลกเบาๆ เสียทีหนึ่งขัดขึ้นมาดังในเรื่อง “ตามใจท่าน” ตัวตลกดัคส์โตน จะคอยขัดความเศร้าของเจ้านครไว้มือ

บทกวีที่เขียนถึงขั้นมาตรฐานเลิศ (Standard of Excellence) ย่อมเป็นอมตะ ความเป็นอมตะนั้นพอจะวัดได้ด้วยศิลปะของท่านเองเขียน (Style) อันพอดี ถ้อยคำที่เลือกสรรชวนอารมณ์ผู้อ่านอรรถรสซึ่ง และที่สำคัญก็คือมีคติชวนคิดมีความคิดที่ไม่เก่าไม่ใหม่ แต่เป็นความจริงตลอดกาล มีวิธีระบายความคิดนั้นเข้าสู่หัวใจของผู้อ่านแต่ละคนและแต่ละยุคสมัย ให้เกิดอารมณ์รู้สึกเช่นเดียวกันได้ตลอดมา บทกวีเช่นนี้ย่อมไม่เสื่อมสลาย

ข้าพเจ้าอยากจะขอยกบทกวีที่ขึ้นถึงขั้นมาตรฐานเลิศดังกล่าวมาแล้วนั้นสักเรื่องหนึ่ง และแน่ใจว่าท่านผู้อ่านที่สนใจในวรรณกรรมไทยย่อมเห็นด้วย เพราะนักปราชญ์ทางวรรณกรรมของไทยต่างก็ยกย่องกันมาแต่เก่าก่อน บทกวีนี้คือ นิราศนครศรีธรรมราชหรือเรียกกันทั่วไปว่าโคลงกำสรวลศรีปราชญ์ ซึ่งมีผู้อ่านถึงบ่อยๆ และข้าพเจ้าขออนุญาตนำมาอ้างอีกสักครั้งหนึ่งในวันนี้

เราจะเห็นว่า เนื้อหาของกำสรวลศรีปราชญ์เป็นเรื่องของการมีอารมณ์เพศเป็นรากฐานอารมณ์เพศเป็นสัญชาตญาณของมนุษย์และสัตว์ เป็นความจริงอยู่คู่โลก ท่านเองที่เขียนก็เป็นนิราศอันเป็นแบบการประพันธ์เกี่ยวกับความเศร้าโศก เพราะจากรัก การพรรณนาจึง

จับใจผู้อ่าน ชวนให้เกิดอารมณ์ร่วมได้ง่าย แต่การที่บทกวีนี้ขึ้นถึงมาตรฐานเลิศ และเป็นบทกวีอมตะนั้น มิใช้อยู่ที่เนื้อหาหรือท่านเองเขียน แต่อยู่ที่วิธีถ่ายทอดความคิดด้วยถ้อยคำธรรมดาที่รู้จักเลือกสรร ระบายเข้าสู่จิตใจผู้อ่านด้วยพลังและความรุนแรง รุ่งเรืองเหมือนไฟอย่างที่ท่านฝรั่งเรียกว่า “force and fire” จับจิตใจผู้อ่านให้ติดค้างจนเป็นอัจฉริยภาพ แม้ถ้อยคำบางคำจะเก่าเกินความรู้ของผู้อ่านแต่เนื้อหาส่วนรวมและท่วงทำนองการเขียนของแต่ละโคลงนั้น ผู้อ่านย่อมเข้าใจได้ อ่านกี่ครั้งก็ไม่เบื่อ ความติดค้างลึกซึ้งด้วยอำนาจของคำดูจะขลังและศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ข้าพเจ้าหมายถึงสำหรับผู้สนใจอ่านบทกวีโคลงกำสรวลศรีปราชญ์นี้ มีกวีรุ่นหลังลอกเลียนทั้งถ้อยคำและความคิดกันมาหลายสมัย แม้แต่ในปัจจุบันนี้ ก็เพราะคงจะนับถือว่าเป็นแบบแผนชั้นครูจริงๆ เช่นความคิดในการฝากนางที่รักไว้กับเทพเจ้ากับฟ้ากับดิน การที่ลอกเลียนความคิดของศรีปราชญ์กันมานั้นก็คงจะเป็นเพราะหาข้อคิดอย่างอื่นให้ดังมาเท่าไม่ได้ จึงเป็นพยานยืนยันมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาแล้วว่าโคลงกำสรวลศรีปราชญ์เป็นยอดของโคลงนิราศที่กินใจผู้อ่าน ชนิดที่ภาษาปาก

เรียกว่า “กินขาด” ตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบันสมัย ข้าพเจ้าใช้คำภาษาปากของคนรุ่นใหม่ว่า “กินขาด” ก็เพราะชื่นชมและเหมาะสมใจในความหมายของคำนี้ว่าดีกว่าจะใช้ว่า “ไม่มีใครสู้”

โคลงทวาทศมาส นิราศนรินทร์ นิราศลำนาน้อย ฯลฯ ต่างลอกเลียนความคิดแบบฉบับของกำสรวลศรีปราชญ์ไว้มากมายหลายแห่ง โดยเฉพาะบทพรรณนาว่าจะผานางกับใครตั้นนั้น มีอยู่ในโคลงนิราศรุ่นหลังๆ แทบทั้งนั้น ดังโคลงต้นแบบของกำสรวลศรีปราชญ์บทนี้

โฉมแม่จักผากฟ้า เกรงอินทร์ หยอกนา
อินทรท่านทอกเอา สู้ฟ้า
โฉมแม่จักผากดิน ดินท่าน แล้วแฮ
ดินฤชัดเจ้าหล้า สู้สมสองสม

นิราศลำนาน้อยของพระยาตรังลอกความคิดว่า

โฉมเจ้าจะแหวกฟ้า ผากพรหม เมศฤ
เกรงจะชมฉนวนเมิน แม่ไว้
จะผากอัสวกรรม ไกรลาศ
ไพราคร้อนหล้าไท้ ทั่วแห่ง

นิราศนรินทร์พัฒนาความคิดเพิ่มเติม โดยจะผากชายาพระเป็นเจ้าดูบ้าง

ผากอุมาสมรมแม่แล้ ลักษมี เล่านา
ทราบสวามภูวจักรี เกลือกใกล้
เรียมคิดจบจนตรี โลกล่วง แล้วแม่
โฉมผากใจแม่ได้ ยิ่งด้วยใครครอง

ลงท้ายก็เลียนความคิดพระยาตรังว่า ผากใจนางไว้เองดีกว่าผากผู้ใด โคลงกำสรวลศรีปราชญ์จึงเป็นนิราศชั้นครู และเลียนแบบกันตามวิธีของคนไทยที่นับถือครูเป็นแบบเรียน แต่ความเป็นเอก

ของบทกวีศรีปราชญ์นั้น ใครเลียนลอกแบบก็ขึ้นไม่ถึงทั้งสิ้น

ก่อนอื่นใดการที่ศรีปราชญ์เลือกฉันทลักษณ์แบบโคลงต้นบาททฤษฎีมาแต่งนิราศก็ช่วยให้ “กินขาด” ในเรื่องเสียงเสียแล้ว ในกระบวนบทประพันธ์ที่อ่านออกเสียงดังๆ ของไทยนั้น ไม่มีฉันทลักษณ์ใดเกินโคลงต้น โดยเฉพาะการออกเสียงทั้งท้ายโคลงแต่ละบท กินहुกินใจผู้อ่านเพียงใดท่านผู้ฟังโปรดลองอ่านดูเองดังๆ ทั้งโคลง

ข้าพเจ้าขอตัวอย่างเพียงหนึ่งหรือสองในร้อยของโคลงกำสรวลศรีปราชญ์มาอ้างอิงอธิบายพอให้เห็นว่า กินขาด อย่างไร แต่ก็ไม่แน่ใจว่าข้าพเจ้าจะมีปัญญาสามารถอธิบายได้ถูกต้องชัดเจนได้ดังใจนึก

กำสรวลศรีปราชญ์ว่า

อยู่รยาศยงฟ้า ลงดิน แลฤ

นิราศนรินทร์ว่า

อยู่รยาศลัมแล้ว ลอยสวรรค์ ลงฤ

เพียงคำว่า “ฟ้าลงดิน” ก็ชนะคำว่า “สวรรค์ลงฤ” เสียแล้ว เมื่อเพิ่มคำว่า “ยศยงฟ้าลงดิน” เข้าไปอีก ท่านผู้ฟังลองวาดมโนภาพเองเถิดว่า ที่ศรีปราชญ์ใช้คำสัญลักษณ์ (symbol) ฟ้ากับดินนั้นมาให้มองเห็นภาพกรุงศรีอยุธยารุ่งเรืองเพียงใดทั้งนามธรรมและวัตรธรรม ด้วยเหตุนี้คำว่า “สวรรค์ลง” ของ

นายนรินทร์ต้องพ่าย

แพ้ทั้งที่ลอกเลียนคำ

และความคิดของศรี

ปราชญ์มา คำว่า ฟ้า กับ

สวรรค์ นั้นอาจแปลงอย่าง

เดียวกัน แต่น้ำหนักและความ

ง่ายของคำทำให้กินใจต่างกันมาก ดังข้าพเจ้าได้ยกคำของกวี

ต่างชาติมาแล้วว่าความงามคือความง่าย

อยู่รยาศยงฟ้า ลงดิน แลฤ

อำนาจบุญเพรงพระ ก่อก่อ

เจดีย์ละอออินทร ปราสาท

ในท่ายทองแล้วเนื้อ นอกโสม

ค่าง่ายๆ ในบทท้ายเจ็ดคำ “ในท่ายทองแล้วเนื้อ นอกโสม” กินความและกินใจ กินहुเป็นที่ย่ง พาให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพงามนัก ถ้าถอดคำทั้งเจ็ดออกเป็นภาษาพูดธรรมดา ก็จะพาให้เสียรสดังนี้ “ปราสาทภายในก็ท่ายทองแล้ว ยิ่งภายนอกก็ย่งเนื้อทองอีกเล่า” เปลืองคำมากกว่าและพาอรรถรสเสื่อมด้วย ป่วยการถอดความหมาย เพราะกลอนดีนั้น คำทุกคำอยู่ในที่ที่เหมาะสม คำทุกคำง่ายและแสดงความคิดชัดเจนแจ่มแจ้งไพเราะอยู่แล้ว อย่าแปลออกมาดีกว่า

บทกวี ส่วนใหญ่มักอาศัยอุปมาโวหารทำให้ไพเราะ แต่บทกวีของศรีปราชญ์แทบไม่ต้องใช้อุปมาโวหารรำพันเลย คนอ่านก็ซาบซึ้งใจได้อย่างดี เพราะคำที่เลือกมาเรียงไว้แต่ละคำมีพลังและพลังไพลงดังไฟไปเสียทุกบททุกตอน ศรีปราชญ์นิยมใช้คำสัญลักษณ์มากกว่าอุปมาโวหาร ดังจะลองยกมาให้ท่านฟังต่อไปนี้

ศาลาเอนกสร้าง แสนเสา โสธแฮ

ธรรมาสน์จุใจ เมือง สู้ฟ้า

พิหารย้อมฉล็กเลสา ฉลู่แผ่น ไสร์นา

พระมาศเหลื่อมเหลื่อมหล้า หล่อแสง

คำสัญลักษณ์ง่ายๆ ธรรมาสน์ไม่ต้องแปล ผู้อ่านก็เดาถูกว่า คือ ศาสนาพุทธ เมืองก็คือประชาชน ฟ้าก็คือ ทางกุศลอันเป็นทางสุคติจุดหมายปลายทางของศาสนา โคลงบทนี้มีภาพพจน์โวหารพรรณนาที่เกินจริง (hyperbole)

ในบาทที่หนึ่งและบาทที่สี่ ซึ่งส่งภาคภูมิอารมณ์ท่านผู้ฟังและเรียกมโนภาพได้เพียงใด ขอทิ้งไว้ให้ท่านนึกเอาเองเสาชของศาลา (การเปรี้ยว) นั้นมากมายขนาดที่ต้องใช้ว่า “แสนเสา” พระพุทธรูปทองคำคือพระมาศนั้นเล่ามีจำนวนประมาณมิถ้วน จนแสงทองจากองค์พระส่องสาดไปทั่วแผ่นดิน (อยุธยา) หล่อแผ่นดินอยุธยาคือเมืองไทยไว้ด้วยแสง (คือศาสนา) ฉะนั้น นับเป็น hyperbole หรือโวหารพรรณนาเกินความจริงที่ผู้อ่าน ผู้ฟังต้องยอมรับเชื่อเพราะอุปมาภาพของถ้อยคำที่กวีใช้

ใครขอให้ท่านลองสังเกตความคิดและถ้อยคำที่ชักชวนอารมณ์ผู้อ่านผู้ฟังด้วยลักษณะของคำที่มีพลังบังคับ และมีแสงสว่าง มีความร้อนพลุ่งพลิงดังไฟ (force and fire) อย่างที่นักวรรณคดีสากลเรียก) อีกสักบทหนึ่ง

สนมสนวนสะอาดตั้ง	ดริมุข
อร่ามเรืองเสาสโสม	ลูปไล้
เรือนทองน่านแพรงปลุก	ยินยาภ
เยียวว่าฟ้ากู่ใช้	ช่วยดิน

โคลงบาทที่สามและที่สี่แสดงความคิดอันรุ่งโรจน์และแรงกล้าด้วยพลังขอลอดความบาทที่หนึ่งที่สอง เพื่อโน้มนำให้เห็นอำนาจของคำและความคิดในบาทที่สามที่สี่

ฉนวน (ทางเดินของฝ่ายใน) นั้นสะอาดรื่นตา พลัปลาดริมุขเล่าก็เรืองอร่ามไปด้วยเสาทาทอง ที่ว่าเป็นเรือนทองของคนแต่ก่อนปลูกไว้ นั้น พังแล้วยากจะเชื่อ น่าจะเป็นเรือนทองที่ฟ้าคือเทวดาช่วยให้ดินคืออยุธยาถูกลมาใช้มากกว่า การใช้ภาพพจน์ประเภทเกินความจริง hyperbole นี้ กวีศรีปราชญ์ใช้มากส่งเนื้อความให้สูง กล่อม

อารมณ์ให้เคลิบเคลิ้มโดยผู้อ่านผู้ฟังยอมเชื่อตามอย่างสนิทใจ

การพูดถึงนิราศรักไปสู่นครศรีธรรมราชเรื่องนี้ ถ้าจะเว้นกล่าวถึงคำรำพันรักของศรีปราชญ์ ก็ย่อมจะขาดเนื้อหาสำคัญอันเป็นแก่นของเรื่อง จึงขอยกคำพรรณนารักอันแยบยล และเป็นความคิดเฉพาะตัวไม่ซ้ำแบบใครมาไว้สักเล็กน้อย ดังนี้

เยยมาแล้วไส้หย่อน	บางฉ้ง
ฉ้งบ่มาท้นสาย	แสบท้อง
ขนมทิพย์พวงรัง	รจเรข
ยินข้าวไขหม่อน้อง	อิมเอง

ความในบาทที่สามกับบาทที่สี่นั้นมีความคิดรำพันรักไม่เหมือนใคร และก็ไม่มีใครเหมือนเพราะอาจนึกคิดไม่ถึงอย่างศรีปราชญ์ เมื่อมาถึงบางฉ้ง (หม้อ ต่อมาเลื่อนเป็นบางเชือกหนัง) ความหิวเพราะหม้อข้าวมาไม่ทัน ทำให้นึกถึงรสฝีมือทำขนมของนางอันเป็นรสทิพย์โดยแท้ เพียงแต่ได้ยินเสียงน้องเปิดหม้อขนม ก็พาให้หายหิวคืออิมไปเอง โคลงสองบทนี้ช่างมีอรรถรสทิพย์เสียนี้กระไร

ความกังวลห่วงใยในทุกข์สุขของสาวรัก ซึ่งตนต้องทิ้งไว้เดียวดายนั้น ช่างละเอียดอ่อนสุขุมรอบคอบ ห่วงไปเสียทุกอริยาบถของนาง ถึงขนาดคิดไปว่าถ้านางเกิดสาลักขึ้นมา จะได้ใครสะกิดให้แม่หายสาลัก ดังโคลงบทนี้

จากมาแก้วผึ่งแผ่	ใจรักษ มาแม่
เยยอยู่เลวไผ่ผอม	ผ่าวไส้
จากศรีสาลักใคร	สะกิดอ่อน อวลแผ่
เรียมร่ำให้หาเจ้า	ช่วงาย

โคลงนิราศนครศรีธรรมราชหรือกาสรวลศรีปราชญ์นี้เป็นโคลงแบบฉบับชั้นครูจริงๆ ผู้ใดสนใจและชอบใจ

อ่านแล้วอ่านก็เที่ยวก็จะไม่เบื่อหน่ายเลย ทั้งๆที่มีคำโบราณศัพท์อันเราไม่แน่ใจในความหมายปะปนอยู่ อ่านครั้งใดก็จะพบของดีเกิดขึ้นใหม่เสมอ ความผันแปรของบทกวีจะมีต่อไปอย่างไร เพียงใดก็ตาม แต่โคลงแบบฉบับ (classic) นี้ก็ยังจะต้องคงอยู่ต่อไป เพื่อเชิดชูศิลปะเก่าๆ อันเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดถึงความเจริญในอดีตของชาติไทย

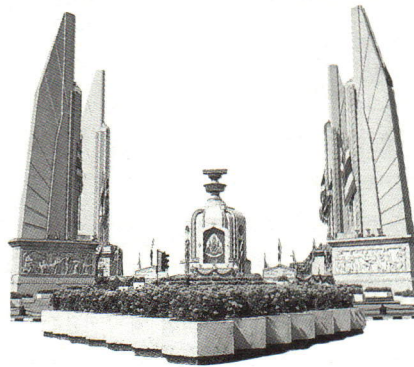
แต่เท่าการตีความหมายหรือถอดความออกมาเป็นคำธรรมดาเพียงไม่กี่โคลง ดังที่ข้าพเจ้าได้ทำไปคร่าวๆ ในวันนี้ ท่านผู้ฟังก็เห็นแล้วว่าเป็นการทำลายความคิดคำนึงอันสวยงามของผู้อ่านผู้ฟัง ขัดอารมณ์ที่กำลังดื่มด่ำในรสกวียิ่งนัก คำประพันธ์ดี จึงไม่ควรถอดควรปล่อยให้ผู้อ่านผู้ฟังนึกวาดมโนภาพและปล่อยอารมณ์ให้เคลิบเคลิ้มตามคำกวีเนรมิตขึ้นดีกว่า ความไพเราะความงดงามของภาษากวีนั้น ปล่อยให้อยู่ในห้วงความคิดคำนึง ดีกว่าฟังจากคำอธิบายของคนอื่น ดังถ้อยคำคมคายของกวีอังกฤษกล่าวไว้ว่า “Heard melodies are sweet but the unheard sweeter” ทำนองของดุริยดนตรีที่ได้ยินได้ฟัง (ด้วยหู) นั้นไพเราะนัก แต่ที่ไม่ได้ยินด้วยหู (จินตนา) ไพเราะกว่า

แนวนโยบายทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

(บันทึกเดือนความจำ)

สุวิ อากาศฤกษ์

๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๐ ตรงกับวันครบรอบปีที่ ๖๕ ของการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากกระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หากจะคิดถึงเรื่องเวลาที่รู้สึกว่าได้ผ่านไปอย่างรวดเร็ว แต่พฤติกรรมของการเมืองยังมีพัฒนาการช้ามาก ในการนี้ตลอดเวลา ๖๕ ปี ได้มีการปฏิวัติและรัฐประหารหลายครั้งรวมทั้งได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญไปแล้วหลายฉบับ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นฉบับที่ ๑๕ และขณะนี้กำลังอยู่ในความดำริจะยกร่างฉบับแก้ไขใหม่ ความจริงก็มีไข้เรื่องแปลก ถ้าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือการยกเลิกรัฐธรรมนูญแต่ละครั้งเป็นไปเพื่อพัฒนาแนวทาง

ประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ดีขึ้น แต่สิ่งที่น่าจะตระหนักหรือทำความเข้าใจไว้บ้างก็ได้แก่ ปัญหาวิกฤติทางการเมืองแต่ละครั้งตัวนักการเมืองก็ดีหรือบุคคลอื่นใดที่สนับสนุนหรือคัดค้าน อันถือเป็นบุคคลแวดล้อมกรณีก็ดี ต่างก็เป็นต้นเหตุตอกย้ำเหตุการณ์ให้รุนแรงขึ้นเสมอ เนื่องด้วยประชาชนมีการตื่นตัวและใช้สิทธิใช้เสียงตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งบางครั้งด้วย

ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็อาจจะใช้สิทธิและเสรีภาพเกินขอบเขตไปบ้าง เมื่อใดมีความรุนแรงขึ้นถึงขั้นทำลายบรรยากาศทางการเมืองให้เลวร้ายลงเมื่อนั้นก็มักจะก่อให้เกิดผลกระทบสะท้อนความเสียหายไปถึงเศรษฐกิจและสังคมด้วย จึงเป็นเรื่องที่วิญญูชนจะพึงสังวรณและร่วมมือกันแก้ไขสถานการณ์ โดยนัยนี้ผู้เขียนเห็นว่าต้นเหตุสำคัญน่าจะมาจาก

๑. การใช้สิทธิและเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์โฆษณา หรือการแสดงออกทางการเมือง ผู้พูดหรือผู้กระทำการมักไม่ได้คำนึงถึงความเสียหาย หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับส่วนรวม เมื่อการวิพากษ์วิจารณ์หรือการพูดจาปากต่อปากจนเกิดปัญหามานพลาย ก็มักจะเกิดความขัดแย้งขึ้นสร้างความสับสนให้เกิดขึ้นในบ้านเมือง

๒. การตอบคำถามในการให้สัมภาษณ์ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือการแสดงออกของประชาชนบางคนหรือบางกลุ่มบางคน ผู้ให้สัมภาษณ์มักไม่ระวังตัวชอบให้สัมภาษณ์ทวนกระแสความคิดของผู้อื่น โดยไม่มีหลักการที่ถูกต้องหรือชอบธรรม จนเกิดเป็นเรื่องขัดแย้งส่วนตัวขึ้น

๓. การตั้งคำถามนำในการสัมภาษณ์เป็นต้นเหตุสำคัญ เพราะผู้ตั้งคำถามชอบยกประเด็นความขัดแย้งขึ้นถามหรือสัมภาษณ์ เป็นเหตุให้ผู้ตอบจำเป็นต้องตอบ โดยที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้แม้เรื่องนั้นๆ จะส่อไปในทางยุยงให้แตกความรักความสามัคคี

๔. คนบางคนยังต้องการการพัฒนาด้านจิตใจ หรือจริยธรรม รวมตลอดถึงการมีคุณธรรมที่ดี เพื่อปรับตัวตามวุฒิภาวะ เพราะเชื่อว่าปัจจัยที่เป็นต้นเหตุของความเสื่อมย่ำแย่มาจากการขาดความรับผิดชอบ โดยไร้สำนึกทั้งในหน้าที่ราชการหรือในฐานะหน้าที่พลเมืองดี

๕. ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานหรือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ด้วยเหตุอันมีที่มาจากต้นเหตุ ทำให้สถานะภาพทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวผู้เขียนจึงได้ค้นหามันทีที่เตือนความจำ ที่ผู้เขียนรวบรวมไว้ขณะที่ยังเป็นบุคลลในราชการ ที่ได้

บันทึกข้อมูลไว้เกี่ยวกับแนวทางประชาธิปไตย ก็ได้พบว่าแนวทางประชาธิปไตยที่ได้บันทึกไว้มีสาระทางโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยที่น่าเลื่อมใส จึงอยากจะถ่ายทอดความรู้ตามบันทึกดังกล่าวให้ปรากฏไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนี้ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงต่อไป ทั้งนี้ผู้เขียนไม่มีเจตนาอย่างอื่น นอกจากเพื่อสนับสนุนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และพร้อมกันนี้ใคร่ขอฝากข้อสังเกตไว้เพื่อที่ท่านทั้งหลายจะได้ถือเป็นทัศนคติในการปกป้องระบอบประชาธิปไตยโดยให้การสนับสนุนเพื่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในบ้านเมือง ตลอดจนกระทำการทุกอย่างเพื่อพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ให้มีวิวัฒนาการต่อไปด้วย

“การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักการเมืองตลอดจนความรู้รักสามัคคีในหมู่ประชาชน จะเป็นปัจจัย

สำคัญในการพัฒนาสถาบันชาติ”

แนวทางประชาธิปไตย

๑. อุดมการณ์ประชาธิปไตย

ในประการแรก รากฐานอันสำคัญยิ่งของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ได้แก่ การมีศรัทธาในความสามารถของมนุษย์ มีศรัทธาในสติปัญญา ในการที่มนุษย์สามารถร่วมมือร่วมใจกันทำงานและการรู้จักหาเหตุผลความถูกต้องของมนุษย์

ในประการที่สอง การมีศรัทธาในความสามารถที่จะฝ่าฟันเหตุผลของมนุษย์ ทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยสนับสนุนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยการเปิดโอกาสให้ทุกๆ ฝ่ายเสนอข้อเท็จจริง เหตุผลและความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่กำลังพิจารณาอยู่ ให้หมดเสียก่อนแล้วจึงร่วมกันตัดสินใจจากหลักการนี้จึงเกิดการประกันสิทธิเสรีภาพทางการพูดการพิมพ์โฆษณาและเผยแพร่การประชุม ตลอดจนเสรีภาพในการรวมกลุ่มจัดตั้งสมาคมและพรรคการเมือง

ในประการที่สาม อุดมการณ์ประชาธิปไตย เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมหรือเสมอภาคนี้ไม่ได้หมายถึงความเท่าเทียมทางสติปัญญาหรือทางกายภาพ แต่เป็นความเสมอภาคตามกฎหมายทางการเมือง โดยที่คนทุกคนควรได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและจากกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน ไม่มีการ

แบ่งแยกกว่าเป็นเพศใด มีกำเนิดอย่างไร มีฐานะเช่นไร

ในประการที่สี่ อุดมการณ์ประชาธิปไตย เชื่อว่าอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองนั้น การให้ความยินยอมเท่ากับเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับกำลังหรืออำนาจ ดังนั้น รัฐบาลที่ชอบธรรม จึงได้แก่รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชน

ในประการที่ห้า อุดมการณ์ประชาธิปไตย เชื่อว่าสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่เป็นกลไกในการปกครองของรัฐบาลนั้น มีอยู่เพื่อรับใช้คนในสังคม ดังนั้น เสรีภาพส่วนบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยรัฐควรมีข้อจำกัดสิทธิเสรีภาพนั้น เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

ในประการที่หก เนื่องจากความเชื่อดังกล่าว ที่ว่ารัฐเป็นเพียงอุปกรณ์ที่ช่วยให้คนในสังคมมีความสุขสมบูรณ์ และรัฐอยู่ได้ด้วยเป้าหมายที่

จะคุ้มครองชีวิตทรัพย์สินและการแสวงหาความสุขของตนในสังคม ดังนั้นประชาชนจึงมีสิทธิอันชอบธรรม ที่จะทำการคัดค้านต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ปฏิบัติตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว

ในประการที่เจ็ด อุดมการณ์ประชาธิปไตย เคารพในการตัดสินใจหรือมติของเสียงข้างมาก และพิทักษ์ความคิดเห็น และผลประโยชน์ของเสียงข้างน้อย

๒. เสรีภาพและความเสมอภาค

หลักการสำคัญของประชาธิปไตย ได้แก่ หลักเสรีภาพและความเสมอภาค สำหรับหลักเสรีภาพนั้น ประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ คือ สิทธิ หน้าที่ และอิสรภาพ

สำหรับหลักความเสมอภาคนั้น หมายความว่าพลเมืองจะต้องมีความเท่าเทียมกันในการมีเสรีภาพภายใต้กฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายของบ้านเมืองจะต้องวางหลักการและวิธีการในเรื่องเสรีภาพของพลเมือง โดยความเท่าเทียมกัน โดยจะต้องไม่มีการแบ่งชนชั้น ฐานะทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม แต่อย่างใด

นอกจากหลักการสำคัญในเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคของพลเมืองแล้ว หลักการประชาธิปไตยจะต้องยึดอยู่กับหลักการที่สำคัญๆ อีก เช่นการไม่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจ ปัญหา การตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก

จากหลักการต่างๆ ของประชาธิปไตยที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จะ

เห็นได้ว่าหัวใจของประชาธิปไตยอยู่ที่การปฏิบัติตามหลักและวิธีการของประชาธิปไตย

๓. เสรีภาพส่วนบุคคล

ข้อดีประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การยอมรับนับถือเสรีภาพส่วนตัวของมนุษย์ เสรีภาพที่จะจับจ่ายใช้สอยทรัพย์สินที่ได้โดยสุจริต เสรีภาพในการพูด ในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย และในการเดินทางไปไหนมาไหนตามใจชอบ เสรีภาพที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขัง โดยไม่ผ่านการพิจารณาคดีโดยยุติธรรม และเสรีภาพในสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่มนุษย์ทุกคนต้องการ

๔. สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

หลักการสำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ สิทธิและหน้าที่พลเมืองที่จะพึงมีและพึงปฏิบัติต่อรัฐบาลและระหว่างพลเมืองของรัฐด้วยกัน

สิทธิและหน้าที่ของคู่กัน กล่าวคือ พลเมืองของรัฐจะต้องมีทั้งการได้รับสิทธิและการมีหน้าที่ไปพร้อมกัน ผู้ใดจะรับเอาแต่เฉพาะสิทธิแต่ปฏิเสธการมีหน้าที่ต่อรัฐไม่ได้ เพราะจะเป็นการเอาเปรียบพลเมืองคนอื่นไป

สิทธิของพลเมืองหมายถึงความคุ้มกันทางกฎหมายของบุคคลที่มีให้บุคคลอื่นหรือรัฐเข้ามาก้าวล่วงโดยไม่มีเหตุอันชอบธรรม

สิทธิของพลเมืองขั้นพื้นฐานที่

สำคัญ ได้แก่ สิทธิเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย สิทธิที่มีอิสระภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการทำสัญญา สิทธิในการแสดงออก ซึ่งความคิดเห็นโดยอิสระ สิทธิในการนับถือศาสนาและปฏิบัติตามพิธีกรรมของศาสนานั้นๆ สิทธิในการก่อตั้งสมาคม สิทธิในครอบครัว สิทธิในการได้รับความเสมอภาคในกฎหมายของรัฐ

เมื่อพลเมืองได้รับสิทธิดังกล่าวแล้วก็ต้องมีหน้าที่ควบคู่กันไปด้วย เช่น หน้าที่ในการเสียภาษีอากร หน้าที่ในการรับราชการทหาร หน้าที่ในการเข้าช่วยเหลือป้องกันและแก้ไขปัญหายุติธรรม ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐขอร้องเป็นต้น แต่หน้าที่ของพลเมือง บางอย่างไม่มีกฎหมายบังคับไว้ แต่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยทุกคนก็ต้องมีความรู้สำนึกในหน้าที่ของตนอยู่แล้ว เช่น หน้าที่ช่วยเหลือประเทศชาติด้วยการเคารพกฎหมาย หน้าที่รักษาความลับของประเทศชาติ หน้าที่รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม

๕. ทำไมต้องไปเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง คือ วิธีการที่จะให้คนในส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน

รัฐบาลหรือผู้ปกครองที่มาจาก การเลือกตั้งสามารถกระทำการต่างๆ ในนามของประชาชนได้อย่างเต็มที่และมีสิทธิ เพราะได้รับอำนาจโดยความ

ยินยอมจากประชาชนจริงๆ การเลือกตั้งเป็นหลักประกันให้รัฐบาลต้องปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน เพราะการจะได้เป็นผู้ปกครองหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การเลือกตั้ง ถ้ารัฐบาลไม่ทำเพื่อประโยชน์ของประชาชนแล้ว เมื่อเวลา มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ ประชาชนก็จะไม่ลงคะแนนเสียงสนับสนุนให้เป็นรัฐบาลอีก

การเลือกตั้งทำให้ผู้ปกครองต้องผูกพันกับประชาชน เพราะการจะชนะการเลือกตั้งได้ต้องได้คะแนนเสียงจากประชาชน ดังนั้น จึงต้องเข้าถึงประชาชนด้วยการเยี่ยมเยียนสอบถามทุกข์สุขประชาชน ทำให้มีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชน

๖. ความสำคัญของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีความสำคัญมากเพราะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย หมายความว่าประชาชนจะเป็นผู้กำหนดว่าบุคคลใดหรือคณะบุคคลใดสมควรจะเป็นผู้ปกครองประชาชน จะกำหนดโดยผ่าน

ทางการเลือกตั้ง ถ้าคณะหรือกลุ่มบุคคลใดได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนมากที่สุด หรือมากกว่าคณะหรือกลุ่มบุคคลอื่นที่เสนอตัวเข้ารับการเลือกตั้งก็แสดงว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความไว้วางใจกำหนดให้คณะหรือกลุ่มบุคคลนั้นเป็นผู้ปกครอง

๗. สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน

ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครอง ที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองด้วย การมีส่วนร่วมนี้ไม่ได้หมายความว่า ประชาชนทุกคนจะต้องเป็นนักการเมืองไปหมดทุกคน แต่ให้ทุกคนมีสิทธิทางการเมือง คือ อย่างน้อยที่สุดก็เป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกนักการเมืองว่าผู้ใดสมควรจะเป็นผู้แทนของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ทั้งระดับท้องถิ่นอย่างสมาชิกสภาเทศบาล หรือระดับชาติอย่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๘. ประชาธิปไตยต้องเคารพกฎหมาย

การเคารพกฎหมายเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับระบอบประชาธิปไตย เพราะหลักการสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยกฎหมาย

ข้อดีของการปกครองโดยกฎหมายก็คือ คนในสังคมมีโอกาสได้ทราบถึงกฎเกณฑ์กติการะเบียบแบบแผนของการอยู่ร่วมกันอย่างแน่นอนและชัดเจน ได้ทราบแน่ชัดว่าการ

กระทำได้หรือไม่ได้ หรือขัดต่อ
กฎหมาย เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงเป็น
สิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อคนในสังคม

๔. กฎหมายในระบอบ ประชาธิปไตย

ในสังคมทุกสังคมปัจจุบันต่างก็
มีกฎหมายเป็นเกณฑ์ กติกา หรือข้อ
บังคับที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข
ป้องกันไม่ให้คนเบียดเบียนรังแกซึ่งกัน
และกัน เพราะจุดประสงค์ของกฎหมาย
ก็คือการบำบัดทุกข์บำรุงสุขประชาชน
นั่นเอง

กฎหมายที่ออกมาบังคับใช้นี้ก็
คือ ผลผลิตจากความคิดความเชื่อถือของ
คนในแต่ละสมัยถ้าเป็นสมัยประชาธิปไตย
กฎหมายแต่ละฉบับจะออกบังคับใช้ได้ก็
ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากตัวแทน
ราษฎร คือเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรเพื่อเป็นหลักประกัน
ว่ากฎหมายที่ออกมานั้นสอดคล้องกับ
ความต้องการของประชาชนนั่นเอง

๑๐. อำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตยหมายความว่า
อำนาจในการบัญญัติหรือตรากฎหมาย
เพื่อบังคับใช้ต่อประชาชนทุกคนภายใน
ประเทศ รวมตลอดถึงการควบคุมและ
สอดส่องดูแลให้ฝ่ายบริหารดำเนินการ
ให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมายและ
นโยบายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ให้ความ
เห็นชอบแล้ว อำนาจบริหารหมายถึง
อำนาจ ในการจัดการปกครองประเทศ
โดยการนำกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติ
ได้ให้ความเห็นชอบแล้วไปบังคับใช้ให้
บังเกิดผลตามเป้าหมายของประเทศ

โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่
ประชาชนจำนวนมากที่สุด ส่วนอำนาจ
ตุลาการนั้น หมายถึงอำนาจในการ
พิจารณาและพิพากษารรคดีทั้งหลาย
ทั้งปวงที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากข้อพิ
พาทระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ
กับเอกชนหรือระหว่างเอกชนด้วยกันเอง
โดยมีจุดหมายที่จะพิทักษ์รักษาไว้ซึ่ง
ความยุติธรรมในประเทศ

ฉะนั้น ขอนานทั้งหลายจึงช่วย
กันปกป้องและคุ้มครองด้วยการปฏิบัติ
ตนให้ถึงพร้อมด้วยอุดมการณ์ของ
ระบอบประชาธิปไตย ตามนัยดังกล่าวมา
ข้างต้น เพื่อช่วยให้การปกครองตาม
ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหา
กษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีวิวัฒนาการ
ต่อไปด้วยเถิด

⁶⁶ เสรีภาพที่ขอพรรณม ต้องไม่ล้าสิทธิผู้อื่น ⁹⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมเทศ

ดร.เย็นใจ เลหาวิช

ตามนิยามในพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คำว่า “วัฒนธรรม” คือ “สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ วิถีชีวิตของหมู่คณะ ในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน ทางวิทยาการหมายถึง พฤติกรรมและสิ่งที่คนในหมู่พลิตสร้างขึ้น ด้วยการเรียนรู้จากกันและกัน และร่วมใช้อยู่ในหมู่พวกของตน” โดยสรุปคำว่า วัฒนธรรมมีความหมายเป็น ๒ นัยคือ “เครื่องแสดงความเจริญ” และ “ระบบการดำเนินชีวิตของหมู่คณะ” คำว่า “วัฒนธรรม” นี้ แท้จริงก็เป็นคำที่บัญญัติขึ้นมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “culture” มีความหมายใกล้เคียงกับคำแปลภาษาไทย ซึ่งถ้าหากว่าไทย ไม่มีการติดต่อกับชาติตะวันตกเลย ก็ไม่แน่ว่าเราจะมีคำว่า

“วัฒนธรรม” อยู่ในพจนานุกรมไทยในปัจจุบันนี้ นี่คือ ตัวอย่างหนึ่งของอิทธิพลของ วัฒนธรรมทางภาษาของ ตะวันตกที่แผ่เข้าสู่ประเทศไทย

วัฒนธรรมที่เราได้รับ มาจากตะวันตกนั้นมิใช่มีแต่ ทางด้านภาษาเท่านั้น อันที่จริงเราได้รับเข้ามาแทบทุกด้าน มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้นอยู่ว่าสิ่งใดเหมาะกับธรรมชาติของเรามาก เราก็รับเข้ามามาก สิ่งใดไม่เหมาะสมก็รับมาน้อย และ “ธรรมชาติ” ในที่นี้หมายถึง “เอกลักษณ์” ของคนไทยนั่นเอง

คำว่า “เอกลักษณ์” ตามพจนานุกรม ฉบับที่กล่าวไว้ ตอนต้นหมายถึง “ลักษณะที่เหมือนกันหรือร่วมกัน” ซึ่งเมื่อใช้

กับบุคคลก็ย่อมหมายถึงลักษณะที่เหมือนกัน หรือร่วมกันของคนในหมู่คณะหนึ่งๆ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช^(๑) ได้ให้ความหมายที่ชัดเจนไว้ดังนี้

“คำว่า “เอกลักษณ์” นั้น ก็เห็นจะพอตีความได้ว่า “เป็น ธรรมชาติ เป็นธรรม หรือเป็นลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือในชนชาติใดชาติหนึ่งที่ทำให้บุคคลนั้น รู้ตัวว่าเขาเป็น บุคคลเป็นตัวของเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่น รู้จักว่าตัวบุคคลนั้นเป็นใครด้วยเอกลักษณ์ของตัวเอง ส่วน “เอกลักษณ์แห่งชาติ” ก็ทำให้คนรู้ว่าตนนั้นอยู่ในเชื้อชาติใด เป็นชาติใดและรู้จักคนที่มีเชื้อชาติเดียวกันว่าเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน เช่น คนไทยก็จะรู้จักว่าเป็นคนไทยด้วยกันไม่ว่าจะไป พบในประเทศใดในท้องถิ่นใด เรามองกันออกรู้ว่าเป็นคนไทยด้วยกัน”

“เอกลักษณ์แห่งชาติ” ก็ทำให้คนรู้
ตัวว่าตนนั้นอยู่ในเชื้อชาติใด เป็น
ชาติใดและรู้จักคนที่มีเชื้อชาติเดียว
กันว่าเป็นคนเชื้อชาติเดียวกัน ”

ด้วยเหตุนี้ เอกลักษณ์จึง มีความสำคัญมาก เพราะ เป็นเครื่องรักษา เป็นธรรมะ ที่รักษาบุคคลแต่ละคนให้คง ความเป็นตัวของตัวเองโดยแท้ และสำหรับชาติก็เป็นธรรมะ ที่รักษาชาติให้คงอยู่ได้เป็น ชาตินั้นตลอดไปไม่มีเปลี่ยนแปลง คือ ชาติไทยเมื่อมี เอกลักษณ์ของไทยแล้วก็จะไม่กลายเป็นพม่า รามัญ หรือละว้า อะไรไปได้ หรือแม้แต่ฝรั่ง ยังจะคงเป็นคนไทยต่อไป ไม่ว่าจะ มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ เกิดขึ้น ความเป็นไทยนั้นยังคงอยู่ คน ไทยเรารู้ตัวเองเป็นไทยก็เพราะเอกลักษณ์บางอย่างที่อยู่ในตัว ซึ่งไม่เหมือนกับของคนอื่นและรู้จักว่าคนอื่นอีกมากมายในโลก

ทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและนอกประเทศไทยว่าเป็นคนไทยด้วยกัน เพราะเหตุว่าคนไทยเหล่านั้นมีเอกลักษณ์ร่วมกัน เอกลักษณ์ จึงเป็นของสำคัญมาก

ศาสตราจารย์หลุยส์ ฟิโนต์ (Louis Finot) ได้ ประพันธ์ไว้ในหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์ ได้เขียนไว้เกี่ยวกับคนไทยว่าการอพยพของคนไทยจากเหนือ ลงมาได้นั้น จะต้องถือว่าเหมือนกับการไหลนองของน้ำ ไม่ใช่ เป็นการบุกรุก แต่เป็นการไหลอาบนองลงมาของน้ำ **คนไทย นั้นเปรียบได้กับน้ำ** เมื่อไหลมาถึงที่ซึ่งเป็นช่องแคบเป็นห้วย เป็นเหวที่แคบ ก็สามารถที่จะบีบตัวให้ไหลมาตามช่องแคบนี้ ได้และเมื่อไหลมาถึงลุ่มแม่น้ำอันกว้างขวาง ก็สามารถที่จะแผ่ ขยายออกไปจนเต็มลุ่มน้ำอันกว้างขวางนั้นได้ เมื่อฟานนั้นเป็นสีใด น้ำก็สะท้อนสีของฟานนั้น ท้องฟ้าสีน้ำเงินก็เป็นสีน้ำเงิน ท้องฟ้าเป็นสีแดง น้ำก็เป็นสีแดง แต่ถ้าใครจะดักน้ำมาดูแล้ว ก็จะ เห็นว่าน้ำที่ตกมานั้นก็เป็นน้ำ ไม่ได้มีสีอะไรทั้งสิ้น มีลักษณะของน้ำครบถ้วน นี่คือเอกลักษณ์ของ คนไทย ซึ่งกระผมฟังแล้วจับใจมาก รู้สึกว่าตรง ต่อความจริง คนไทยเราเป็นคนที่อยู่ได้ในสิ่ง แวดล้อมหลายอย่าง อยู่ในระบบการเมือง อยู่ใน บรรยากาศใดๆก็ได้ โดยไม่เสียเอกลักษณ์คือ ไม่เสียความเป็นไทย อย่างทุกวันนี้มีคนไทยไป อยู่ในอเมริกาโดยเฉพาะ ลอสแอนเจลิสเป็นแสนๆคน สิ่ง แวดล้อมก็ไม่ตรงกับในประเทศไทย ระบบการเมืองการปกครองทุกอย่างไม่ตรง แต่คนไทยแสนคนที่อยู่ในอเมริกาทั้งใน ลอสแอนเจลิส ในชิคาโกเหล่านี้ คงความเป็นไทยไว้โดย สมบูรณ์ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อมหรือระบบการ เมืองการปกครองใดๆทั้งสิ้น

ที่น่าสังเกตจากปาฐกถาของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช คือ คนไทยมีเอกลักษณ์ที่สำคัญคือ เป็นนัก “ปรับตัว” ให้ สามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี เพื่อจัด “รูปแบบ” (form) ให้ผสมกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อม แต่ยังคงรักษา เนื้อหาหรือสาระ (Substance or content) แห่งเอกลักษณ์ ไทยไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เข้าทำนองสุภาษิตที่ว่า “รู้รักษาตัว รอดเป็นยอดดี” ซึ่งไทยได้ประสบผลสำเร็จมาโดยตลอดตั้งแต่

สมัยดึกดำบรรพ์

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คนไทยจึงรับวัฒนธรรม ตะวันตกเข้ามาได้โดยง่าย ไม่มีอุปสรรคแต่ประการใด เพราะ เราเป็นนักปรับตัวอยู่แล้ว เมื่อเห็นอะไรคิดว่าดีก็รับมาทันที แต่สิ่งที่เรารับเข้ามานั้นส่วนใหญ่มักเป็นเพียง “รูปแบบ” หรือ “ฟอร์ม” เท่านั้น เพียงส่วนน้อยเป็น “เนื้อหา” หรือ “สาระ” ซึ่งมีตัวอย่างมากมายตั้งแต่เรื่องเล็กไปจนกระทั่งเรื่องใหญ่

คนไทยสมัยใหม่จำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะพวกที่เคย ไปศึกษาในโลกตะวันตก มักจะชอบบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัย แบบตะวันตก ตั้งแต่รูปทรงภายนอกซึ่งเป็นแบบที่บิไม่มีช่อง ระบายลมเพราะเขาอยู่ในแถบหนาว ไปจนกระทั่งห้องน้ำ ห้อง

นอน และครัว แต่มิได้เปลี่ยนแปลงนิสัยของตน ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในสภาพเช่นนั้น ยังชอบรับประทานอาหารรสจัด และกลิ่นแรง เมื่อปรุงอาหารแต่ละครั้งกลิ่นอันรุนแรงของ อาหารจะกระจายไปทั่วบ้านไปเกาะติดที่เสื้อผ้า ทำให้มีกลิ่นไม่ดี การรักษาความสะอาดและ ความมีระเบียบเรียบร้อยก็สู้ฝรั่งตะวันตกไม่ได้ เพราะขาดวินัย อยู่ไปนานๆ ความสกปรกก็เกิด ขึ้นเต็มครัวและห้องน้ำ

แม้แต่ร้านอาหารประเภทช่วยตัวเอง (cafeteria) หลายต่อหลายแห่งในประเทศไทยเมื่อสร้าง ขึ้นมาใหม่ๆ ก็มีความสะอาดเรียบร้อยดีแต่นานไปก็สกปรก น่าเกลียด เพราะขาดการดูแลรักษาที่ดี ขาดวินัยซึ่งเป็นพื้นฐาน สำคัญของการพัฒนาทั้งปวง เพราะโดยเนื้อแท้คนไทยชอบ อะไรง่าย ๆ ชอบทำอะไรทางลัด ทำตามสบายเลยกลายเป็น “มั่งง่าย” หวังแต่ผลโดยไม่คำนึงถึงเหตุซึ่งเป็นลักษณะที่ตรง กันข้ามกับชาวตะวันตก

ความรักความสะอาดของคนไทยทำให้คนไทยดัดแปลงสิ่งที่รับมาจากตะวันตกให้ง่ายขึ้นเพื่อให้เหมาะสม เช่น การออกเสียงคำต่างๆ ของคนสมัยโบราณซึ่งส่วนใหญ่มีความ เชี่ยวชาญภาษาตะวันตกน้อยมาก ออกเสียงแบบตะวันตกกล้าปาก จึงดัดแปลงเสียใหม่จนเจ้าของภาษาจำแทบไม่ได้เช่น^(๒)

Portuguese	ออกเสียงเป็น	ฝรั่งเศสพูด
Portugal		เมืองประตุกัน

Captain Henry Burney	"	กะปิตันหันตริบาร์นี
Sir James Brooke	"	เซอร์จัมบุรูก
แต่คำที่ออกเสียงทับศัพท์ใกล้เคียงกับภาษาเดิมก็มีมากเช่น		
mail	ออกเสียงเป็น	เรือเมล์
officer	"	ออฟฟิเซอ
policeman	"	โปลิศแมน
engineer	"	เอนชะเนีย
admiral	"	แอดมิรัล เป็นต้น

ในปัจจุบันศัพท์ที่มาจากภาษาตะวันตกมี ๔ ลักษณะ คือ
 ก. ยังไม่มีคำแปลในภาษาไทย หรือศัพท์เทคนิคที่บัญญัติคำมาใช้แล้วไม่มีใครนิยม จึงใช้ทับศัพท์ เช่น ไฮโดรเจน นิวเคลียส แอมเบอร์เกอร์ เครดิตฟองซิเอ สเตอริโอ พลาสติก คลินิก

ข. มีคำแปลในภาษาไทย แต่คนจำนวนมากยังใช้ทับศัพท์ เช่น เซ็น ฟรี ทวี เคลียร์ บัสเลน ทิม แสตมป์ ทัวร์ เมดอินไทยแลนด์

ค. มีคำแปลในภาษาไทย ซึ่งจำนวนไม่น้อยบัญญัติจากบาลีและสันสกฤต และคนนิยมใช้แพร่หลายเช่น ประสพการณ์ คำนิยม ไตรศัพท์ สมการ ประชาธิปไตย ภาวะดรภาพ วัฒนธรรม ฯลฯ

ง. ลักษณะผสม ไทย-อังกฤษ เป็นภาษาประเภทสะแลงหรือคำคะนอง เช่น ซีเคียต รกซิ่ง มัสน์ เซยส์ ยากส์

เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่เรารับมาจากตะวันตก และกำลังพัฒนานักน้อยเต็มที่ คือ **“ประชาธิปไตย”** ซึ่งแท้จริงก็คือวัฒนธรรมตะวันตกทั้งในแง่ที่เป็นระบบการเมืองการปกครองและวิถีชีวิตประจำวัน แต่เมื่อเรารับวัฒนธรรมนี้เข้ามานั้น เรารับแต่ **“รูปแบบ”** ในลักษณะการปกครอง แต่มิได้รับเนื้อหาหรือสาระ ซึ่งเป็นพื้นฐาน คือ วิถีดำเนินชีวิต เรามีทุกอย่างในแง่ของแบบฟอร์มเหมือนต่างประเทศ และมีหน้าซ้ำบางอย่างก็มีมากกว่าเขา เช่น เรามีอนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย ซึ่งไม่มีในประเทศตะวันตก เรามี **“หัวคะแนน”** ในการช่วยชักจูงประชาชนให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งไม่มีในต่างประเทศ เพราะเขาถือว่าทุกคนต้องเป็นตัว

ของตัวเอง จะมาชักจูงกันตรงๆ ไม่ได้ในการเลือกตั้งยังมีการกระทำมิชอบมากมาย เช่น ชื้อบัตรประชาชนติดสินบนผู้เลือกตั้ง กลั่นแกล้งผู้สมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้าม ฯลฯ เมื่อเข้ามาอยู่ในพรรคการเมืองก็ขาดวินัย ไม่เคารพในสิทธิผู้อื่น ขาดน้ำใจ นักกีฬา เห็นแก่พวกพ้องจนลืมนิยมหลักการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้หาได้ยากในวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เรารับเข้ามาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อเริ่มมีคนไทยไปศึกษาในโลกตะวันตกเป็นครั้งแรก

วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาสู่ประเทศไทยนานมาแล้ว ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ปรากฏชัดว่าเรามีการติดต่อดำขายกับชนชาติตะวันตกตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๒ ซึ่งเล่าถึงฝรั่งไว้ว่า ^(๓) **“เมื่อครั้งกรุงเก่าเป็นราชธานี ได้มีทางพระราชไมตรีกับฝรั่งชาติโปรตุเกส ตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ต่อมาถึงแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ ปรากฏว่าได้มีทางพระราชไมตรีกับญี่ปุ่นและฝรั่งเศส วิลันดา อังกฤษ สเปน และแต่งราชทูตไทยออกไปถึงเมืองวิลันดาในยุโรปเป็นครั้งแรกในแผ่นดินถึงแผ่นดินพระเจ้าทรงธรรมได้มีไมตรีกับฝรั่งชาติเดนมาร์ก ต่อมาในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง หรือสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงได้มีทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเศสอีกชาติหนึ่ง มีลูกค้าฝรั่งไปมาค้าขายและมีบาทหลวงเข้ามาตั้งสอนศาสนาคริสต์อยู่ตลอดจนเวลาเสียกรุงเก่าพม่าเข้าศึก”**

ในสมัยอยุธยาได้มีการติดต่อกับต่างประเทศในเรื่องใหญ่ๆ ๓ เรื่องคือ เจริญสัมพันธไมตรี ค้าขายและศาสนา การติดต่อกับต่างประเทศ ส่วนที่มีอิทธิพลต่อภาษาอย่างชัดเจนคือ การ

เจริญสัมพันธไมตรีและค้าขายกับชาติตะวันตก กล่าวคือข้อเขียนทั้งสองเรื่องนั้นมีลักษณะเป็นหนังสือราชการ มีแบบฟอร์ม และวิธีพูดก็ต่างกัน นอกจากนี้ยังได้เห็นตัวอย่างการเขียนศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย เช่น อธิลมาศ กบิตัน ลุยเลกรัง มุสสุสิง แพร่ ฝรั่งเศส เป็นต้น ในด้านแบบฟอร์มและเนื้อหาอันขอให้ดูตัวอย่าง ซึ่งยกมาเทียบเคียงดังต่อไปนี้

“(สัญญาไทย-ฝรั่งเศส ครั้นสมเด็จพระนารายณ์)

สำเนาออกญาพระเสด็จสุเรนทราธิบดีศรี

โลยีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้อย่างไม่อาจเทียบได้ ดังจะสังเกตได้จากแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว “พระบิดาแห่งวิทยาศาสตร์ไทย” ที่ปรากฏในหนังสือ “เจ้าชีวิต” โดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ว่า

“การถ่ายทอดวัฒนธรรมตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทย เกิดขึ้นครั้งใหญ่ที่สุดเป็นครั้งแรกในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัยเพื่อความอยู่รอดของประเทศและความเจริญก้าวหน้า โดยทรงพิจารณาปรับปรุงให้เหมาะสมกับ

เอกลักษณ์ของไทย เช่น ทรงโปรดฯ ให้เลิกการหมอบคลานเวลาข้าราชการเข้าเฝ้าพระเจ้าแผ่นดินเป็นทางราชการ โปรดฯ ให้ข้าราชการ ไทย เลิกไว้ผมทรงมหาดไทย ข้าราชการที่กินหมากจนฟันดำก็โปรดฯ ให้ขัดฟันเสียจนขาวโดยเป็นผู้ที่ตามเสด็จไปต่างประเทศเพื่อมิให้ชาวยุโรปดูถูกว่าเป็นชาติล้าหลัง โปรดฯ ให้ใช้ปฏิทินแบบสุริยคติซึ่งเป็นแบบสากล แทนจันทรคติ และทรงนำวิธีใช้ช้อนส้อมรับประทานอาหารโดยให้ใช้มีดแทนการใช้มือเปิบอาหาร เป็นต้น”

ต่อไปนี้เป็นพระบรมราโชวาทที่แสดงพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์พระองค์นี้ ในการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างประเทศไว้อย่างชัดเจน^(๕)

พระบรมราโชวาท

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชทานแก่นักเรียนเมื่อเสด็จกลับจากประพาสประเทศยุโรป
เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ร.ศ. ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐)

การเล่าเรียนเพื่อจะให้พอแก่ประโยชน์การงานทั้งปวงในเมืองเรานี้ไม่สำคัญ อยู่แต่ผู้ที่ไปเรียนที่ประเทศยุโรปนั้นเลยเพราะเหตุว่าทางเล่าเรียนของเราในเมืองต่างประเทศนั้นบางทีมากเกินไปกว่าความต้องการ หรือไม่ตรงต่อความต้องการ

ในเมืองเรา แต่ค่าเล่าเรียนนั้นแพงกว่าในเมืองเราเป็นอันมาก ไม่พอกกล่าวถึงผู้ที่ไม่มีความอดสาหัสเล่าเรียนนั้นเลย แต่เพียงผู้ซึ่งไม่มีความรู้ในภาษาของตัวเองเสียในเบื้องต้นและทอดธุระเสีย ตั้งหน้าเรียนเอาแบบฝรั่งแท้ บางทีเป็นเหตุให้เสียเวลาและกลับมาทำไม่ได้สะดวกทันทีเพราะไม่รู้ภาษาของตัวเองชัดเจน และไม่รู้จักประเพณีบ้านเมืองของตัวเองอย่างไร นักเรียนบางคนได้ลิ้มรสชาติไทยทีเดียวเพราะฉะนั้นเราจึงได้ตักเตือนนักเรียนเหล่านั้นว่า ให้พึงนึกในใจว่าเราไม่ได้มาเรียนจะเป็นฝรั่ง เราเรียนเพื่อจะเป็นคนไทยที่มีความรู้เสมอ

ด้วยฝรั่ง เมืองเราเวลานี้ต้องการคนที่มีความรู้ที่จะรับราชการในหน้าที่ต่างๆ และประกอบการต่างๆ ทั่วไปเป็นอันมาก เพื่อจะให้การปกครองบ้านเมืองและผลสำเร็จแท้จริง และให้ชาติเราเจริญด้วยทรัพย์สมบัติ และแล้วประพาศความดีตอบให้สม่าเสมอ ถ้าผูกพันผู้ซึ่งมีน้ำใจรักใคร่ทั้ง ๔ จำพวกนี้ไว้ด้วยสติสัมปชัญญะ มิใช่เผลอมิใช่หลงแล้ว จะเป็นที่ตั้งแห่งความเจริญดีแก่ตนสืบไป ด้วยเหตุว่าได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าจะแต่งพันจากการกระทบกระเทือนยากนัก ถ้าอ่านแล้วและไตร่ตรองสอบสวนไปหลายๆ เทียบก็ควรจะเข้าใจได้ในคำสั่งสอนนี้ เมื่อมีเวลาจึงจะได้ว่าด้วยเรื่องอื่นต่อไป

(พระปรมาภิไธย) จุฬาลงกรณ์ พร.

ทรงมีพระราชดำริว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษา ควรยึดหลักปฏิบัติที่จะนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพราะความรู้อย่อมทำให้คนรู้จักคิด ที่สำคัญก็คือ ควรคิดแต่สิ่งที่ดีงามและมีประโยชน์ต่อประเทศชาติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกที่ทรงริเริ่มการปกครองระบอบประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยตามแบบอย่างของตะวันตก แต่มิได้ทรงลอกแบบมาทุกอย่างเพราะทรงตระหนักในขีดจำกัดของ

วัฒนธรรมไทย ทรงตั้งเคาน์ ซิล ออฟ สเตต และ ปรีวี เคาน์ซิล ขึ้นแล้วก็ทรงตระหนักว่ายังไม่อาจเปลี่ยนแปลงให้งานลุล่วงรวดเร็วสมพระราชหฤทัย แต่กระนั้นก็ไม่ทรงเห็นด้วยกับคนบางคนที่ต้องการเอาอย่างฝรั่งทั้งหมดดังปรากฏในพระบรมราชาธิบายว่าด้วยความสามัคคีตอนหนึ่งว่า^(๖)

“...จะบ่วยการกล่าวไปไยถึงความคิดที่จะตั้งปาลิเมนต์ขึ้น ในหมู่คนที่ไม่มีความรู้ที่จะคิดราชการและไม่เป็นความต้องการของคนทั้งปวง นอกจากนี้อาจจะเอาอย่างประเทศยุโรป เพียงสี่ห้าคนเท่านั้น หรือจะมีโปลิตีกัลปาตี พวกคิดราชการเป็นพวกเป็นเหล่าซึ่งจะมีผู้ที่ยอยากเป็นไปไม่เกียยลีสบสามสิบคน อันจะแบ่งเป็นสองพวกก็ คงจะอยู่ในสิบสี่สิบห้าคนลงมา จะต้องเป็นผู้คิดผู้ทำตลอดพระราชอาณาเขต ที่ไหนจะทำการตลอดไปได้ ถ้าจะให้ให้มีปาลิเมนต์หรือให้เกิดมีโปลิตีกัลปาตีขึ้น ในเวลาซึ่งบ้านเมืองยังไม่ต้องการตั้งนี้ก็จะมีแต่ข้อทู่เถียงกันจนการอันใดไม่สำเร็จไปได้ เป็นเครื่องถ่วงให้บ้านเมืองมีความเจริญช้าขึ้นอย่างเดียว เพราะความที่แท้จริงนั้นเมืองไทยกับเมืองยุโรปกลับตรงกันข้าม ฝ่ายประเทศยุโรปนั้น ราษฎรมีความปรารถนาที่จะเปลี่ยนแปลงร่ำไป ฝ่ายผู้ปกครองเป็นที่กีดขวางต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จนมีเหตุการณ์ใหญ่โตเนื่องๆ แต่โบราณมา ส่วนเมืองเราราษฎรไม่มีความปรารถนา จะเปลี่ยนแปลงอันใด นอกจากข้อความอันใดซึ่งมากระทบไม่เป็นที่พอใจตัวเข้าบางคนบางหมู่ในขณะหนึ่งคราวหนึ่งเท่านั้น ถ้าจัดการเปลี่ยนแปลงอันใดแล้ว ก็มักจะเห็นเป็นการเดือดร้อนทุกสิ่งทุกอย่าง ที่สุดจะต้องรื้อกระท่อมที่กว้างยาวเพียง ๖ ศอก ๗ ศอก ราคาเพียง ๘ บาท ๗ บาท เพื่อจะทำถนนหรือคลองหรือสร้างตึก ถึงโดยว่าจะให้เงินราคาสมควรแล้ว ยังเป็นการเดือดร้อนปนกันแข็งแะค่าที่ต้องรื้อปลูกใหม่ ว่าเป็นความเดือดร้อน เพราะไม่ชอบการที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้ลำบาก การที่ยอยากเปลี่ยนแปลงนั้น กลับเป็นของผู้ปกครองบ้านเมืองอยากเปลี่ยนแปลง เพราะรู้ธรรมเนียมประเทศอื่นที่เห็นว่าดีกว่านั้น เมื่อการกลับตรงข้าม

ดังนี้ จะเอาความคิดแบบอย่าง que คิดราชการในประเทศยุโรป มาใช้ในเมืองไทยอย่างไรได้ ถ้าจะตั้งปาลิเมนต์ในเมืองไทย เอาความคิดราษฎรเป็นประมาณในเวลานี้แล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าไม่ได้จัดการอันใดได้สักสิ่งหนึ่งเป็นแน่แท้ทีเดียว คงจะต้องเถียงกันกันไปเท่านั้น

ข้าพเจ้าจึงเห็นควรว่าในการปกครองกรุงสยามนี้ ถ้าจะอาศัยเจ้าแผ่นดินเป็นหลัก ให้เป็นไปตามความยินยอมอย่างเท่า จะเป็นกร่างที่ดีที่จะจัดการอย่างอื่นเพราะเป็นของมีพื้นเพมาแล้ว แต่เมื่อข้าพเจ้ากล่าวดังนี้ ผู้ซึ่งอยู่ในความคิดที่กลับตรงกันข้ามทั้งสองพวก หรือจะเป็น

พวกที่คิดจะเปลี่ยนแปลงโดยแรงที่สุดพวกเดียวจะเห็นว่าข้าพเจ้ากล่าวดังนี้เพื่อจะหาอำนาจใส่ตัว เมื่อตกลงยินยอมตามที่ว่านี้แล้ว การเจริญทั้งปวงก็จะให้สำเร็จไปได้ เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ปิดสกัดกันอยู่ได้ก็จะไม่ปล่อยให้การทั้งปวงเดินไป แต่ถ้าเป็นความจริงนั้นถ้าจะคิดตั้งนั้นก็เป็นการคิดที่เพลนไปตามที่ได้อ่านในพงศาวดารต่างประเทศ ที่เจ้าแผ่นดินเป็นผู้ขัดขวางต่อการเปลี่ยนของบ้านเมือง แต่เมื่อความจริงแล้วเมืองไทยไม่เหมือนกับประเทศยุโรปเลย ดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว

ข้าพเจ้าหวังใจว่าคงจะมีผู้เห็นจริง รับรองตามคำที่ข้าพเจ้ากล่าวต่อไปข้างเป็นแน่ ว่าตัวข้าพเจ้าเองเป็นคนแรกหรือเป็นคนหนึ่งซึ่งได้มีความอดุทธสาหะ คิดอ่านที่จะเปลี่ยนแปลงการบ้านเมืองให้มีความเจริญก่อนบ้านเมืองจะต้องการเร่งรัดเสียอีก แต่ข้าพเจ้าต้องยอมรับเหมือนกันด้วยว่าข้าพเจ้าไม่เห็นชอบในความคิดที่เร่งจัดทั้งสองอย่าง คือที่จะเปลี่ยนแปลงจนกระทั่งถึงศาสนาซึ่งยังไม่เห็นว่าเป็นการต้องการเป็นการจำเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดเลย และไม่เห็นด้วยในการที่จะรักษาบ้านเมืองแต่ตามธรรมเนียมมาเดิมไม่เปลี่ยนแปลงอันใดเลยนั้นด้วยเหมือนกัน ข้าพเจ้าชอบใจแต่เพียงทางกลาง และไม่มี ความหวงแหนอันใดในการที่จะเปลี่ยนแปลงแต่เพียงทางกลาง แต่ถ้าจะเปลี่ยนแปลงใหญ่โตมากมายไปจนกระทั่งเปลี่ยนศาสนา เป็นต้นแล้วก็เป็นการจำเป็นจะต้องไม่ยอม นับ

ข้าพเจ้าคนหนึ่งว่าเป็นผู้ขัดขวางไม่ยอมที่จะละทิ้งไปได้...”

จะเห็นได้ว่าพระราชดำริของพระองค์เหมาะสมกับสภาพสมัยนั้นคือ ประเทศไทยยังไม่สมควรจะมี “ปาลิเมนต์และโปลิตีกัลปาตี” เพราะจะเกิดความยุ่งยากเนื่องจากประชาชนไม่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยต้องดำเนินตามทางสายกลาง ค่อยสร้างความพร้อมให้มากขึ้น จึงทรงทุ่มเทไปทางด้านการศึกษาอันเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดในการพัฒนาคน

ส่วนตัวอย่างของความผิดพลาดที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมตามตะวันตกโดยไม่พิจารณาความเหมาะสมตามสภาพจริงของไทยมีตัวอย่างหนึ่งคือ การเปลี่ยนกรุงเทพฯ จากเมืองที่มีคลองมากมาเป็นเมืองถนนมาก คือ เปลี่ยนจากเมืองน้ำมาเป็นเมืองบก โดยขาดเทคโนโลยีสมัยใหม่มาแก้และป้องกันปัญหา ผลที่ตามมาคือปัญหาร้อยแปดพันประการที่ต้องติดตามแก้กันไม่รู้จบอย่างในปัจจุบันนี้

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทยโดยการถ่ายทอดจากวัฒนธรรมตะวันตกยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้งและรวดเร็วยิ่งขึ้นทุกวัน เพราะความสะดวกในการติดต่อ อันมีเหตุมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ปัจจุบันเรามีสิ่งต่างๆ ที่ชาวตะวันตกเขามีแทบทุกอย่าง ตั้งแต่โรงแรมทันสมัย ช็อปปิงอาร์เซต ซูเปอร์มาร์เกต ฟาสต์ฟูด ไปจนกระทั่ง ดิสโกเท็ค และรถชิง ในอนาคตเมื่อเขามีอะไรใหม่ๆ เราก็คงจะรับเข้ามาอีก แต่สิ่งที่

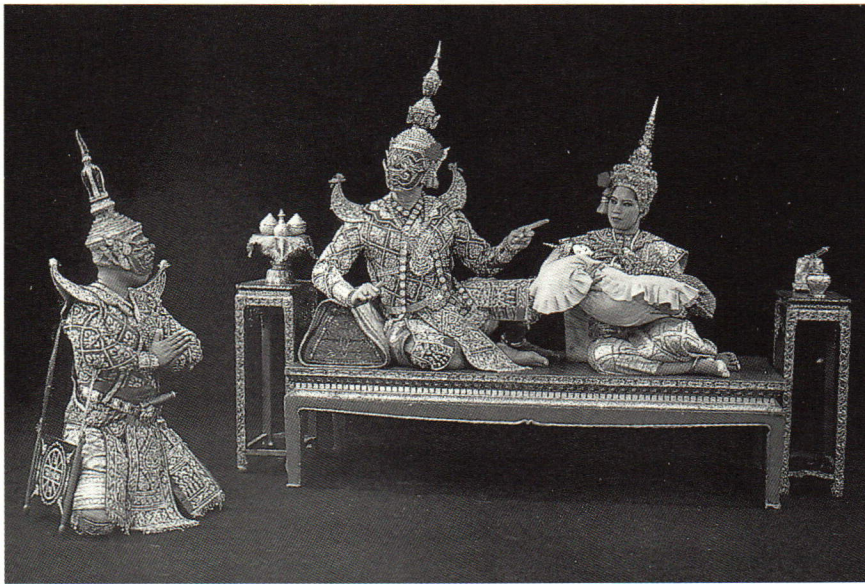
เปลี่ยนแปลงยากคือ นิสัยของไทยที่ชอบสบาย สะดวก สนุก มักง่าย ขาดวินัย ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ดี กับ ความรักอิสระเสรี รักพวกพ้อง โอบอ้อม อารี กล้าหาญ รักสงบ เคารพผู้อาวุโส ฯลฯ ซึ่งเป็นส่วนที่ดี ทั้งสองนี้ยังคงฝังอยู่ในนิสัยของคนไทยคู่กับลักษณะ “น้ำ” ซึ่งสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ และสะท้อนสีของฟ้าต่อไป ไม่มีใครทราบว่าจะเมื่อใดเอกลักษณ์เหล่านี้จะแปรเปลี่ยนเป็นอื่นไปได้

บรรณานุกรม

- (๑) คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. ปาฐกถาพิเศษเรื่อง “เอกลักษณ์ของชาติ” ในเอกลักษณ์ของชาติ, (กทม. : คณะอนุกรรมการอุดมการณ์ของชาติ ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๖), หน้า ๑๕
- (๒) วัลยา ช้างขวัญยืน, รองศาสตราจารย์ “วิวัฒนาการของคำไทยที่ยืมจากภาษาอังกฤษ” ใน รายงานผลการสัมมนา “ภาษาไทยกับสังคมไทย”, (กทม. : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๗), หน้า ๒๒๖-๒๒๙
- (๓) ปรีชา ช้างขวัญยืน, รองศาสตราจารย์ “ภาษาไทยสมัยอยุธยา” ใน รายงานผลการสัมมนา “ภาษาไทยกับสังคมไทย” อ้างแล้ว, หน้า ๑๙๖
- (๔) ประชุม อาชวอำรุง, ศาสตราจารย์ “ประวัติการศึกษาวิทยาศาสตร์ของไทยถึง พ.ศ. ๒๕๒๕” ในวิทยาศาสตร์ ๒๐๐ ปีรัตนโกสินทร์, (กทม. : สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕), หน้า ๖๘
- (๕) จุลจอมเกล้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ ประชุมพระบรมราโชวาทและพระโอวาท, (พระนคร : พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมเจ้าหญิงอังคณา เกษมสันต์, ๕ มีนาคม ๒๕๐๔), หน้า ๔๓-๔๔
- (๖) บัญชา แก้วเกตุทอง, พลตรี การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, (กทม. : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๘-๙

เล่าเรื่องหัวโขน

ปัญญา นิตยสุวรรณ

หัวโขน เป็นเครื่องสวมหัวของผู้แสดงในการแสดงชนิดหนึ่ง เรียกว่า โขน การแสดงโขนเป็นนาฏศิลป์ชั้นสูงอย่างหนึ่งของไทย มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ผู้แสดงโขนต้องสวมหัวโขนปิดหน้าทั้งหมด ยกเว้นตัวตลกที่สวมหัวโขนเพียงครึ่งหน้า เพราะจะต้องเจรจาด้วยตนเอง ผิดกับตัวโขนที่ไม่ต้องเจรจาเอง จะมีผู้พูดแทนเรียกว่า คนพากย์-เจรจา

ตามที่ว่าว่าผู้แสดงโขนต้องสวมหัวโขนปิดหน้าทั้งหมด ยกเว้นตัวตลกที่สวมหัวโขนเพียงครึ่งหน้านั้นยังมีส่วนเกี่ยวกับตัวพระที่ไม่สวมหัวโขน แต่สวมศิราภรณ์ที่เรียกว่ามงกุฎและชฎา ตัวพระคือผู้แสดงโขนเป็นมนุษย์ผู้ชาย

และเทวดา ในสมัยโบราณผู้แสดงโขนเป็นตัวพระก็ต้องสวมหัวโขน เช่น เทพเจ้าต่างๆ อาทิ พระอิศวร พระนารายณ์ พระพรหม และในการแสดงโขนนักราวหรือโขนโรงนอก ผู้แสดงเป็นตัวพระรวมกับพระลักษณ์จะต้องสวมหัวโขนด้วย ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่ผู้แสดงโขนเป็นตัวพระเล็กสวมหัวโขน เปลี่ยนมาสวมศิราภรณ์คือ ชฎาแทน ก็เพราะการแสดงโขนนำเอาศิลปะการแสดงละครในเข้าไปผสม มีการขับร้องและจัดระบำรำฟ้อนแบบละครใน เรียกว่า โขนโรงใน ปัจจุบันนี้การแสดงโขนทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นโขนกลางแปลง โขนหน้าจอ โขนฉาก แสดงตามแบบโขนโรงในทั้งสิ้น

ส่วนผู้แสดงโขนเป็นตัวนาง คือตัวผู้หญิงนั้น ไม่ได้สวมหัวโขนมาตั้งแต่เริ่มมีการแสดงโขนแล้ว คงสวมแต่ศิราภรณ์ ได้แก่ มงกุฎ บางท่านเรียกว่า มงกุฎกษัตริย์ และรัดเกล้า ต่อมาในสมัยหลังจึงมีผู้คิดประดิษฐ์ศิราภรณ์ประเภทกระบังหน้าสำหรับตัวนางก้านัลและนางชั้นต่ำใช้สวม

ท่านผู้รู้สันนิษฐานว่า ในสมัยที่เริ่มมีการแสดงโขนนั้น คงจะยังไม่ได้สวมหัวโขนครอบหน้าอย่างในปัจจุบัน คงจะสวมเพียงเครื่องประดับศีรษะหรือมีผ้าโพกศีรษะแล้วสวมหน้ากาก สมมุติเป็นยักษ์และลิง ครั้นต่อมาจึงได้คิดประดิษฐ์หัวโขนสำหรับใช้สวมใส่แบบครอบหน้าทั้งหมด และมีวิวัฒนาการมาจนถึงทุกวันนี้ ที่เรียกว่าวิวัฒนาการก็คือการทำหัวโขนในสมัยก่อนนั้น ช่างผู้คิดประดิษฐ์หัวโขนคงจะต้องได้แบบแผนมาจากพงศาวดารเรื่องรามเกียรติ์ว่า ยักษ์

หรือลิงตัวนั้นตัวนี้มีสีอย่างไร ลักษณะหน้าตาและเครื่องประดับศีรษะเป็นอย่างไร แล้วจึงประดิษฐ์หัวโขนเป็นหัวยักษ์หรือหัวลิงตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์แต่การประดิษฐ์หัวโขนก็ต้องวิวัฒนาการมาตามลำดับ เช่น ในสมัยก่อนการประดิษฐ์ฟันและเขี้ยวของหัวโขน ก็คงจะใช้กระดากหรือซี่รักทำ ครั้นต่อมาประดิษฐ์ให้ประณีตและมีคุณค่าเพิ่มขึ้นจึงทำฟันและเขี้ยวด้วยมุกบ้างด้วยงาช้างบ้าง อีกอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนกว่า การทำหัวโขนมีวิวัฒนาการจริงๆ ก็คือ หัวทศกัณฐ์ ในสมัยโบราณช่างผู้ประดิษฐ์หัวทศกัณฐ์ก็คงจะทำหน้าเป็นสีเขียวตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ แต่ที่ปัจจุบันเกิดมีหัวทศกัณฐ์หน้าสีทองขึ้นมา ปรากฏตามคำบอกเล่าของท่านผู้รู้ว่า ในสมัยหนึ่งผู้ที่เคยแสดงโขนเป็นทศกัณฐ์เป็นประจำ มีหัวทศกัณฐ์ของตนเองใช้สวมใส่ในเวลาแสดงทุกครั้ง ต่อมาผู้แสดงโขนคนนี้ชรภาพไม่สามารถแสดงโขนได้ จึงนำหัวทศกัณฐ์ไปปิดทองเหลืองอร่ามตั้งไว้บูชา มีผู้ไปเห็นทศกัณฐ์หน้าสีทองก็เกิดพอใจ จึงไปสั่งให้ช่างประดิษฐ์หัวโขนทำหัวโขนทศกัณฐ์หน้าสีทองให้ แล้วนำไปสวมใส่ในเวลาแสดง

ทีนี้เมื่อเกิดมีหัวทศกัณฐ์หน้าสีเขียวตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ และหน้าสีทองนอกพงศ์ขึ้นมา จะใช้สวมใส่ออกไปแสดงกันอย่างไร คนดูก็อาจจะสงสัยว่าเหตุใดทศกัณฐ์จึงเปลี่ยนสีหน้าจากสีเขียวไปเป็นสีทอง ผู้แสดงโขนหรือไม่ก็คงจะเป็นผู้เกี่ยวข้องกับกาแสดงโขน จึงตั้งข้อกำหนดเอาไว้ว่า ถ้าตอนไหนทศกัณฐ์สบายใจ เช่น ตอนไป

บน : ทศกัณฐ์หน้าทอง
ล่าง : ทศกัณฐ์หน้าทอง
อีกแบบหนึ่ง

เกี้ยวนางสีดาในอุทยาน ซึ่งเรียกว่าตอน
ลงสวน และอีกตอนหนึ่งคือ ตอนนางลอย
ก็ให้ผู้แสดงเป็นตัวทศกัณฐ์สวมหัว
ทศกัณฐ์หน้าสีทอง แต่ในตอนที่มีความ
โกรธ หรือตอนยกทัพออกไปรบก็ให้
สวมหน้าสีเขียว เมื่อตั้งข้อกำหนดกัน
เองเป็นที่รู้ในวงการแสดงโขนแล้ว ใน
เวลาแสดงโขนครั้งใดก็ให้ผู้แสดงเป็น
ทศกัณฐ์สวมหัวทศกัณฐ์ตามสีที่กำหนดไว้
ผลที่ได้รับคือคนดูเขาไม่รู้ข้อกำหนด
ของพวกเขาเกิดความสงสัยว่า เหตุใด
ทศกัณฐ์จึงมีทั้งหน้าสีเขียวและหน้าสีทอง
เรื่องนี้ชาวต่างประเทศที่ได้ชมการแสดง
โขนจะยิ่งสงสัยมาก เคยมีฝรั่งหลายคน
ได้ถามชาวไทยที่พาไปชมโขน แต่ชาว
ไทยคนนั้นก็อธิบายไม่ได้ เพราะเขาไม่
เคยทราบเรื่องนี้มาก่อน เมื่อเกิดการลัก
ลั่นกันเช่นนี้ ในสมัยปัจจุบันจึงกำหนด
ให้ผู้แสดงโขนเป็นตัวทศกัณฐ์สวมแต่
หัวทศกัณฐ์หน้าสีเขียวทั้งในเวลาตีใจ
และในเวลาโกรธแค้น แต่ก็ยังมีผู้แสดง
ที่หัวโบราณเคยได้ดูหรือเคยได้ทราบว่า
ถ้าแสดงเป็นทศกัณฐ์ตอนเกี้ยวนางจะต้อง
สวมหัวทศกัณฐ์หน้าสีทอง ยังคงสวม
หน้าสีทองออกแสดงในตอนทศกัณฐ์
ลงสวนและตอนนางลอยอยู่

เกี่ยวกับเรื่องหัวโขนหัวทศกัณฐ์
นี้ ยังมีวิวัฒนาการอีกขั้นหนึ่งซึ่งผู้เขียน
จะเล่าให้ทราบต่อไป ตั้งแต่สมัยโบราณ
ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนจะทำหัวทศกัณฐ์
ให้มีเพียง ๔ หน้า ทั้งๆ ที่พงศาวดาร
รามเกียรติ์บอกว่าทศกัณฐ์มี ๑๐ เศียร
หัวโขนทศกัณฐ์ที่มี ๔ หน้า นั้น ช่างผู้
ประดิษฐ์หัวโขนทำหน้าทศกัณฐ์เป็น ๓
ชั้น ชั้นแรกเป็นหน้าสำหรับสวมใส่ได้
มีอยู่ ๔ หน้า คือ หน้าใหญ่ด้านหน้า

และหน้าเล็กๆ ที่ตรงท้ายทอยอีก ๓ หน้า ส่วนชั้นที่ ๒ ทำเป็นหน้ายักษ์เล็กๆ ๔ หน้า หันหน้าออกทั้ง ๔ ด้าน และชั้นบนทำเป็นหน้าเทวดาสวมมงกุฎยอดชัย มงกุฎยอดชัยคือ ขมายุอดแหลม ผู้เขียนก็ขอเรียนให้ทราบว่า เพราะทศกัณฐ์เป็นหลานของผู้ต้นวงศ์กำเนิดที่เป็นพรหม เพื่อแสดงให้เห็นว่าทศกัณฐ์เป็นวงศ์พรหม คือ วงศ์เทวดา ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนจึงทำหน้าทศกัณฐ์ชั้นบนสุดเป็นหน้าเทวดาเรียกว่า **หน้าพรหม**

หัวทศกัณฐ์ที่หน้าชั้นบนสุดเป็นหน้าพรหมนี้ผิดกับหัวสหัสเดชะ ซึ่งตามพงศาวดารเรื่องรามเกียรติ์กล่าวว่ามีถึงหนึ่งพันสี่ร้อย ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนทำหัวสหัสเดชะเป็น ๔ ชั้น มีลักษณะคล้ายกับทศกัณฐ์ แต่แบ่งหน้าออกเป็นชั้นละ ๔ หน้า และหน้าบนสุด ๔ หน้าสวมมงกุฎชัยเช่นเดียวกับหัวทศกัณฐ์ แต่ทำหน้าเป็นยักษ์ เพราะสหัสเดชะมิใช่วงศ์พรหมแต่เป็นพญารากษส ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนบางคนทำหัวสหัสเดชะมี ๓ ชั้น และหัวยอดบนสุดก็ทำเป็นหน้าเทวดา แต่ทาสีขาวตามพงศาวดารเรื่องรามเกียรติ์ที่กล่าวว่า สหัสเดชะมีหน้าสีขาว ลักษณะหัวสหัสเดชะแบบ ๓ ชั้น และหน้าบนสุดเป็นหน้าพรหม ดังกล่าวนี้นี้ไม่ถูกต้องตามลักษณะหัวของสหัสเดชะที่แท้จริง

เล่าถึงเรื่องหัวทศกัณฐ์ที่มีหน้า ๓ ชั้น และมีเพียง ๔ หน้า ทั้งๆ ที่พงศาวดารเรื่องรามเกียรติ์กล่าวว่ามี ๑๐ หน้า แต่ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนนิยมทำหัวทศกัณฐ์ให้มี ๔ หน้ามาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จึงเกิดมีผู้สงสัยว่าเหตุใดช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนจึงไม่ทำหัวทศกัณฐ์

ให้มี ๑๐ หน้า ในสมัยต่อมาครุฑ แก้วดวงใหญ่ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนมีฝีมือปัจจุบันนี้ถึงแก่กรรมไปแล้ว จึงประดิษฐ์หัวโขนทศกัณฐ์ให้มี ๑๐ หน้า โดยประดิษฐ์หน้ายักษ์เล็กๆ เพิ่มขึ้นอีก ๑ หน้าตรงด้านท้ายทอยของหน้าพรหม ซึ่งเป็นหน้าที่อยู่บนยอดชั้น ๓ หัวทศกัณฐ์ที่ครุฑประดิษฐ์ให้มีหน้าครบ ๑๐ หน้า โดยเพิ่มหน้าเล็กๆ เป็นหน้ายักษ์ที่ตรงท้ายทอยหน้าพรหมดังกล่าวนี้บางหัวก็ปิดทอง บางหัวก็ทาสีเขียวเหมือนหน้าอื่นๆ นับเป็นวิวัฒนาการของการทำหัวโขนอีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งเป็นการริเริ่มของครุฑ แก้วดวงใหญ่ ส่วนช่างประดิษฐ์หัวโขนคนอื่นๆ ก็ยังคงทำหัวโขนทศกัณฐ์มี ๔ หน้า ตามเดิม

วิวัฒนาการของการทำหัวโขนอีกอย่างหนึ่งก็คือ นอกจากจะประดิษฐ์หัวโขนที่ทำด้วยกระดาษแล้ว ช่างประดิษฐ์หัวโขนยังนำหอยมุกมาประดิษฐ์เป็นหัวโขนได้อีกด้วย หัวโขนที่ประดิษฐ์ด้วยมุกคือ หัวหนุมาน กรรมวิธีในการประดิษฐ์หัวหนุมานมุกก็ต้องเริ่มทำตั้งแต่ขั้นแรกคือ การปั้นหุ่น ต่อมาก็พอกหุ่น และขั้นที่สามคือ การผ่าหุ่น ส่วนขั้นตอนจากนั้นก็คือ การตีซึกประดับลายที่ใช้ในการทำหัวโขนแบบธรรมดา นั้น จะต้องเก็บไว้ทำในชั้นรองสุดท้าย ดังนั้น เมื่อช่างประดิษฐ์หัวโขนได้หุ่นกระดาษที่ทำเป็นรูปหัวหนุมานแล้ว ก็ต้องหาหอยมุกมาให้มากพอที่จะนำมาประกอบให้เป็นหัวหนุมานได้ ช่างประดิษฐ์หัวโขนจะนำหอยมุกมาตัดออกเป็นชิ้นๆ ต่างๆ กัน ตามลักษณะหัวหนุมานที่มีความลาด ความโค้ง ความเว้าของหัวโขน ช่างจะต้องใช้ความพยายาม

ทศกัณฐ์

เป็นอย่างมากในการค่อยๆ ฝนมุกทีละเล็กละน้อยจนกว่ามุกชิ้นนั้นจะสามารถบรรจลงได้ตามช่องที่กำหนดและแนบสนิทกันดี เมื่อช่างประดิษฐ์หัวโขนฝนมุกได้ตามแบบแล้วก็นำมาคะแนหน้าลงแทนการใช้รักอย่างหัวโขนธรรมดา ในการทำงานนี้นับว่าลำบากมาก เพราะช่างจะต้องให้ระหว่งรอยต่อของมุกแต่ละชิ้นๆ นั้น พอดีกับเส้นเขียนเพื่อให้เส้นเขียนนั้นกลบรอยต่อได้สนิท

เมื่อช่าง ประดิษฐ์หัวโขนประกอบแผ่นมุกลงไปได้เต็มทุกส่วนของหัวหนุมนแล้ว ต่อจากนั้นก็เริ่มขัดแต่งส่วนต่างๆ ของมุกที่อาจจะยื่นออกมาเกินส่วนไป หรือตรงที่ยังมีความลึกไม่เพียงพอ นอกจากนี้ มุกบางชิ้นยังไม่กลมเกลียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว การขัดนี้ยังจะทำให้มุกเป็นเงางามแลเห็นลายเนื้อมุกได้ชัดเจนอีกด้วย และในระหว่างการขัดแต่งนี้ ถ้าปรากฏว่ามุกชิ้นไหนไม่ดี ช่างก็จะแกะออกและพยายามหามุกที่ดีกว่ามาประกอบแทนงานชิ้นนี้เป็นงานที่ต้องใช้เวลามาก และหาช่างที่ชำนาญงานได้ยาก

หลังจากที่ช่างประดิษฐ์หัวโขนขัดเกลตาและตกแต่งมุกที่ประกอบหัวโขนเรียบร้อยแล้ว งานชิ้นต่อไปก็ทำเป็นชิ้นๆ เหมือนทำหัวโขนธรรมดานั่นเอง เช่น การทำเครื่องประกอบ การตีซี่รักประดับลาย การลงรักปิดทองที่เกี่ยวข้อง ภูณทล และจอนหู การเขียนสี แล้วก็ติดกระจกเงาเรียบ หรือติดพลอยเทียมเป็นงานขั้นสุดท้าย

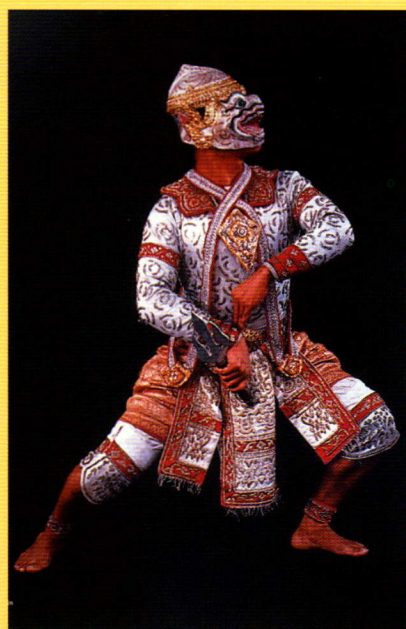
เนื่องจากการทำหัวโขนหน้าหนุมนมุกมีความลำบาก และต้องลงทุนมากกว่าการทำหัวโขนธรรมดา หัว

โขนหน้าหนุมนมุกที่ประดิษฐ์ในสมัยรัชกาลที่ ๖ จึงมีเพียง ๒ หัว เป็นสมบัติตกทอดมาอยู่ที่กรมศิลปากรในปัจจุบันนี้อยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ๑ หัว และอยู่ที่ฝ่ายเครื่องแต่งกายสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ อีก ๑ หัว เหตุที่ในสมัยโบราณมีหัวหนุมนมุกเพียง ๒ หัว ผู้เขียนเข้าใจว่า หัวหนุมนมุกไม่สามารถนำมาสวมใส่ในเวลาแสดงโขนได้เหมือนกับหัวหัวหนุมนธรรมดา เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจึงตั้งไว้ดูเพื่อความสวยงาม ข้อนี้เห็นจะเป็นความจริง เพราะหัวหนุมนมุกที่เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินั้น ถูกนำไปจัดตั้งแสดงในงานต่างๆ ในประเทศต่างๆ เกือบจะทั่วโลก

หัวโขน ที่ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนทำขึ้นมา เพื่อให้ผู้แสดงโขนสวมใส่ออกไปแสดงนั้น ย่อมมีความสำคัญและเป็นที่เคารพบูชาของนาฏศิลปินโขนแต่คนทั่วไปที่ไม่ได้อยู่ในวงการโขนอาจจะไม่เห็นความสำคัญอะไร นอกจากจะแลเห็นเป็นหัวโขนธรรมดาที่เหมาะสมจะตั้งไว้ดูเล่นคล้ายๆ กับตุ๊กตาประดับห้องชาวต่างชาติที่เข้ามาในเมืองไทยก็มักจะแลเห็นเช่นนั้น จึงหาซื้อหัวโขนไปตั้งประดับที่ห้องรับแขกในบ้านเรือนที่ประเทศของเขา คนไทยเราก็พลอยเห็นดีเห็นงามตามไปด้วย จึงประดิษฐ์หัวโขนย่อส่วนลงมาให้เป็นหัวเล็กๆ เพื่อนำไปต่างประเทศได้สะดวก และต่อมาเมื่อเห็นมีฝรั่งนำเอาหัวโขนทั้งหัวไปประดับข้างฝา แลดูเทอะทะไม่สวยงามก็คิดออกแบบทำหัวโขนครึ่งซีก จะเป็นหน้าตรงหรือหน้าเสี้ยวก็ได้ทั้งสองแบบ หัวโขนครึ่งซีกที่กล่าวนี้จุดประสงค์ของ

หัวหนุมานมุก

หนุมาน

หนุมานเคียวไลน์

ผู้ประดิษฐ์ก็เพื่อให้คนชื่อนำไปติดที่ฝาผนัง เป็นเครื่องแต่งห้องเท่านั้นเอง นอกจากชาวต่างชาติจะซื้อหัวโขนแบบครึ่งซีกไปติดฝาห้องแล้ว คนไทยก็ยังนิยมทำตามฝรั่งอีกด้วย ผนังห้องของผู้มีอันจะกินบางบ้านจึงมีหัวโขนครึ่งซีกประดับอยู่ ร้านอาหารบางแห่งก็มีหัวโขนผ่าซีกติดอยู่ที่ฝาผนัง ผู้เขียนเคยเห็นร้านอาหารไทยในกรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ติดหัวสุครีพกับหัวพาลีแบบครึ่งซีกที่ฝาผนัง แต่เขาติดผิดไปหน่อยแทนที่จะให้มงกุฎยอดบัตของหัวพาลี กับหัวสุครีพเอนไปทางด้านหลัง เขากลับให้มงกุฎยอดบัตเอนทางด้านหน้า ท่านผู้อ่านที่เคารพบางท่านอาจจะสงสัยว่ามงกุฎยอดบัต มีลักษณะเป็นอย่างไร ก็จะขอเรียนให้ทราบว่ามงกุฎยอดบัตเป็นชฎาที่สวมหัวพาลีกับสุครีพ ตรงปลายยอดทำลักษณะแบนๆ เอนไปทางด้านหลัง มงกุฎยอดบัตนี้ใช้เรียกสำหรับหัวลิง ถ้าเป็นหัวเทวดา เช่น พระอินทร์ ก็สวมมงกุฎลักษณะยอดบัตเหมือนกัน แต่เรียกว่า ยอดเดิหน

ขอย้อนไปเล่าถึงการนำหัวโขนมาประดับห้องและติดฝานบ้านต่อไป ผู้เขียนเคยเห็นบ้านคนไทยใช้หัวโขนประดับห้องรับแขกและติดที่ฝาผนังบ้านเหมือนกัน ไม่ทราบว่าคนไทยทำเลียนแบบฝรั่ง หรือว่าฝรั่งเห็นคนไทยทำแบบนี้จึงซื้อหัวโขนไปประดับบ้านตามอย่างบ้าง สมัยหนึ่งผู้ใหญ่ของไทยนิยมให้หัวโขนเล็กๆ เป็นของขวัญแก่ชาวต่างชาติที่มาเป็นอาคันตุกะ แต่สมัยนี้ไม่ค่อยเห็น เข้าใจว่าการให้หัวโขนเป็นของขวัญแก่ชาวต่างชาติคงไม่

สะดวกในการนำกลับไปต่างประเทศ เพราะหัวโขนซารุดง่าย เนื่องจากมีเครื่องประกอบ เช่น จอนหูที่บอบบาง ถ้าบรรจุใส่หีบห่อไม่ดีก็จะหัก

หัวโขนแบบที่ผู้ประดิษฐ์จัดทำเพื่อไว้ขายให้นำไปตั้งประดับบ้านนี้ไม่ได้เข้าพิธีเบิกพระเนตรและพิธีไหว้ครู ผิดกับหัวโขนที่ไว้ใช้สวมใส่แสดงโขน เมื่อช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องทำพิธีเบิกพระเนตร การเบิกพระเนตรหมายถึง การทำให้มีดวงตาอย่างสมบูรณ์ การเบิกพระเนตรหัวโขนนั้นนอกจากจะทำการเจาะที่ตาของหัวโขนเพื่อให้ผู้สวมใส่แลเห็นแล้วยังต้องว่าคาถาอาคมสำหรับอีกด้วย หัวโขนที่เจาะตาเบิกพระเนตรแล้วนี้ เวลานำไปสวมใส่แสดงโขน ผู้แสดงโขนบางคนเมื่อสวมหัวโขนครอบศีรษะลงไปแล้ว นัยตาของหัวโขนที่เจาะไว้เล็กไปหรือไม่ตรงกับดวงตาของผู้แสดงก็จะต้องเจาะตาของหัวโขนให้กว้างขึ้น ผู้ที่จะทำการเจาะตาหัวโขน จะต้องมีความชำนาญ เบิกพระเนตรจึงจะเจาะได้ ครูบาอาจารย์มักจะห้ามเด็กๆ ที่แสดงโขนมิให้ใช้นิ้วทะเลงดาหัวโขนเล่น พร้อมทั้งขู่ว่าถ้าไม่เชื่อฟังจะเป็นโรคตาแดง เด็กๆ พวกนั้นกลัวไม่กล้าทะเลงดาหัวโขน การที่ครูบาอาจารย์ห้ามปรามเช่นนั้น ผู้เขียนเข้าใจว่าถ้าไม่ห้ามเอาไว้ เด็กๆ ทะเลงดาหัวโขนเล่น หัวโขนก็จะซารุด ตาของหัวโขนก็จะกว้างออกไปทุกทีๆ จนในที่สุด ก็ต้องซ่อมแซม

ผู้ที่แสดงโขนเป็นครั้งแรกในชีวิต มักจะนำหัวโขนที่ตนจะสวมใส่ ออกแสดงไปให้ครูฝึกสอนหรือครูผู้ใหญ่เป็นผู้สวมหัวโขนให้ ถือว่าเป็นศิริมงคล

และเป็นที่กำลังใจสำหรับผู้แสดงจะได้ออกไปแสดงโดยไม่ผิดพลาด ก่อนที่ครูผู้ใหญ่จะสวมหัวโขนให้ศิษย์นั้น ท่านจะว่าคาถาอาคมและลงนะกำกับที่หัวโขนแล้วจึงจะสวมให้ เกี่ยวกับเรื่องที่ครูผู้ใหญ่สวมหัวโขนให้ศิษย์นี้ ผู้เขียนเคยไปร่วมงานกับคณะโขนธรรมศาสตร์ซึ่งมีพลตรีหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้อำนวยการ แสดงและฝึกสอนเวลาที่นักศึกษาระบบธรรมศาสตร์ผู้แสดงโขนจะออกไปแสดง จะต้องนำหัวโขนมาให้พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ สวมใส่ให้เพื่อเป็นศิริมงคล

สำหรับผู้แสดงโขนที่เคยแสดงมานานแล้ว เวลาจะสวมหัวโขนจึงไม่ต้องให้ครูผู้ใหญ่สวมใส่ให้ แต่เวลาจะสวมหัวโขนออกไปแสดงก็ต้องยกขึ้นไว้ บางคนก็ว่าคาถาอาคมกำกับด้วย เมื่อสวมใส่หัวโขนออกไปแสดงอยู่บนเวทีจะไม่ถอดหัวโขนออกจากศีรษะ เพราะถือว่าการถอดหัวโขนกลางโรงเป็นอัปมงคล เวลาที่ตัวโขนออกไปแสดงกลางโรงแล้วเกิดมีเรื่องที่จะต้องหยุดการแสดงโขนโดยกะทันหัน เช่น กำลังแสดงอยู่ดีๆ ก็จุดดอกไม้ไฟที่อยู่ใกล้ๆ โรงโขนในกรณีเช่นนี้ก็ไม่สามารถแสดงโขนต่อไปได้ เพราะลูกไฟที่กระเด็นมาจาดอกไม้ไฟจะทำให้จอโขนและเครื่องแต่งกายโขนเป็นอันตรายได้ ผู้แสดงโขนก็จะเดินเข้าโรงแล้วจึงไปถอดหัวโขนทางด้านหลังโรง ไม่ใช่ว่าพอพักการแสดงก็ถอดหัวโขนกลางโรงแล้วจึงเดินเข้าโรง เกี่ยวกับเรื่องการถอดหัวโขนกลางโรงนี้ ผู้เขียนขอเล่าให้ทราบว่าถ้าหัวโขนที่สวมใส่อยู่เกิดหลุดกลางโรงแล้วผู้แสดงโขนจะทำอย่างไร เรื่องหัว

โขนหลุดกลางโรงนี้เป็นเรื่องจริง ผู้เขียนเคยเห็นในสมัยที่เป็นเด็ก ในสมัยนั้นผู้แสดงเป็นตัวฤๅษีโคบุตรในตอนถวายลิงจะนำศีรษะครูฤๅษีที่ตั้งไว้บูชามาสวมใส่ออกไปแสดงเพราะในสมัยนั้นยังไม่มี การนำหัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแหวะ คือ หัวโขนที่ทำเป็นแบบขฎาฤๅษี เวลาที่จะต้องแสดงเป็นฤๅษี ผู้แสดงก็จะนำหัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแหวะมาสวมใส่แบบสวมขฎาออกแสดง ท่านผู้รู้เล่าว่าผู้ที่คิดให้ฤๅษีโคบุตรสวมหัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแหวะออกแสดง แทนการสวมศีรษะครูฤๅษีที่บูชา คือ กรรมศิลปากร และผู้แสดงเป็นฤๅษีโคบุตรที่สวมหัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแหวะออกแสดงโขนชุดหนุมานอาสา ซึ่งมีตอนถวายลิงรวมอยู่ด้วย คือ ครูเจริญ เวชเกษม การแสดงโขนชุดที่จัดแสดงที่โรงละครศิลปากร (ไฟไหม้แล้ว) เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๔๙๕ ถึงต้น พ.ศ. ๒๔๙๖ หลังจากนั้น คณะโขนเอกชนก็เลยให้ผู้แสดงเป็นฤๅษีโคบุตรสวมหัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแหวะสืบมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ย้อนกลับไปเล่าถึงเรื่องที่คุณแสดงโขนเป็นตัวฤๅษีโคบุตรสวมศีรษะพ่อครูฤๅษีออกไปแสดงตอนถวายลิง ฤๅษีโคบุตรถูกทศกัณฐ์ใช้ศรไล่ตี จนหล่มหัวฤๅษีหลุดจากศีรษะผู้แสดง ผู้เขียนเห็นผู้แสดงเป็นฤๅษีโคบุตรนั่งลงกับพื้นเวทีแล้วค่อยๆ ก้มศีรษะลงสอดศีรษะเข้าไปในศีรษะพ่อครูฤๅษี แล้วจึงหยิบศีรษะพ่อครูฤๅษีสวมใส่ศีรษะของตนให้แน่น จากนั้น การแสดงจึงดำเนินต่อไป การสวมหัวโขนให้กระชับกับศีรษะผู้แสดงนี้มีวิธีที่คุณแสดงโขนนิยมทำ

กันก็คือ ใช้ผ้าผืนเล็กๆ เช่น ผ้าเช็ดหน้าขหนูพันแล้วใส่เข้าไปในหัวโขน จากนั้นก็สวมหัวโขนลงไปในศีรษะของตน ถ้ายังไม่พอดีคือ หลวมไปก็ต้องเพิ่มผ้าเข้าไปอีก การใช้ผ้ารองหัวโขนเพื่อให้คับนี้ ผู้แสดงโขนบางคนออกไปแสดงพอเดินไปเดินมา ผ้าเกิดเลื่อนหลุดออกมาทางด้านท้ายทอยก็มี แต่ผู้แสดงโขนที่ชำนาญจะใช้ผ้ารองศีรษะได้รัดกุม ไม่มีการเลื่อนหลุดในเวลาแสดง

หัวโขนนั้นถ้าผู้สวมรู้สึกว้าหลวมไม่พอดีกับศีรษะของตน ก็ใช้ผ้ารองหนุนดังที่ได้เล่ามาแล้ว แต่ถ้าหัวโขนเกิดคับเกินไปใส่ไม่เข้า หรือสวมเข้าไปแล้วอึดอัด เขามีวิธีแก้ไข วิธีแก้ไขหัวโขนที่คับเกินไปคือ เอาน้ำมาลูบไล้ภายในหัวโขนเขาวาวิธีนี้จะทำให้หัวโขนขยายตัวบ้างเล็กน้อย แต่ถ้าหัวโขนยังคับเกินไป ผู้จะแสดงเป็นตัวโขนตัวนั้นไม่สามารถสวมหัวโขนได้ เขาก็มีอีกวิธีหนึ่งคือ นำหัวโขนไปผ่าตรงด้านท้ายทอยให้แยกออกจากกัน คราวนี้หัวโขนจะค่อยกว้างขึ้นสวมใส่สะดวก แต่วิธีนี้ถ้าไม่จำเป็นจริงๆ แล้วจะไม่กระทำ เพราะเป็นการทำลายหัวโขนให้ชำรุด เมื่อผ่าครั้งหนึ่งแล้วหัวโขนที่มีรอยผ่าก็จะปริแตกแยกออกไปเรื่อยๆ ในที่สุดก็ต้องซ่อมแซมใหม่ และการผ่าหัวโขนก็ต้องให้ครูบอาจารย์ที่มีคาถาอาคมกำกับเป็นผู้ผ่าให้ ไม่ใช่ผู้แสดงโขนจะผ่าหัวโขนได้ทุกคน หัวโขนบางหัวเวลาที่ผู้แสดงสวมใส่เข้าไปแล้วไม่แนบกับใบหน้า แลเห็นว่ากระเดือยออกไป เขาก็มีวิธีทำให้หน้าโขนแนบกับใบหน้าของผู้แสดงก็คือ เขาจะนำเอาไม้ก้านรูปหรือไม้เล็กๆ ขนาดเท่าไม้กลัดมาหัก

ให้มีคามยาวประมาณ ๑ นิ้ว แล้วเอา
 ด้ายหลายๆ เส้นรวมกันมาพันตรงกึ่ง
 กลางไม้ ปล่อยให้ปลายเชือกยาว
 ประมาณ ๒-๓ นิ้ว ต่อจากนั้น ก็ต้อง
 เจาะรูเล็กๆ ตรงปากของหัวโขน แล้ว
 นำด้ายแหย่ลงไปในรูและดึงด้ายจนตึง
 ไม้ชิ้นเล็กๆ ก็จะติดอยู่ตรงปากของหัว
 โขน ส่วนเส้นด้ายอยู่ภายในหัวโขน
 เวลาที่ผู้แสดงโขนสวมใส่หัวโขนจะใช้
 ปากอมเส้นด้ายแล้วใช้ฟันกัดเส้นด้าย
 ดึงหน้าโขนให้เข้าไปกระชับกับหน้าของ
 ตน ด้ายที่ผูกติดกับไม้ดังกล่าวนี้เรียกว่า
 เชือกคาบ ในสมัยที่ผู้เขียนเป็นเด็กๆ
 แสดงโขนงานนอกคือ โขนของคณะ
 เอกชนทั่วไปเป็นตัวสิบแปดมงกุฎหรือ
 เสนาลิง จะทำเชือกคาบไว้หลายๆ อัน
 แสดงครั้งหนึ่งก็ใช้เชือกคาบอันหนึ่ง
 เลิกแสดงแล้วก็ดึงทิ้งไป วันต่อมาไป
 แสดงใหม่ก็ใช้เชือกคาบเส้นใหม่ การที่
 ผู้เขียนต้องทำเชือกคาบไว้ใช้ในเวลา
 แสดงโขนนี้ เพราะผู้เขียนเกรงว่าเวลา
 แสดงตอนหกคะเมนตีลังกา จะทำให้หัว
 โขนหลุดออกไปจากศีรษะ การมีเชือก
 คาบจึงเป็นทาง หนึ่งที่จะช่วยดึงไว้ไม่ให้
 หัวโขนหลุดได้

หัวโขนที่ผ่านการเบิกพระเนตร
 และใช้สวมใส่แสดงโขนมานานปี บาง
 หัวก็ได้เข้าพิธีไหว้ครูโขนละครมาแล้ว
 ย่อมจะมีความศักดิ์สิทธิ์ ผู้แสดงก่อนจะ
 สวมใส่ก็ต้องกราบไหว้ด้วยความเคารพ
 บูชา คนที่อยู่นอกวงการโขนละครที่ได้
 ยินได้ฟังคำบอกเล่าหัวโขนมีความศักดิ์
 สิทธิ์ก็พลอยเคารพยำเกรงไปด้วย แต่มี
 บางคนที่ไม่เชื่อถือนักคิดจะลองสวมดู
 พอสวมหัวโขนลงไปบนศีรษะของตนก็
 ถอดไม่ออก ร้อนถึงครูผู้ใหญ่ฝ่ายโขน

หัวฤๅษี

ต้องจุดธูปเทียนบูชาขอขมาลาโทษที่ผู้รู้
เท่าไม่ถึงการณ์ล่วงเกิน นั้นแหละจึง
ถอดหัวโขนออกได้ เรื่องนี้เคยปรากฏ
มาแล้วในสมัยอดีต และยังเล่าขานสืบ
ต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ แต่ในสมัยที่ผู้
เขียนแสดงโขนไม่เคยเห็นมีเหตุการณ์
เช่นที่ว่านี้

เคยมีผู้สงสัยที่ได้เห็นหัวโขน
หลายๆ หัว มีแผ่นผ้าผืนเล็ก ๆ สีแดง
บ้างชมพูบ้างเย็บติดกับเชือกแล้วห้อย
อยู่ที่จอนหูของหัวโขน ท่านผู้สงสัยใคร่
จะทราบว่ามีแผ่นผ้าผืนเล็กๆ ดังกล่าวนี้นั้น
มีไว้ทำไม ผู้เขียนขอเรียนให้ทราบว่า
แผ่นผ้าผืนเล็กๆ สีแดงหรือสีชมพูนี้
เขาจะใช้คล้องที่จอนหูของหัวโขนที่เข้า
พิธีไหว้ครูโขนละคร หัวโขนบางหัวที่นำ
เข้าพิธีไหว้ครูโขนละครหลายๆ ครั้ง
และเจ้าของมิได้นำผ้าผืนที่คล้องจอนหู
ออก ก็พบว่าหัวโขนนั้นมีผ้าผืนเล็กๆ
สีแดงหรือสีชมพูห้อยอยู่เป็นพวง

ผู้เขียนเล่าถึงเรื่องคนที่ไม่ใช่
ศิลปินโขนละครและมิได้เคารพนับถือ
หัวโขน หยิบหัวโขนมาสวมแล้วเกิดถอด
ไม่ออก ร้องถึงครูผู้ใหญ่ต้องทำพิธีขอ
ขมาลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอยู่ในหัวโขน
แล้วถอดหัวโขนให้จึงถอดออกอย่าง
ง่ายดาย เกี่ยวกับเรื่องที่มีผู้สวมหัวโขน
แล้วถอดไม่ออกดังกล่าวนี้นั้น พันโทสุจิตร์
ตุลยานนท์เคยเล่าไว้ในบันทึกเรื่องต่างๆ
ที่พันโทสุจิตร์ ตุลยานนท์ เคยกราบทูล
ถามหม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขา ดิศกุล
และหม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขา ทรงเล่า
ประทานพันโทสุจิตร์ เมื่อครั้งที่มียศ
เป็นพันตรี ใน พ.ศ. ๒๕๐๔ รวมทั้ง
เรื่องที่พันตรีสุจิตร์ (ยศในขณะนั้น) เล่า
ถวายหม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขาด้วย มี

อยู่เรื่องหนึ่งคือเรื่องการสวมหัวโขน
แล้วถอดไม่ออก ซึ่งตรงกับเรื่องที่ผู้
เขียนกำลังเล่าอยู่พอดี ผู้เขียนจึงขอถือ
โอกาสนำเรื่องที่หม่อมเจ้าหญิงพิไล-
เลขาเล่าประทานพันตรีสุจิตร์ (ยศใน
ขณะนั้น) มาให้ท่านผู้อ่านที่เคารพได้
อ่านกันดังต่อไปนี้

“ได้ทราบว่า มีเพลงครูสำหรับ
ยักษ์อยู่เพลงหนึ่งชื่อ รอน หรือ รอนญ
แรงมาก ไม่ค่อยมีใครกล้าสอนหรือกล้า
รำ ต้องมีอายุ ๓๐ ปีไปแล้วจึงจะรำได้
ต้องออกได้ถูกพาทย เป็นเพลงสำหรับ
พิราพโดยเฉพาะ หญิงเหลือเล่าว่าใน
รัชกาลที่ ๔ คุณล้นจีเป็นยักษ์ตีของ
ละครหลวง ครั้งหนึ่งเล่นเป็นตัวพิราพ
แต่งตัวแล้วเดินไปโรงละคร ให้คนใช้
เชิญหัวพิราพเดินตามไปข้างหลัง ละคร
เลิกแล้วถอดหัวโขนไม่ออกต้องทำพิธี
สังเวทขอขมาจนเป็นการใหญ่”

เรื่องนี้ พันตรีสุจิตร์ (ยศในขณะ
นั้น) ก็ได้เล่าถวายหม่อมเจ้าหญิงพิไล-
เลขา ดิศกุล ว่า

“ส่วนเรื่องคุณล้นจีตัวตลกก็จริง
มีชื่อในสมัยรัชกาลที่ ๔ ถอดหน้าพระ
พิราพไม่ออก ตามที่ท่านยายเหลือเล่า
ประทานนั้น หลานเชื่อว่าเป็นไปได้
เพราะมีเรื่องทำนองนี้ที่ประสบกับตัว
หลานเอง จะขอเล่าถวายท่านยายสัก ๒
เรื่อง คือ

เรื่องแรก คุณยายของหลาน
ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า คุณทวดผู้หญิง
ท่านเอาหน้าฤๅษีไปสวม เพราะถือว่า
ท่านเป็นเจ้าของคณะละคร แล้วถอดไม่
ออกเหมือนกัน ต้องขอขมาลาโทษมี
ละครถวายถึง ๗ วัน

เรื่องที่สอง เป็นเรื่องที่หลาน

เคยประสบมากับตนเอง คือ

ในสมัยที่หลานเรียนหนังสืออยู่
ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประมาณ
พ.ศ. ๒๔๙๗-๒๔๙๙ ได้เคยเล่นละคร
ให้กับคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
เป็นตัวรามสูร ครั้งแรกที่โฉมฉาย โก-
มารกุล ณ นคร เป็นผู้ไปจัดหาเครื่อง
แต่งตัวมาให้หลานแต่ง ปรากฏว่า ใน
ขณะที่เล่นนั้น เหนื่อยเหลือเกิน รำ
เกือบไม่ไหว กว่าจะจบเพลงเชิดจีน ต่อ
มาอาจารย์บัณฑิต กันตะบุตร ท่านให้
หลานเป็นผู้จัดไปแสดงที่สโมสรธนาคาร
ชาติ วังบางขุนพรหม ในการเลี้ยง
ต้อนรับพวก “อีคาเฟ่” ที่มาประชุม
คราวนั้นหลานไปเช่าเครื่องของคุณย่าหมั่น
(คุณครูมัลลี คงประภัสร์) ท่านมาแต่ง
ซึ่งคุณย่าหมั่นท่านก็ให้ความเมตตาแก่
หลานเป็นอย่างมาก เพราะท่านเห็นว่า
หลานเป็นผู้ที่ไม่ใจในเรื่องนี้ และท่าน
ถึงกับลงทุนลงแรงฝึกสอนท่ารำต่างๆ
ให้ด้วยตัวของท่านเอง แต่หน้ารามสูรที่
คุณย่าหมั่นท่านมียุ่ยนั้น หลานใส่ไม่ได้
เพราะเล็กเกินไป ท่านจึงไปเอาหน้า
อินทรีขีดของเก่าที่ท่านหวงแหนมากมา
ให้หลานใส่แทน ก่อนจะใส่นั้นหลาน
ก็ได้กราบไหว้เพราะเคยได้รับการครอบ
มาแล้วทั้งละครและดนตรี ปรากฏว่า
ถอดไม่ออก ทั้งๆ ที่หน้านั้นหลวมมาก
ขนาดจุกของหน้าอินทรีขีดนั้นหมุนได้
ถึงใบหู แต่เวลาจะถอดกลับติดตรงกลาง
เล่นเอาเหงื่ออาบแตก คุณย่าหมั่นท่าน
จึงมาถอดให้ และได้เล่าประวัติความเป็น
มาของหน้านี้นี้ให้ฟังว่า เป็นหน้าที่
เก่าแก่หลายชั่วคนแล้ว สมัยเมื่อ
สงครามโลก ท่านได้อพยพไปอยู่ที่คลอง
บางกอกน้อย ถูกระเบิดลงมากลางบ้าน

หน้าอื่นๆ ที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด แต่หน้านี้เก็บอยู่ในลังๆ เปิดออกมาเอง หน้านี้จึงลอยไปติดอยู่ที่ต้นมะดัน ไม่มีบุบสลายอะไรเลย มีแต่เพียงโคลนกระเด็นไปติดอยู่ที่แก้มเท่านั้น หลังจากที่เราได้ใส่หน้านี้แล้ว ก็ปรากฏว่าเวลาเล่น เหมือนกับไม่รู้สีกตัวเลย และก็ไม่นเหนื่อย แต่ครั้งพอถอดหน้าออกพ้นตัวเท่านั้น เหนื่อยแทบจะเป็นลมไปทุกที กับครั้งหนึ่งได้ไปแสดงถวายหน้าพระที่นั่งโรงละครกระทรวงวัฒนธรรม ผู้ที่ตามเสด็จซึ่งรู้จักชอบพอกัน เขาไม่ยอมเชื่อในครั้งแรก เขาบอกว่าคิดว่าไปเอานักแสดงนาฏศิลป์มาเล่นในนามของนิสิตต่อมาเมื่อมาเฝ้าสมเด็จพระราชดำเนินหลังจากที่ละครเลิกแล้ว เขาจึงยอมเชื่อว่า หลานเป็นผู้เล่นเอง และเขาได้เล่าให้หลานฟังในภายหลังอีกว่า สมเด็จพระนางเจ้าพระ

บรมราชินีนาถก็รับสั่งเช่นนั้นเหมือนกัน”

เท่าที่ผู้เขียนนำเรื่องที่หม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขา ดิศกุล เล่าประทานพันตรีสุจิตร์ (ยศในขณะนั้น) และที่พันตรีสุจิตร์เล่าถวายหม่อมเจ้าหญิงพิไลเลขา เกี่ยวกับการสวมหัวโขนแล้วถอดไม่ออกมาให้ท่านได้อ่านกันนี้ ท่านผู้อ่านที่เคารพเชื่อหรือไม่ก็อยู่ที่ดุลยพินิจของแต่ละท่าน ผู้เขียนยังมีเรื่องเกี่ยวกับความสำคัญของหัวโขนจะเล่าให้ทราบอยู่อีกเรื่องหนึ่ง เรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับการสวมใส่หัวโขนออกแสดงโขน แต่ครูผู้ใหญ่ทางฝ่ายโขนอัญเชิญหัวโขนไปช่วยขจัดพลังลึกลับที่มาหลอกหลอนศิลปินโขนให้หวาดหวั่น จนสถานการณ์อยู่ในขั้นปกติ เรื่องของเรื่องก็มีอยู่ว่า

ครั้งหนึ่งในสมัยที่ครูอาคมสาयाคม ยังมีชีวิตอยู่ กรมศิลปากรส่ง

ผู้แสดงโขนเป็นฤาษีสวมหัวฤาษีที่เรียกว่า ศิระะพ้อครูฤาษี

มัยราพณ์

คณะนาฏศิลป์ขอนแก่นไปแสดงที่จังหวัดยะลา พอไปถึงพวกเรา ก็เข้าพักที่เรือนของค่ายตำรวจที่นั่น เรือนนอนเป็นเรือนกว้างๆ ตั้งเตียงนอนสองฟากหันเข้าหากัน ตรงกลางเป็นที่เดินไปมาถึงกันได้ตลอด เมื่อพวกเราเข้ายัดที่นอนได้แล้ว ต่างก็รื้อของออกจากกระเป๋าเดินทางเตรียมไว้ใช้ตลอดเวลาที่พักอยู่ที่นั่น เหตุการณ์ผ่านไปจนกระทั่งค่ำ หลังจากรับประทานอาหารแล้ว คืนนั้นพวกเราเพิ่งไปถึงจึงไม่มีการแสดง ปรากฏว่ามีศิลปินหญิงคนหนึ่งหน้าตาดี มาบอกพวกผู้ชายว่า ที่เตียงของเธอมีกลิ่นเหม็นเหมือนศพอยู่ตลอดเวลา พวกเราจึงไปช่วยกันพิสูจน์ว่ามีคนตาย หรือสัตว์ตายซ่อนอยู่ใต้เตียงหรือไม่ ผลของการพิสูจน์ปรากฏว่าไม่มีสิ่งใดผิดปกติ เตียงก็สะอาดสะอาดและพื้นเรือนนอนก็สะอาดไม่มีสิ่งปฏิกูลหรือซากศพสัตว์ แต่พวกเรา ก็ได้กลิ่นเหม็นเน่ากัน

ทุกคน ครูอาคมที่ร่วมไปด้วยจึงรีบไปจุดธูปเทียนบูชาพ่อครูพระพิราพ และทำน้ำมนต์ ต่อจากนั้นก็เชิญหัวโขนที่เป็นหน้าพ่อครูพิราพ ซึ่งพวกเราเคารพนับถือว่าเป็นอสูรเทพบุตรมีฤทธิ์อำนาจเหนือพวกยักษ์และภูติผีปีศาจพร้อมด้วยชั้นน้ำมนต์มาที่เตียงนอน ครูอาคมจัดการว่าคาถาเสกเป่าและพรมน้ำมนต์ไปทั่วเตียงนอน แล้วเชิญหัวพระพิราพวนรอบเตียงนอน เมื่อเสร็จพิธีกรรม การขับไล่สิ่งที่มองไม่เห็นตัวตนแล้ว ครูอาคมก็เชิญหัวพระพิราพกลับไปตั้งบูชาไว้บนแท่นตามเดิม ปรากฏว่ากลิ่นเหม็นที่พวกเราได้กลิ่นนั้นหายไปเป็นปลิดทิ้ง และตลอดเวลา ๔ คืนที่ศิลปินหญิงคนนั้นพักอาศัยนอนบนเตียงที่เคยมีกลิ่นเหม็นเน่า ก็ไม่มีกลิ่นอีกนอนหลับสบายปราศจากสิ่งรบกวนใดๆ ผู้เขียนได้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด และยังนึกอยู่ตลอดเวลาว่า หัวโขนมี

ความสำคัญต่อศิลปินโขนในยามคับขัน และช่วยบัตเป่าเหตุร้ายให้กลายเป็นดีได้เสมอ

การจัดตั้งหัวโขนในเวลาหัวครุโขนละคร หรือตั้งไว้บูชาที่บ้านและตั้งไว้ที่หลังโรงในเวลาแสดงโขน จะตั้งศีรษะครูฤๅษีกับครูพระพิราพไว้ตรงกลาง โดยให้ศีรษะครูฤๅษีอยู่ทางด้านขวาของที่ตั้งด้านซ้ายของผู้ที่หันหน้าเข้าหาที่ตั้ง ส่วนครูพระพิราพอยู่ทางด้านซ้ายมือ หรือเป็นด้านขวาของผู้ที่หันหน้าเข้าหาที่ตั้ง ทางด้านขวามือของที่ตั้งต่อจากศีรษะครูฤๅษีก็ตั้งหัวโขนทางฝ่ายเทพเจ้ามนุษย์และพวกวานรกองทัพของพระราม ทางด้านซ้ายมือของที่ตั้งต่อจากศีรษะครูพระพิราพ ตั้งหัวโขนทางฝ่ายยักษ์เรียงลำดับไปตั้งแต่พญายักษ์อาจูโสไปจนถึงเสนายักษ์

เกี่ยวกับการตั้งหัวโขนตามลักษณะดังกล่าวนี้ คือฝ่ายเทวดาและฝ่ายมนุษย์อยู่ทางด้านขวาและฝ่ายยักษ์อยู่ทางด้านซ้าย โดยมีศีรษะครูฤๅษีและครูพระพิราพคั่นกลาง แต่บางทีก็มีแต่ศีรษะครูฤๅษีโดยไม่มีศีรษะครูพระพิราพก็ได้ การจัดตั้งศีรษะครูฤๅษีและครูพระพิราพไว้ตรงกลาง คงจะเป็นการแบ่งเขตมิให้ฝ่ายเทวดาและมนุษย์ทำร้ายฝ่ายยักษ์ที่อยู่อีกทางด้านหนึ่ง ในสมัยรัชกาลที่ ๖ การจัดตั้งหัวโขนก็มีลักษณะดังกล่าวมานี้ แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งเกิดเหตุประหลาดมีคนอุดรีไปยกศีรษะครูฤๅษีออกไป ทำให้เกิดเรื่องวุ่นวายขึ้นเกี่ยวกับเรื่องนี้เสวกโทจมนั้นมานิตย์ นเรศ (เฉลิม เศวตนันท์) ซึ่งใช้นามแฝงว่า “นายรองเล่ห์อาวูบ” เคยเล่า ไว้ในรายการวิทยุรอบเมืองไทย ออกอากาศ

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. เมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๐๐ ความว่า

“เคยมีเรื่องอาถรรพ์จริงเท็จอย่างไรยังจับเหตุผลไม่ได้ ตามธรรมดาคลังเครื่องโขนมีตู้เก็บเครื่องโขนเป็นส่วนสัดส่วน แต่เอาไว้ตู้เดียวกันนับเป็นสองฝ่าย หัวยักษ์ไว้ซีกหนึ่ง หัวลิงไว้ซีกหนึ่ง โดยมีหัวฤๅษีตั้งคั่นกลาง คราวหนึ่งมีพวกเด็กชนๆ ยกหัวฤๅษีออกเสีย เอาไปไว้ที่อื่นโดยดอดเข้าไปไม่ให้คนเฝ้ารักษารู้ จนกลางคืนได้ยินเสียงโครมครามตึงตังโผ่งผ่างอยู่ตอนดึกในห้องคลังเครื่องโขน ไม่มีใครกล้าเข้าไปดู รุ่งเช้าจึงชวนกันเข้าไป ปรากฏว่าตู้เก็บหัวโขนซึ่งมีบานเป็นกระจกแตกหลายบาน หัวโขนตกลงมาเกลื่อนกลาด หักวันไปตามๆ กัน โดยมากหัวยักษ์เสียหายมากกว่าหัวลิงปรากฏแก่ตาคนหลายคน ยังหาเหตุผลไม่ได้จนบัดนี้เลยสันนิษฐานกันว่าคงเกิดพระภูกันขึ้นระหว่างยักษ์กับลิง เพราะไม่มีฤๅษีเป็น Supper State กันชน และผลเสียหายยักษ์มากกว่าลิง และผลเสียหายจริงคือของหลวงเสียหายต้องซ่อมกันเป็นจำนวนพันๆ บาท และพวกเราหลายคนถูกทำโทษว่าเล่นชน เพราะคนรักษาก็ไปฟ้องกล่าวโทษว่าพวกเราเป็นคนอุดรีเรื่องอย่างนี้มีมากมายหลายเรื่อง”

ตามที่เล่ามาแล้วว่า หัวโขนนั้นนอกจากช่างผู้ประดิษฐ์หัวโขนจะทำขึ้นมาเพื่อให้ผู้แสดงโขนใช้สวมใส่ในเวลาแสดงโขนแล้ว ยังทำเป็นหัวเล็กๆ สำหรับตั้งบนโต๊ะหรือใส่ตู้โชว์ และทำเป็นหัวครึ่งซีกสำหรับใช้ประดับฝาผนังห้องรับแขกอีกด้วย หัวโขนเล็กๆ และหัวแบบครึ่งซีกดังกล่าวนี้ ช่างผู้

ประดิษฐ์หัวโขนอีกชนิดหนึ่งที่ไม่การทำให้ประณีต และวัสดุที่ใช้ก็ผิดแผกแตกต่างไปจากการทำหัวโขนแบบใช้สวมใส่แสดงโขน หัวโขนแบบนี้เรียกว่า หัวก้ามมะลอ กรรมวิธีในการทำหัวโขนก้ามมะลอนี้น่าจะง่ายกว่าการทำหัวโขนแบบฉบับ เพราะไม่ต้องปิดลายคะแหนะและใช้เลื่อมหรือกากเพชรแทนการติดกระจก เกรียบพลอยเทียม ส่วนเครื่องประดับตรงที่เป็นทองก็ไม่ต้องลงรักปิดทอง แต่ใช้สีทองทาลงไปแทน สำหรับสีที่ใช้ทาหน้าของหัวโขนตามปกติจะใช้สีฝุ่น แต่หัวโขนก้ามมะลอใช้สีน้ำมัน อาจจะมีผู้สงสัยว่าเหตุใดสีที่ใช้ทาหัวโขนที่ใช้สวมหัวผู้แสดงโขน จึงไม่ใช้สีน้ำมัน เหมือนกับสีที่ทาหัวโขนก้ามมะลอ การใช้สีฝุ่นทาหัวโขนชนิดที่ใช้สวมหัวผู้แสดงโขนเป็นเพราะว่าสีฝุ่นเป็นสีที่ทาแล้วไม่มีความมัน แต่สีฝุ่นมีข้อเสียอยู่ตรงที่ถูน้ำไม่ได้ ถ้าถูน้ำแล้วสีจะลอกคนที่เคยดูโขนในเวลาที่ผ่านมาเริ่มลืมตปรอยๆ คนจะสามารถทนยืนอยู่ต่อไปได้ แต่ตัวโขนที่สวมหัวโขนอยู่แสดงต่อไปไม่ได้ เพราะฝนที่ตกลงมาถูกหัวโขนจะทำให้สีลอก ผู้เขียนเคยแสดงโขนแล้วฝนตกลงมา พอรีบเข้าโรงก็เอามือจับหัวโขนถอดออก ปรากฏว่ามือและสีที่ทาหัวโขนไว้ ส่วนสีน้ำมันที่ใช้ทาหัวโขนก้ามมะลอจะมีความมัน เวลาออกไปแสดงหัวโขนถูกแสงไฟจะแลเห็นเป็นมันไม่สวยงาม แต่สีน้ำมันเวลาถูกน้ำจะไม่ลอก เวลานั้นหัวโขนที่ใช้สวมหัวผู้แสดงโขนสดหรือที่ในสมัยโบราณเรียกว่าหนังสดนั้นใช้สีน้ำมันทาเสียเป็นส่วนมาก

หัวโขนก้ามมะลอที่เขาทำขายมีทั้งแบบประณีตเลียนแบบหัวโขนที่

สมบูรณ์แบบ และทำแบบหัวกระดาศ ทาสี หัวโขนแบบหัวกระดาศทาสีนี้ ส่วนมากเขาจะทำขายในงานวัดและงานภูเขาทอง มีทั้งหัวใหญ่ขนาดสวมใส่ได้จริงๆ และหัวเล็กๆเท่ากำปั้น สำหรับตั้งไว้ดูเล่น ในสมัยที่ผู้เขียนเป็นเด็กเคยไปเที่ยวงานภูเขาทอง และซื้อหัวลิงแบบกำมะลอมาไว้สวมเวลาหัวโขน ซึ่งนายพานัส โรหิตาจล ผู้เป็นพ่อเลี้ยง หัดให้ที่บ้าน หัวโขนแบบกำมะลอทั้งหัวใหญ่และแบบหัวเล็กผู้ที่เล่าถึงเรื่องหัวโขนกำมะลอแบบหัวเล็กคือ เสวกโท จมื่นมานิตยัณเรศ (เฉลิม เศวตน์นรินทร์) ผู้ใช้นามแฝงว่า นายรองเล่ห์อาวูธ เล่าออกอากาศในรายการรอบเมืองไทย ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. เมื่อวันศุกร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๐๒ ความตอนหนึ่งว่า

“เดิมที่จะเกิดโขนสมัครงั้นขึ้น ก็คือว่าปีหนึ่งเจ้าคุณอนิรุทธเทวา เวลานั้นยังเป็นหม่อมหลวงพื้น มหาตเล็ก ห้องบรรทมสมเด็จพระบรม คือ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อยู่กันที่วังสราญรมย์ กำลังมีงานวัดสามปลื้มหรือวัดโพธิ์ วัดใดวัดหนึ่ง พวกเด็กๆ มหาตเล็กบุตรข้าราชการ คือ บิดาเป็นข้าราชการ แล้วนำบุตรเข้าถวายตัวเป็นมหาตเล็กสมเด็จพระบรม ไปเที่ยวงานวัดกัน หม่อมหลวงพื้นชอบของแปลกๆ กระจุ้มกระจิมอยู่แล้ว ก็ไปเห็นหัวโขนกระดาศหัวเล็กๆ ขนาดใส่หัวแมวได้ ก็ชอบใจซื้อมา

ประเดี๋ยวก่อน จะขอแทรก เรื่องเอาหัวโขนใส่หัวแมวเล่าให้ฟัง ถ้าใครไม่เคยเล่นจะไม่รู้สึกสนุกเลย แต่พอได้เล่าจะสนุกแทบขาดใจตาย หัวเราะ

กันท้องคัดท้องแข็ง เอาหัวโขนขนาดเล็กใส่หัวแมวเข้า มันจะไม่เดินหรือคลานไปข้างหน้า แต่เดินหรือคลานถอยหลัง และไม่ถอยหลังเปล่า ยกหัวสายหัวไปมา ก้าวขาถอยหน้าเดินหลังเป็นจังหวะ บางทีมีเสียงครางแจ๊ๆ ไปด้วย มีการแสดงหรือที่เรียกว่าแอ็คท่า น่าดูมาก ยิ่งแมวสองตัวให้ใส่หัวลิงตัวหนึ่ง หัวยักษ์ตัวหนึ่งจะสนุกไม่น้อย เดินบ้างถอยหลังบ้างจ๊อดๆ จ๊องๆ บ้างเหมือนยักษ์ลิงจะรบกัน สนุกดีพิลึกเราก็อำป๊าพาทย์เป็นเพลงด้วยปาก”

หลังจากที่ใช้หัวโขนกำมะลอหัวเล็กๆ สวมหัวแมวให้แสดงกิริยาอาการต่างๆ เป็นที่สนุกสนานกันถ้วนหน้าแล้ว ท่านผู้ใช้นามแฝงว่านายรองเล่ห์อาวูธก็เล่าถึงเรื่องหัวโขนกำมะลอต่อไปอีกว่า

“โปรดฟังเรื่องโขนสมัครงั้นต่อไป เอาเรื่องแมวมาคันเสียนิดหน่อย พอหม่อมหลวง พื้น คือเจ้าคุณอนิรุทธผู้ล่วงลับแล้ว ซื้อหัวโขนมากี่มาชุมนุมเด็กที่ห้องท่าน แจกหัวโขนคนละหัว แต่ใส่หัวคนไม่ได้ เอาผ้ามาทำจ่อใช้ปากเป็นปีพาทย์ด้วย ร้องเองด้วย เปิดบทรามเกียรติ์ของรัชกาลที่ ๒ ออกเล่นกันเพราะสมัยนั้นโขนดีๆ เช่น โขนหลวง มีแสดงในงานใหญ่ๆ เสมอ เช่น สมโภชช้างเผือก ขึ้นเรือนหลวง สมโภชพระราชวัง งานพระเมรุ ผลองวัดเป็นต้น เพราะเป็นการแสดงชั้นเยี่ยมในสมัยนั้น พวกมหาตเล็กสมเด็จพระบรมก็จัดเจนเล่นกันอยู่อย่างนั้นในเวลาวางราชการสัก ๓-๔ คืน คืนหนึ่งสมเด็จพระบรมสมเด็จพระมาทอดพระเนตรเห็นเข้า ก็พอพระราชหฤทัย เมื่อชักใช้ไล่เลี้ยงพวกมหาตเล็ก

ดูและทรงทราบว่าเราชอบกัน เพราะเป็นศิลปะที่ควรยกย่อง ท่านก็โปรดให้เริ่มฝึกหัดโขนขึ้นโดยยืมครูชั้นเยี่ยมเช่น ครูทองใบ ต่อมาเป็นพระยาพรหมภิบาล เป็นครูยักษ์ ครูเพิ่ม ต่อมาเป็นพระดึกดำบรรพ์บรรจง เป็นครูลิง ครูทองดี ต่อมาเป็นพระยานัฏกานูรักษ์ และเป็นต้นสกุลสุวรรณภารต เป็นเจ้ากรมโขนหลวง ต่อมาเมื่อมีศิษย์มาก เป็นครูพระครูนาง ครูแปลกต่อมาเป็นพระยาประสานดุริยศัพท์ เป็นผู้คุมวงปีพาทย์ ท่านเหล่านั้นมีฝีมือเป็นวิทยากร และศิลปะอย่างเลอเลิศ จึงได้รับพระราชทานปูนบำเหน็จถึงได้เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยาทุกคน เพราะท่านถือว่าเป็นผู้ดำรงศิลปวิทยานสำคัญแขนงหนึ่งของชาติ

โขนสมัครงั้นนี้มีฝีมือมากมาย เพราะหัดกันอย่างจริงจังและถูกต้องตามแบบแผนทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติสมเด็จพระบรมท่านรับสั่งว่า โขนสมัครงั้นต้องให้ดีกว่าโขนหลวงและโขนชลยศักดิ์ เพราะมีพื้นฐานการศึกษามาเดิม และตามแบบอย่างของอังกฤษ เขาถือว่า ละครสมัครงั้นต้องดีกว่า ละครอาชีพเสมอ และอังกฤษก็ได้ยกย่องศิลปินให้เป็นขุนน้ำขุนนางเหมือนกัน”

ตามที่ท่านผู้ใช้นามแฝงว่านายรองเล่ห์อาวูธ เล่าเรื่องโขนสมัครงั้นหรือที่เรียกกันในสมัยต่อมาว่าโขนสมัครงั้นเล่นโดยมีต้นเหตุมาจากหัวโขนกำมะลอเล็กๆ ที่ซื้อมาแจกเด็กๆ ให้หัดเล่นโขน จนต่อมาเด็ก ที่หัดโขนพวกนี้มีโอกาสได้แสดงโขนจริงๆ ซึ่งเด็กพวกนี้ไม่เคยสวมหัวโขนมาก่อน มีความยุ่งยากพอ

สมควรดั่งที่นายรองเล่ห์อาวูรเล่าไว้ว่า

“จำได้ว่าเมื่อผสมโรงใหม่ๆ และซ้อมไล่หัว คือ สวมหัวโขนเป็นวัน แรกยุ่งพิลึก เพราะเราไม่เคยสวมหัวมาก่อนเลย ตาก็เห็นไม่ถนัด หายใจก็ไม่ออก มองดูระยะและสถานที่ก็ผิดไปหมด จำได้ว่าผสมตอนจองถนน พระรามยกทัพลงข้ามถนนไป ตอนนี้มีเพลงช้าเต๋าคู่ด้วย เสมอข้ามสมุทร ซึ่งลึงต้องเดินกันเป็นจังหวะพิเศษ แล้วก็ออกหน้าพาทยกรูกรัน ซึ่งเดินก้าวตามจังหวะกลอง มองเห็นบ้างไม่เห็นบ้าง ลึงบางตัวเดินลงไปในกะเบหฺมาของครูบ้าง เตะรางระนาดเสียแทบล้มบ้าง จวบเสากลางโรงเข้าตุมเบื้อเรือบ้างเข้าประตูโรงไม่ถูกบ้าง ผิดแถวบ้าง ชนกันเองบ้าง ยิ่งตอนพระรามเข้าที่สร้งร้องเพลงลงสร้งโทน ๘ คำ ตั้งแต่เข้าที่สระสนานสำราญองค์ จนลีลามาชั้นรถสุวรรณทำนองเพลงก็มีช้าและโอดเอื่อนคล้ายๆ สวด พวกลึงเล็กเชิญเครื่อง หลับกันกลางโรงเป็นแถว บางคนเขาคลานเข้าโรงกันหมด เหลืออยู่ตัวเดียวก็มี นอกจากนี้ยังมีวิธีการที่น่าขันอีกหลายอย่าง เช่น ลึงคลานเหยียบหางกันเองเลยหางหลังก็มีเล่ากันอย่างนี้ ๓ คืนไม่จบ”

พูดถึงเรื่องหัวโขนที่มีส่วนพาดพิงกล่าวถึงจากการเล่าเรื่องโขนสมัคร ในรายการรอบเมืองไทย ทางสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ของเสวกโท หมื่นมานิตยน์เรศ (เฉลิม เศวตนันท์) ซึ่งใช้นามแฝงว่า นายรองเล่ห์อาวูร

ท่านผู้นี้ยังเล่าเกี่ยวกับเรื่องหัวโขนไว้ในรายการเดียวกันนี้ ว่าด้วยเรื่องหัวโขนที่ผู้แสดงสวมใส่อยู่สามารถยิ้ม หรือร้องไห้และหน้าตึงตังดูตันก็ได้

อากาศตะไล

ศีรษะพ่อครูพระพิราพ

หัวสัทธาสูร

หัวองคต (มงกุฎยอดสามกลีบ)

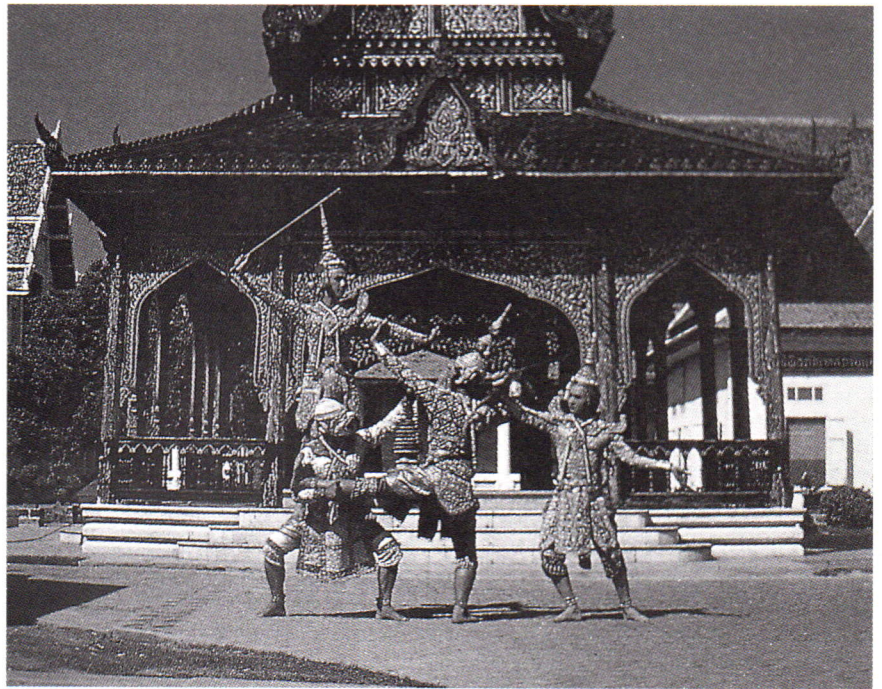
หัวสุครีพ

วิรุณจำบัง

ดังความตอนหนึ่งว่า

“หน้าโขนโดยปกติเปลี่ยนแปลง
ไม่ได้ เป็นอย่างไรก็คงอยู่อย่างนั้น แต่
เมื่อเวลาสวมหัวคนเข้า และคนนั้นเป็น
ศิลปินหมายเลข ๑ คือชั้นเยี่ยม สามารถ
บันดาลให้หน้าโขนเปลี่ยนแปลงไปได้
ตามบทบาท หน้าทศกัณฐ์ทั้งแสน
แยกเขี้ยวอย่างนั้น แต่พอถึงบทเข้า
พระเข้านาง เช่น ตอนนางลอย ซึ่งทศ
กัณฐ์ให้เบญจกายแปลงเป็นสีกาทำตาย
ไปลวงล่อพระรามให้หลงเลิกทัพกลับ
แต่ก่อนไปเบญจกายแปลงมาให้ทศกัณฐ์
ดูก่อน ทศกัณฐ์พอเห็นก็ลืมหูลืมตา
เป็นหลานตามแบบของวัวแก่เห็นหญ้า
อ่อนไม่ได้ ตรงเข้าไล่ในบทมีดังนี้

โฉมเฉลา
จะอายเหนียมเรียมโยนะเทวี

ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
ขึ้นมานั่งบนที่กับพี่ชาย

ตอนนี้ผู้เล่าเคยเห็นศิลปินผู้มีชื่อดังคือ นายกุหลาบ โกสุม เคยเป็น นายจ่า
เคยเป็นพระราชวรินทร และสุดท้ายเป็นหลวงสถานพิทักษ์ ทำบทตอนนี้ คนดูทุกคน
พลอยเห็นหน้าทศกัณฐ์ แยมยิ้ม หรือแทบจะยกคิ้วเล่นตาไปด้วยพอถึงบทรำพึง เช่น

เอนเองคั่งงเหงือปัญญาจรณ
ทุกซักร้อนถอนฤทัยไปมา

ยอกรกายพัศตรัยक्षा
ตริกตวาทถึงสงครามรามลักษณ์

หน้าทศกัณฐ์ที่หัวโขนก็กลับกลายเป็นหน้าเศร้าสร้อยหม่นหมองมีอารมณ์คิด
แต่พอถึงบทโกรธตอนสารถีพูดมาราบทุลว่า มนุษย์คือลักษณรามพ้นจากต้องศรยก
พลกลับพลับพลาได้ หน้าก็ยิ้มถึงขึ้นทันที เช่น

ชิชะมนุษย์เป็นสุดแค่น
ว่าพลางผาดแผลงฤทธิไกร

จักระเหล่นม้วยชีวารอดมาได้
ด้วยใจเดือดดาลทะยานนัก

แล้วก็ออกท่าคุกพาทย์แสดงความโกรธ หน้าทศกัณฐ์เลยโกรธไปด้วย ครั้น
ตอนได้ข่าวว่าอินทรชิตตาย ร้องให้ ในบทว่า

เสียดเสียดทศโยธา
พระองค์ก็เสียชีวัน

เสียดเทพศาสตรา

ฟังข่าวผ่าฟ้างเพลิงกัลป์
แล้วนั่งตลิ่งไปมา

เจ็บใจจาบัลย์

ข้อความทั้งหมดที่ยกมาให้
อ่านกันนี้ เป็นคำเล่าของท่านผู้ใช้นามแฝงว่า นายรองเล่ห์อาวูร เล่าออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. ในรายการรอบเมืองไทย ถ้าท่านผู้อ่านที่เคารพเคยดูโชนหรือทราบบทบาทที่ท่านผู้เล่ายกมาเป็นตัวอย่างในตอนสุดท้าย บอกว่าเป็นตอนทศกัณฐ์ได้ข่าวอินทรชิตตายนั้น ความจริงเป็นตอนศึกพรหมาสตร์ สาริณ ทูตมาทูลทศกัณฐ์ว่ามังกรกัณฐ์กับแสงอาทิตย์ตายในสนามรบ ทศกัณฐ์ว่ามังกรกัณฐ์จึงส่งกาลสูรไปทูลอินทรชิตให้เร่งซบศรพรหมมาสตร์ แล้วไปสังหารพี่น้องสองมนุษย์กับไพร่พลวานรให้ตาย

ตามที่ท่านผู้ใช้นามแฝงว่านายรองเล่ห์อาวูรเล่าว่า นายกุลหลาบ โกสุมแสดงโชนเป็นทศกัณฐ์ในสมัยนั้นเวลาสวมหัวทศกัณฐ์แล้วหน้าทศกัณฐ์เปลี่ยนแปลงไปได้ตามบท คงจะเป็นความจริงเพราะคนที่ดูโชนเป็นย่อมเกิดอารมณ์คล้อยตามจนแลเห็นไปว่าหน้าทศกัณฐ์นั้นยิ้มในเวลาดีใจ และหน้าถมึงทึงได้ในเวลาโกรธ นาฏศิลปินโชนอีกคนหนึ่งแสดงเป็นตัวทศกัณฐ์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๗ จนถึงสมัยโชนกรมศิลป์ก็สามารถแสดงท่าทางจนทำให้หน้าทศกัณฐ์นั้นยิ้มได้บึ้งได้เหมือนกัน นาฏศิลปินท่านนั้นคือ ครูอร่าม อินทรนัญ ครูอร่ามแสดงเป็นทศกัณฐ์สวมหัวทศกัณฐ์หน้าสีทองออกแสดงตอนเกี้ยวนางสีดา (นางเบญยกายแปลง) หรือในตอนรำฉุยฉายลงสวนไปเกี้ยวนางสีดา คนดูดูแล้วรู้สึกว่าการที่หน้าทศกัณฐ์ที่ครูอร่ามสวมใส่อยู่นั้นยิ้มได้ แต่พอเวลาที่ครูอร่ามแสดงเป็นทศกัณฐ์ตอนถวายเป็น

หน้าตาของหัวทศกัณฐ์ที่ครูอร่ามสวมใส่จะถมึงทึงหน้า นิ้วคิ้วขมวดด้วยความโกรธแค้นหนุมนาน ที่เป็นเช่นนั้นมิใช่หัวทศกัณฐ์ จะยิ้มหรือว่าเปลี่ยนเป็นหน้า นิ้วคิ้วขมวดอะไรหรอก หน้าทศกัณฐ์ที่ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโชนทำมา อย่างไรก็เป็นอยู่อย่างนั้น แต่ที่เปลี่ยนเป็นยิ้มได้ บึ้งได้ เป็นเพราะศิลปินผู้แสดงแสดงได้ถึงบทบาท สามารถใส่อารมณ์ลงไปในบทที่แสดง จนแลดูประหนึ่งว่าหน้าทศกัณฐ์ที่ท่านสวมใส่อยู่นั้น เป็นใบหน้าจริงๆ ของท่านเอง คนดูจึงแลเห็นเป็นว่าหน้าทศกัณฐ์ยิ้มได้บึ้งได้ไปตามบทที่แสดง

หัวโชนที่ใช้สวมใส่ในเวลาแสดงโชนนั้นมีอยู่มากมายเกินกว่าหนึ่งร้อยหัว แต่สามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

๑. หัวเทพเจ้าและเทวดาต่างๆ
๒. หัวครุฑาชี และครุพระพิราพ
๓. หัวมนุษย์ หัวมนุษย์มีแต่เพศชายที่เรียกในภาษานาฏศิลป์ว่า ตัวพระ
๔. หัวฤาษีและวิทยาร
๕. ขฎา มงกุฎ รัตเกล้า และกระบังหน้า
๖. หัวลิง
๗. หัวยักษ์
๘. หัวสัตว์ต่างๆ

เมื่อเล่าถึงประเภทต่างๆ ของหัวโชนแล้ว คราวนี้ก็จะได้เล่าถึงว่าหัวโชนแต่ละประเภทนั้น มีหัวอะไรบ้าง

๑. หัวเทพเจ้าและเทวดาต่างๆ
เทพเจ้าในเรื่องรามเกียรติ์มีอยู่หลายองค์ การสร้างหัวโชนเทพเจ้า ต้องสร้างตาม

พงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ ที่ว่าเทพเจ้าองค์นั้นๆ มีสีอะไร สวมมงกุฎอะไร เช่น หัวพระอิศวร หน้าสีขาว มงกุฎน้ำเต้า หัวพระนารายณ์หน้าสีดอกตะแบก มงกุฎชัย หัวพระพรหม หน้าสีขาว มงกุฎชัย มีลักษณะเป็นหน้า ๒ ชั้น ชั้นที่ ๑ ซึ่งเป็นหน้าใช้สวมได้มี ๑ หน้า และชั้นที่ ๒ อยู่เหนือขึ้นไปเป็นหน้าเล็กๆ ๓ หน้า หัวพระอินทร์ หน้าสีเขียว มงกุฎยอดเดินหน หัวพระคเณศ หน้าสีแดง ใบหน้าเป็นช้าง มงกุฎเทริดน้ำเต้ากลม ส่วนพวกเทวดาต่างๆ มีทั้งเทวดาที่มีมงกุฎ และเทวดาโล้น หน้าสีต่างๆ กัน เทวดาที่มีมงกุฎมักจะเป็นมงกุฎยอดเดินหน ส่วนเทวดาโล้นคือเทวดาที่ไม่ได้สวมมงกุฎมีแต่กรอบพักตร์ บนหัวเขียนลายกระหนกแบบต่างๆ

๒. หัวครุฑาชีและครุพระพิราพ

หัวครุฑาชีทำเป็นหน้าคนแก้มผิวน้ำ ๒ ชั้น หน้าสีทองก็มี หน้าสีเนื้อก็มี บางหัวเป็นสีกลีบบัวและสีจันทร์คือ สีเหลืองก็มี ในสมัยก่อนหัวครุฑาชีนี้ใช้สวมใส่ออกแสดงเป็นตัวฤาษีต่างๆ เช่น ฤาษีโคบุตร แต่ปัจจุบันนี้ไม่ใช่แล้ว หัวครุฑาชีจึงใช้แต่ในพิธีไหว้ครูโชนละคร โดยประธานไหว้ครูสวมใส่ในเวลาทำพิธี สมมุติว่าเป็นพระภคตมุณีผู้จดจำตำราทำรำของพระอิศวรมาสั่งสอนมนุษย์ มาเป็นประธานในพิธีไหว้ครูโชนละคร และตั้งไว้สำหรับบูชา

ส่วนหัวครุพระพิราพ มีอยู่ ๒ แบบคือ ครุพระพิราพโล้น เรียกกันว่าพิราพป่า ตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ บอกว่าหน้าสีม่วงแก่ แต่ช่างผู้ประดิษฐ์หัวโชนบางคนทำหน้าสีทองบ้าง หน้าสีดำเพราะลงรักแล้วไม่ปิดทองบ้าง ปาก

ส่ายตาจระเข้ หัวครูพระพิราพไลน์ ไม่สวมมงกุฏ มีแต่กรอบพักตร์ ใช้สวมใส่เป็นตัวพิราพในการแสดงโขนตอน พระรามเข้าสวนพิราพ และตั้งไว้สำหรับบูชาในเวลาแสดงโขนละคร หัวครูพระพิราพอีกแบบหนึ่งคือพิราพทรงเครื่อง มีสีหน้าและปากกับตาเช่นเดียวกับหัวครูพระพิราพไลน์ แต่ทรงมงกุฏยอดเดินหน เหตุที่พิราพจะทรงมงกุฏยอดเดินหนนี้ ตามเรื่องรามเกียรติ์กล่าวว่า พิราพไปรุกรานเทวดานางฟ้าบนสวรรค์ ซึ่งเอาเครื่องทรงของเทวดามาได้นำมาแต่งองค์

ดังนั้น ในการแสดงโขนตอนที่พิราพได้เครื่องทรงเทวดามาแต่งจึงต้องสวมหัวพิราพทรงเครื่อง

๓. หัวมนุษย์ คือ หัวตัวพระในเรื่องรามเกียรติ์ ตามปกติจะมีอยู่เพียง ๔ หัว คือ พระราม หน้าสีเขียว มงกุฏยอดชัย แต่ตอนเดินป่าเป็นยอดเดินหนลักษณะและสีเหมือนกับหัวพระอินทร์ หัวพระอีกหัวหนึ่ง คือ หัวพระลักษมณ์มีลักษณะเหมือนหัวพระราม มีทั้งมงกุฏยอดชัยและยอดเดินหนต่างกันที่สีเท่านั้น คือ พระลักษมณ์หน้าสีทอง หัวพระหัวที่ ๓ คือ หัวพระพรต หน้าสีแดงขาด มงกุฏยอดชัยและหัวพระหัวสุดท้ายคือ หัวพระสัตรุดหน้าสีม่วงอ่อน มงกุฏยอดชัย ในสมัยโบราณการแสดงโขนนั่งราวกำหนดให้ตัวพระราม พระลักษมณ์สวมหัวโขนดังกล่าวนี้ แต่เมื่อมีการแสดงโขนโรงในที่นำเอาศิลปะการแสดงแบบละครในเข้าไปผสมในการแสดงโขน ตัวพระรามกับพระลักษมณ์จึงเลิกสวมหัวโขนเปลี่ยนไปสวมชฎาแทน

๔. หัวฤๅษีและวิทยาร ดังได้

หน้าพระราม ทรงมงกุฏ

เล่ามาแล้วว่าผู้ที่แสดงโขนเป็นตัวยักษ์ ในสมัยโบราณต้องสวมหัวฤๅษี ต่อมาจึงได้ประดิษฐ์หัวฤๅษีที่ทำเป็นชฎายอดดอกกล้าโพงมีสีแบบหนังเสือ เพราะสมมุติว่าเป็นเครื่องประดับหัวฤๅษีที่ทำด้วยหนังเสือหัวฤๅษีแบบนี้เรียกว่า หัวฤๅษีหน้าแหะหรือหน้าแขวะ อีกแบบ

หน้าพระลักษมณ์ทรงมงกุฏ

หนึ่งทำเป็นยอดจิบสืขาว ใช้สำหรับผู้แสดงเป็นฤๅษีชั้นผู้ใหญ่สวม เช่น พระสิริฤๅษี ส่วนหัววิทยารก็ทำเป็นยอดจิบสืขาวแต่มีเกี้ยวและจอนหูด้วย

๕. ชฎา มงกุฏ รัตเกล้า และ กระบังหน้า ในสมัยก่อนที่มีการแสดงโขนนั่งราวหรือโขนโรงนอก หรือโขนนอกโรงนั้น กำหนดให้ตัวเทพเจ้าและตัวพระต้องสวมหัวโขนปิดหน้าทั้งหมด ต่อมาเมื่อนำเอาศิลปะการแสดงละครในเข้ามาผสมในการแสดงโขน คือ มีการร้องเพลงและการจับระบำรำฟ้อน จึงเปลี่ยนจากการให้ตัวเทพเจ้าและตัวพระที่เคยสวมหัวโขนมาสวมเครื่องประดับศีรษะแทน คือสวมชฎา แต่ยังทรงลักษณะรูปร่างของเครื่องประดับศีรษะเทพเจ้าและตัวพระตามแบบเดิม เช่น พระอิศวรสวมชฎายอดน้ำเต้า พระนารายณ์สวมชฎายอดชัยคือยอดแหลม พระรามสวมชฎายอดชัย เป็นต้น ส่วนตัวเสนาผู้ใหญ่ให้สวมบันจุหรือชฎายอดตัด และเสนาธรรมดาสวมหุกระต่ายหรือปีกปิดทอง

สำหรับตัวนางนั้นสวมมงกุฏและรัตเกล้ามาตั้งแต่เดิมแล้ว ในสมัยก่อนการสวมมงกุฏและรัตเกล้าของตัวนางจะมีการจัดระเบียบไว้ข้างหรือไม่มีก็ไม่ทราบ แต่ในปัจจุบันกำหนดให้ตัวนางที่เป็นมนุษย์และนางฟ้าสวมมงกุฏ ส่วนตัวนางยักษ์สูงศักดิ์สวมรัตเกล้ายอดและนางยักษ์ต่ำศักดิ์สวมรัตเกล้าเปลว ศิราภรณ์ของตัวนางยังมีอยู่อีกแบบหนึ่งคือกระบังหน้า ใช้สวมสำหรับผู้แสดงเป็นนางกำนัล กระบังหน้ามีทั้งแบบลงรักปิดทองและแบบแผ่นเงินฉลุลวดลายประทับพลอยเทียม

๖. หัวลิง หัวลิงที่มีอยู่ในเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นพลพรรคฝ่ายพระราม นั้น ลักษณะหน้าตาเหมือนกัน ต่างที่ปาก สี หัวลิงมีทั้งปากอ้าและปากหุบ ส่วนมงกุฎมีแบบต่างๆ กัน คือ มงกุฎยอดชัย ได้แก่ ชามภูวราช ชมพูพาน ท้าวมหาชมพู มงกุฎยอดบัตต์ ได้แก่ พาลี สุครีพ หนุมานตอนทรงเครื่องอินทรชิต มงกุฎยอดสามกลีบมีตัวเดียวคือองคต พญาวานรที่ไม่มีมงกุฎสวมแต่เกี่ยวทองหรือมาลัยทองได้แก่ หนุมาน นิลพัท นิลนันท หัวลิงที่ไม่มีมงกุฎนอกจากพญาวานรตามที่กล่าวแล้วก็ยังมีพวกสิบแปดมงกุฎที่ตามพงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์บอกว่ามีอยู่ ๑๘ ตัว สีต่างๆ กัน หัวลิงที่มีลักษณะคล้ายหัวสิบแปดมงกุฎ แต่ต่างกันตรงที่ทําเป็นลายเกลียวๆ ลงรักปิดทองประดับหัวแทนเกี่ยวหรือมาลัยทองของสิบแปดมงกุฎ หัวลิงที่ทําเป็นลายเกลียวๆ ลงรักปิดทองนี้ คือ หัวเตียวเพชร มีอยู่ ๙ หัว หัวลิงชั้นต่ำสุดคือหัวเขนลิง ข้างประติษฐ์หัวโขนทําเป็นแบบคล้ายลิงป่า มีผ้าสีแดงขลิบกระดาดทองทําเป็นผ้าโพกหัว หรือไม่ก็ใช้สีเขียวแทนผ้าโพกหัว

๗. หัวยักษ์ หัวโขนทางฝ่ายยักษ์มีจำนวนมากมายทั้งยักษ์ตัวดีและยักษ์เสนา ลักษณะหน้าตา สี และมงกุฎ ก็ผิดแผกแตกต่างกันไป วิธีที่จะพิจารณาว่าหัวยักษ์ที่แลเห็นชื่ออะไร ให้ดูได้จาก

ก. สี เช่น สีแดงชาด สีเขียว สีหงเสน สีมอหมึก เป็นต้น

ข. ปาก เช่น ปากแฉะ ปากขบ

ค. เขี้ยว เช่น เขี้ยวโจ่ง เขี้ยวตรง เขี้ยวดอกมะลิ (ลักษณะคล้ายดอกมะลิตูม)

ง. ตา เช่น ตาโพล่ง ตาจะเข้

จ. มงกุฎ เช่น มงกุฎยอดชัย มงกุฎยอดสามกลีบ มงกุฎยอดกระหนก มงกุฎยอดหางไก่ มงกุฎยอดน้ำเต้า ฯลฯ

ฉ. ความผิดแผกในใบหน้า เช่น หัวมูลพลัม และหัวกุมภกรรณ ซึ่งเป็นยักษ์ไลน์ คือ ยักษ์ที่ไม่มีมงกุฎ ถ้าดูผิวเผินจะเหมือนกับหัวเสนายักษ์ แต่ช่างผู้ประติษฐ์หัวโขนทําให้หัวกุมภกรรณ และหัวมูลพลัมต่างกับหัวเสนายักษ์ตรงที่มีหน้าเล็กๆ ตรงท้ายทอยอีก ๓ หน้า

จากการที่ผู้เขียนขอให้ดูหัวยักษ์จากลักษณะทั้ง ๖ ประการตามที่กล่าวมานี้ ว่าหัวยักษ์หัวไหนชื่ออะไรก็เพราะว่ายักษ์หลายตัวลักษณะหัวและมงกุฎเหมือนกันทุกประการ เพียงแต่ต่างกันที่สีหรือบางหัวสีเดียวกัน หน้าตาเหมือนกัน แต่ต่างกันที่มงกุฎก็มี เช่น หัวพญาธร มงกุฎยอดจีบ หน้าตาเหมือนกับสัทธาสูร แต่พญาธรสีเขียว ส่วนสัทธาสูรสีหงเสนและทศศิริวันกับทศศิริธร โอโรสทศกัณฐ์เกิดจากนางข้างพัง หน้าตาและมงกุฎเหมือนกัน แต่ทศศิริวันหน้าสีเขียว ส่วนทศศิริธรหน้าสีหงเสน ยังมีหัวยักษ์อีกคู่หนึ่งที่สีหน้าและลักษณะปาก ตา และเขี้ยวเหมือนกันทุกอย่าง แต่ต่างกันที่มงกุฎ คือ หัวหน้าสุรพญายักษ์ผู้ครองเมืองจักรวาล หน้าสีหงเสน ลักษณะปาก ตา และเขี้ยวเหมือนกับหัวกุมภกรรณ โอโรสชีวากับนางสามนักษา จะผิดกันก็ตรงที่มงกุฎ คือ หัวทพนาสูรมงกุฎยอดสามกลีบ ส่วนหัวกุมภกรรณมงกุฎยอดน้ำเต้าเพียง

๘. หัวสัตว์ต่างๆ ในเรื่องรามเกียรติ์มีสัตว์ต่างๆ มากมาย ผู้ประติษฐ์หัวโขนก็ต้องคิดทําหัวสัตว์เหล่านั้นสำหรับใช้สวมใส่ในเวลาแสดงโขน หัว

สัตว์ต่างๆ ที่มีในการแสดงโขน คือ

หัวช้างเอราวัณ ข้างประติษฐ์เป็นหัวช้างมี ๓ หัว สีขาว มงกุฎเทริด ยอดน้ำเต้า เวลาผู้แสดงสวมจะสวมแบบเปิดหน้าไม่สวมครอบลงไปทั้งศีรษะ

หัวพญาครุฑ สีแดงชาด มงกุฎคล้ายมงกุฎยอดน้ำเต้า

หัวกวางทอง สีทอง มีเขาเป็นกิ่งสีเงิน มีตางขาวเล็กน้อยที่หัว มีจอหนู ผู้แสดงสวมหัวกวางทองแบบสวมขมา

หัวม้าอุปการ สีดำ ปากแดง ผู้แสดงสวมแบบเปิดหน้า

หัวสดาญ เป็นหัวนก สีเขียว

หัวสัมพาที เป็นหัวนก สีแดงชาด

หัวราชสีห์ลาลกรถ ทําเป็นหัวราชสีห์ สีขาว ผู้แสดงสวมแบบเปิดหน้า

หัวม้าลาลกรถ ทําเป็นหัวม้าสีเทา ผู้แสดงสวมแบบเปิดหน้า

ด้วยความที่หัวโขนมีลักษณะและสีอันสวยงามน่าดู จึงทําให้ผู้ถ่ายภาพหัวโขนนําไปทําเป็นปฏิทิน และทําภาพชุดหัวโขนสำหรับแจกเด็กที่ฝากเงินกับธนาคารออกสิน หัวโขนนอกจากจะทําขึ้นมาเพื่อใช้สวมใส่ในเวลาแสดงโขนและนําไปเป็นเครื่องประดับบ้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีคนนํากล่าวเปรียบเทียบกับผู้มีตำแหน่งใหญ่โตว่าสวมหัวโขน เวลาหมดอำนาจวาสนาหรือถูกปลดออกจากตำแหน่งหน้าที่ก็เรียกว่าถูกถอดหัวโขน นับเป็นอุทาหรณ์สอนใจคนเป็นใหญ่เป็นโตแล้วลืมตัวได้เป็นอย่างดี ว่าหัวโขนที่สวมอยู่นั้นมันไม่ยั่งยืน เป็นใหญ่แล้วอย่าลืมหักหัวโขนจะได้ไม่เข้าใจ

พันธุ์หหลวง

ประสานดุริยางค์

ใหญ่ นายน

(ต่อจากฉบับที่แล้ว)

ผู้ให้จังหวะเพลงโดย ส.ท. เมล์ เอื้อเพื่อ

รายนามผู้แสดงในเรื่อง

นาม	แสดงเป็น
นายกลศ ไชยสุต	นายร้อยตรี วิชัย วีรนันท์
นางสาวสมศรี เสือโยโกเศศ	นางสมศรี วีรนันท์
นายล้วน ควันธรรม	นายทวิ รักเสรี
นายอรุณ ปรีชญารณ	ผู้บังคับกองทหารข้าศึก
นายลาภ อุณหะนันท์	ทหารฝ่ายข้าศึก

ในละครเรื่องนี้มีเพลงเอกอยู่เพลงหนึ่งชื่อ “เดือนดารา” ต้องใช้เวลาเรอคอยถึง ๓๑ ปี เมื่อคุณสวสี ผกาพันธ์ ได้ร้องบันทึกแผ่นเสียง และก็ได้รับพระราชทานแผ่นเสียงทองคำ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ นี้เอง ผมขออนุญาตนำเนื้อร้องที่ลงไว้ในบทละครมาลงให้ท่านได้ทราบต่อไป

เพลงเดือนดารา (สมศรีร้อง)

ดูเดือนดารา	เมื่อยามลับท้องนภายิ่งพิศยิ่งพาใจเศร้า
แสงสว่างที่เคยพร่างพราว	ยิ่งเร้าใจอยู่ไม่รู้เลือน
งามแสงเดือนเป็นเพื่อนชม	ชุ่มชื่นอารมณ์ลมค่อยพัดมาเยือน
คล้ายความรักเดือน	เดือนดาราส่องพากฟ้าให้งาม

(สมศรีร้องพร้อมกับหมู่ ญ. ส่วนหมู่ชาย ฮัม)

(สมศรีร้อง)

เดือนจะลับไปทุกโมงยาม ความรักร่วงโรยเศร้าใจ

(หมู่ ญ.ช. ฮัม รับท่าย)

ดูเดือนดารา	ยิ่งแรมลับไปไกลดาก่อนที่เคยมาอยู่ใกล้
แสงส่องต้องดวงหทัย	เรารักเราใครได้ขีดขม
ยามนี้เดือนเลื่อนจากจร	ค่อยทรวงสะท้อนถอนจากรักจึงตรม
นภาระทม	ไร้เดือนเพื่อนชมชอกช้าจำลา

(สมศรีร้องพร้อมกับหมู่ ญ. ส่วนหมู่ ช. ฮัม)

หนาวน้ำค้างเรไรกลางพนาครวญ หริตหรั่งล้วนร่ำสัญญา

(สมศรีร้อง)

คอยกว่ารักนี้จะคืนมา แสนเศร้าอุราครารักไกล

(หมู่ ญ.ช. ฮัม รับท่าย)

ผมได้นำบทเพลงในละครโอเปล่าเรื่อง “แนวที่ ๕” ที่ใช้นักดนตรีทั้งทัพบกทัพเรือจำนวนเกือบร้อยชีวิตมาบรรเลงประกอบ ในเพลงเดือนดารา ผู้ที่ทำหน้าที่ว่าทนายก็คือ ส.ท. เมล์ เอื้อเพื่อ (ภายหลังท่านได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “เมย์”) และได้รับพระราชทานยศเป็น “ร้อยเอกเมย์ เอื้อเพื่อ รองผู้บังคับกองดุริยางค์มณฑลทหารราบที่ ๑)

กองพัน ร. พัน ๓

กองพันนี้มีชื่อเสียงมากสมัยสงครามอินโดจีนฝรั่งเศส กองพันนี้ได้ทำลายที่สำคัญหลายแห่ง นอกจากนั้นตลอดเวลาในการรบ ยังสามารถยึดธงไชยเฉลิมพลพร้อมทั้ง “เหรียญครีวเดอว์แกร์” และเหรียญตรามังกร ๑ ธง-รดถึงได้ ๕ คัน -เครื่องบิน ๑ เครื่อง กับเชลยศึกชาวฝรั่งเศสแท้ๆ ๕๙ คน กับชาติอื่นๆ อีก ๑๒๒ คน “(ทราบว่ายี่สิบเหรียญครีวเดอว์แกร์และเหรียญตรามังกร ๑ ธงนั้น นำมาไว้ที่ บก.ร.พัน.๓ ผู้เขียน) จนมีเพลงร้องกันในขณะนั้นคือ

“ร.พัน ๓ สมญานามทหารชาติ”

กองพัน ร.พัน.๓ ทำการรบอยู่ทางด้าน กองทัพบุรพา ซึ่งขึ้นกับ “พ.อ. หลวงพรหมโยธี แม่ทัพบุรพา” จนกระทั่งมีเพลงร้อง

“มณฑลบุรพา เคยได้เป็นของเรา

บ้านพี่เมืองน้อง มาช้านาน มาช้านานก่อนเก่า ชลย”

ในการไปรบเพื่อรักษาดินแดนฝั่งซ้ายของกองพัน ร.พัน.๓ นั้นแถว ร.พัน.๓ ก็ถูกไปราชการสงครามกับเขาด้วย มีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อทางกองพันยึดได้ธงของข้าศึก ก็ได้วงแถว ร.พัน.๓ นี้แหละ นำขบวนธงไชยเฉลิมพลกับเชลยศึก ไปยังค่ายจังหวัดเสียมราฐ โดยมี ส.อ. ประยูร ชีรานนท์ เป็นผู้ควบคุมวง

สงครามการสู้รบระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส ได้ยุติลงเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เวลา ๑๐.๐๐ น. โดยรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้เสนอขอทำการไกล่เกลี่ย ซึ่งรัฐบาลไทยและฝรั่งเศสยอมรับ โดยให้แต่ละรัฐบาลตั้งผู้แทนขึ้นทั้งสองคณะเพื่อทำการเจรจาพักรบ บนเรือลาดตระเวน “นาโตริ” ของญี่ปุ่นที่จอดอยู่ในแม่น้ำโขงตอน

ในการรบครั้งนี้ประเทศเราได้วีรบุรุษเพิ่มขึ้นอีกหลายท่านและพณฯท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม ขณะนั้นยังดำรงเป็นนายพลตรีหลวงพิบูลสงคราม ประชาชนมีความเลื่อมใสศรัทธาท่านเยี่ยง “วีระบุรุษ” ผู้ยิ่งใหญ่ ครั้นต่อมาวันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้มีหนังสือเสนอผู้สำเร็จราชการขอพระราชทานเลื่อน ขึ้นเป็น “พลเอก”

ทั้ง ๓ เหล่าทัพ แต่มิได้ทรง

พระกรุณาโปรดเกล้าฯลงมา

ครั้นถึงวันที่ ๒๘

กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ก็ได้มี

พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ

ให้พลตรีหลวงพิบูลสงครามเป็น

“จอมพล” โดยมีต้องผ่านยศ

“พลโท-พลเอก” ไปดำรงตำแหน่ง

ในยศ “จอมพล” เลยทีเดียว

นี่คือผลพลอยได้จากสงครามอินโดจีนฝรั่งเศส

ในอันดับต่อไปนี้ ผมใคร่เสนอประวัติ “กองแถว” ของเมืองไทยตั้งแต่เริ่มต้นโดยย่อต่อไปนี้

“ผู้บังคับการกองแถวพระองค์แรก”

กรมหลวงอดิศรอุดมเดช เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็น พระเจ้าน้องยาเธอพระองค์เจ้าสุขสวัสดิ์ ผู้บังคับกองร้อยทหารราบที่ ๕ และเป็นผู้กำกับ “แถว” อีกตำแหน่งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๑๗

“ผู้บังคับการกองแถวพระองค์ที่ ๒

ครั้นภายหลังต่อมาโปรดฯให้ สมเด็จพระบรมราชาธิบดีจุฬาราชานุภาพ” เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็น “พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าอดิศรอุทุมพร”

“ผู้บังคับการกองแถวท่านต่อมาคือ”

นายพันตรี พระยาวาทีตบรเทศ (ม.ร.ว. ชิต เสนีวงศ์ ณ กรุงฯ) แต่เมื่อครั้งยังเป็น “หม่อมราชวงศ์ชิต” ผู้ซึ่งเป็นหลักวิชาแถวอย่างดี เป็นนายแถวที่เรียกกันว่า “แบนด์ มาสเตอร์” มีศทหารเท่ากับ “จ่านายสิบ”

“ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๗”

ตำแหน่งผู้บังคับการกองแถว ทหารมหาดเล็ก รักษาพระองค์ ต่อจากนายพันตรีพระยาวาทีตบรเทศ (ม.ร.ว. ชิต เสนีวงศ์ ณ กรุงฯ) ก็คือ “ร้อยเอกสุทธิ ศรีชยา จนกระทั่งได้เลื่อนยศและบรรดาศักดิ์เป็น “นายพันตรีหลวงประสาธน์ดุริยางค์” ผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารบกคนแรก

(ประวัติเรื่อง “แถว” นี้ ผมมิได้รวมไปถึง “แถว”

ของเหล่าทหารต่างๆเช่น กรมทหาร
มาริน ซึ่งมีครู “ฟูลโก้” เป็นครูตรวจ
ทหารเรืออเมริกันชื่อ “เรออบ เทน
เนสซี” มารับราชการเป็นครูตรวจ
ทหารเรือไทย นอกจากนี้ยังมีครูฝรั่ง
ท่านหนึ่ง เข้ามาเป็นครูตรวจทหาร
วังหน้า “กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญ”
ทรงดำรงตำแหน่งสมเด็จพระมหาอุป-

ราช คือวังหน้า “ชื่อ มิสเตอร์ จาค็อบ ไฟท์” ในปี พ.ศ. ๒๔๑๖
ถึง พ.ศ. ๒๔๒๘ กรมพระราชวังบวรวิชัยชาญทิวงคต พระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ทรงยกเลิก
ตำแหน่งวังหน้า จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ส่งครูจาค็อบ
ไปเป็นครูตรวจทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ จนได้รับพระราช
ทานเลื่อนยศเป็น “ร้อยเอกจาค็อบ ไฟท์” (ท่านผู้นี้เป็นบิดาของ
ท่านอาจารย์พระเจนดุริยางค์) บิด วาทยะกร หรือ ปีเตอร์ ไฟท์)
ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นปีที่ผลัดแผ่นดินใหม่

“พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖
เสวยราชสมบัติ ทูกระหม่อมกรมพระนครสวรรค์ ยังคงรับราช
การเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ ทางฝ่ายทหารบกนั้น มีสมเด็จพระ
เจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ
ดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก สมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์
นี้คงจะทรงเห็นว่า กิจกรรมตรวจทหารบกอ่อนด้อยยังใช้ครู
ไทยควบคุมอยู่ สมัยนั้นการดนตรีในยุโรปที่ขึ้นชื่อเป็นที่หนึ่ง ก็
มีแต่เยอรมันกับอิตาลี เมื่อทหารเรือมีแนวฝึกรอบรมเป็นแนว
เยอรมัน ทูกระหม่อมกรมหลวงพิษณุโลกประชานารถ จึงทรง
จัดการให้หาครูดนตรีฝีมือดีเข้ามาสอน โดยหวังว่าจะได้เพิ่ม
งานในด้านการบรรเลงเครื่องสายฝรั่งให้เกิดขึ้นเป็นเรื่องใหม่
เพราะว่าตลอดสมัยรัชกาลที่ ๕ เราไม่เคยมีวงเครื่องสายฝรั่งเลย
เพราะตั้งหน้าแต่ในเรื่องดนตรีทหารเป็นหลัก ครูที่เข้ามาใหม่
คราวนี้เป็น “โปรเฟสเซอร์” ทางดนตรียุโรป ที่เก่งรอบตัวทั้ง
เครื่องดีดสีตีเป่าตลอดจนการขับร้องก็สามารถควบคุมฝึกซ้อมได้
ท่านผู้นี้คือ “โปรเฟสเซอร์ อัลเบิร์ต ได นาซารี” โปรดให้เป็น
ครูตรวจกองทัพบก และจัดตั้งวงเครื่องสายฝรั่งมารวม และ

ทหารราบ ๑๑ มารวมกันหัดที่ตึก
กระทรวงกลาโหมชั้นสามด้านสะพาน
ช้างโรงสีเนื่องจากครูคนใหม่ยังพูดไทย
ไม่ได้ดีนัก จึงได้จัดครูล่ามคือ “สิบตรี
กุน เสนะวิณิน” คนเป่าปี่คลาริเน็ต
ของทหารพาหนะ ซึ่งพูดภาษาฝรั่ง
เคลสได้ให้มาเป็นล่าม สิบตรีกุน ท่านนี้
เป็นคนไทยเชื้อสายญวน สามารถส่ง

ภาษาได้ทั้งไทย-ญวน-ฝรั่งเศส” เรื่องราวที่ผมนำมากล่าวไว้นี้
ไม่เกี่ยวกับเรื่องตรวจสมัยพันตรีหลวงประสานดุริยางค์

กองตรวจ ร.พัน. ๓ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กองดุริยางค์
ทหารบก” ในการบังคับบัญชาของ พันตรี หลวงประสานดุริยางค์
ในระหว่างที่ท่านเป็นผู้บังคับบัญชานั้น ท่านได้ถ่ายทอดวิชา
ดนตรี ทั้งเทคนิคการปฏิบัติเครื่องบรรเลง ให้ปฏิบัติแบบอย่าง
ให้ถูกต้อง วางรากฐานทางทฤษฎีไว้อย่างมากมาย ทั้งนักดนตรี
ทั้งนักร้อง จึงได้รับการต้อนรับจากประชาชนเป็นอย่างมากเช่น
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ทางสถานีวิทยุกรมโฆษณาการ ได้จัดให้มี
การประกวดร้องเพลงชนะเลิศแห่งประเทศไทย ตามคำบัญชา
ของ พณฯท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัย
นั้น โดยมีคุณหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ เป็นประธาน พระเจน
ดุริยางค์ เป็นประธานกรรมการตัดสิน และมีคุณไพโรจน์ ชัยนาม
เป็นอธิบดีเป็นกรรมการ ทางกองดุริยางค์ทหารบกส่งนักร้อง
เข้าประกวดในครั้งนี้นหลายท่านด้วยกันเช่น

๑. ส.ต. หญิง ประหยัด ไชศิริ
๒. น.ส. เบญจา ดุงคะมณี
๓. ส.ท. เชาว์ แคล่วคล่อง

นอกจากนี้ยังมีนักร้องจากกองดุริยางค์กองทัพอากาศ-
จากคณะ ละครวิทยุ-และนักร้องสมัครอีกมากมาย ประมาณ
เกือบ ๒๐๐ คน ออขอประทานโทษจากวงดนตรีลีลาศกรม
โฆษณาการด้วยครับ ในการประกวดครั้งนี้ คณะกรรมการได้
กำหนดเพลงบังคับ ให้นักร้องที่เข้าประกวดทุกคนจะต้องร้อง
เพลงนี้ เพลงนั้นคือ “เพลง ชโยวีระชนชาติไทย” เนื้อร้องมีดังนี้
ชโย...วีระชนชาติไทย

ตลอดสมัยที่ไทยมี
ประเทศไทยคงชาติรี
ด้วยคนดีผยองชัย
ท่านผู้นำ...พิบูลสงคราม
ขอเทิดนามเกริกไกร
บำรุงผดุงแผ่นดินไทย
ให้เกรียงไกรเทิดไทย ชะโย...

(ท่านอง ศาสตราจารยฺ์ พระเจนดุริยางค์ (บิตี วาทยะกร)
(คำร้อง ครูเนรมิตร, ครูมารุต, ครูเวทวงศ์, ครูสง่า อารัมภีร์)

เมื่อการประกวดได้ผ่านรอบแรกไปแล้ว คณะกรรมการ
จึงได้ร่วมกันพิจารณาหาสถานที่ใหม่ สำหรับการประกวดต่อไป
จึงได้มีมติเห็นพ้องต้องกันให้ย้ายไปประกวดที่ “โรงภาพยนตร์
ศาลาเฉลิมกรุง” และเปลี่ยนเพลงบังคับใหม่ไปเป็นเพลง “ศรี
วัฒนา” ของท่านอาจารย์ วีนพ พัตรา เป็นผู้แต่งทำนอง
ส่วนคำร้องนั้นได้ขอให้ “ท่านผู้หญิงละเอียด พิบูลสงคราม”
แต่งส่งมาให้จากจังหวัดลำปาง เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ.
๒๔๘๖ เนื้อร้องมีดังนี้

ประเทศไทยในสมัยการสร้างชาติ	เพื่่อมุ่งมาตฺรสกุลไทยแผ่ไพศาล
เพื่อเอกราชอธิปไตยให้นาน	ต้องสมานฉันท์มีตรรวมจิตไทย
ช่วยกันสร้างวัฒนธรรมประจำชาติ	ทั่วทวยราษฎร์ตามผู้นำท่านรำไร
วัฒนธรรมชีวิตจิตใจ	ให้ชาวไทยวันนาคู่หน้ากัน
การกินคืออยู่ดีมีระเบียบ	แต่งกายเรียบตามนิยมงามคณสัน
ทั้งท่าที่สง่าเกรงครัน	คือสิ่งสรรค์สร้างชาติให้วัฒนา
อีกทั้งการดนตรีที่ไพเราะ	ฟังเสนาะชวนใจให้หรรษา
เครื่องบรรเลงถูกตามหลักวิชา	เป็นสิ่งพาววัฒนธรรมงานเด่นไกล

(เนื้อร้องเพลงนี้ได้รับคำยืนยันจาก คุณมณฑนา โม-
รากุล” ว่าอาจารย์วีนพ พัตรา เป็นผู้ต่อร้องให้ ที่พิมพ์มานี้ก็
เป็นของเดิม ตามอักษรที่เปลี่ยนใหม่สมัย “พณฯท่านจอมพล ป.
พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ผู้เขียน)

สำหรับตัวเก็งในการประกวดร้องเพลงชิงชนะเลิศ
แห่งประเทศไทยคราวนี้คือ

๑. จ.ท. ถวัลย์ วรวิบูลย์ จากดุริยางค์ทหารอากาศ
 ๒. คุณเบ็ญจา ตุงคะมณี จากดุริยางค์ทหารบก
- ผลของการตัดสินของคณะกรรมการ ในรอบชิงชนะเลิศ

ผู้ที่ได้รับตำแหน่งชนะเลิศนักร้องแห่งประเทศไทย คือ
จ.ท. ถวัลย์ แห่งกองดุริยางค์ทหารอากาศ ในเพลง “ศรีอยุธยา”
ทำนองของท่านอาจารย์พระเจนดุริยางค์ คำร้องของ น.อ. สวัสดิ์
ทิมหมพร-สง่า อารัมภีร์ ครั้นต่อมาท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท
ได้ปรับปรุงเนื้อร้องขึ้นใหม่ ส่วนรางวัลที่ได้รับนั้นคือ “เข็มกลัด
รูป” “คชาทองคาลงยา” พร้อมเงินสดอีก ๒,๐๐๐ บาท
(สองพันบาท) อย่างภาคภูมิใจ

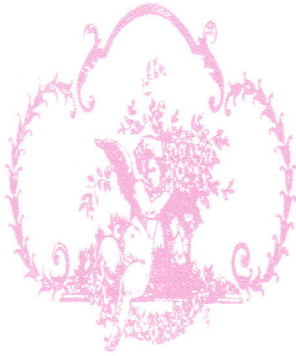
ผู้ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับ ๑ (ที่ ๒) ได้แก่ ล้วน
ควันธรรม กรมโฆษณาการเป็นผู้ส่งเข้าประกวด ในเพลง “ดิน
แดนแห่งดอกบัวงาม” เนื้อและทำนองโดย ล้วน ควันธรรม (นำ
แปลกนะครับ ตามประวัติไม่ยอมลงไว้เลยว่าได้รับรางวัลเป็น
อะไร และจำนวนเงินเท่าไร และอีกข้อหนึ่งก็คือ รางวัลรอง
ชนะเลิศอันดับ ๑ (ที่ ๓) ไม่มีใครรับ แต่ยกเอานักร้องฝ่ายหญิง
ขึ้นมาแทนคือ “คุณสุภาพ รัศมิทัต” กรมโฆษณาการส่งเข้า
ประกวด ในเพลง บัวงาม ทำนองของคุณครูเวส สุนทรจามร
คำร้องคุณครูแก้ว อัจฉริยะกุล)

ที่นี้ไปทางนักร้องฝ่ายหญิงบ้าง ความจริงตั้งแต่แรก
ไม่มีการนักแบ่งแยกเป็นฝ่ายชายและฝ่ายหญิง แต่ต่อมาภายหลัง
ไม่ทราบสาเหตุอันใด พณฯท่านจอมพล ป.พิบูลสงคราม
ท่านก็มีบัญชาลงมาให้ “รางวัลชนะเลิศทั้งฝ่ายหญิงและฝ่าย
ชาย” ทางคณะกรรมการจึงต้องจัดตามที่พณฯท่านได้บัญชามา
การประกวดในครั้งนี้จึงมี “ชนะเลิศ ๒ รางวัล”

สำหรับรางวัลชนะเลิศแห่งประเทศไทยฝ่ายหญิงได้แก่
“คุณมณฑนา โมรากุล กรมโฆษณาการเป็นผู้ส่งเข้าประกวด
ในเพลง “เพื่อหญิงไทย” เป็นบทประพันธ์ของท่านผู้หญิงละเอียด

พิบูลสงคราม ทำนองครูเอื้อ สุนทรสนาน
รางวัลที่ได้รับคือ “เข็มกลัดรูปคทาทองคำลงยา”
พร้อมเงินสดอีก ๒,๐๐๐ บาท (สองพันบาท)
(คุณมณฑนาฯเล่าให้ผมฟังว่า เมื่อได้รับเงิน
รางวัลมาจำนวน ๒,๐๐๐ บาท ตั้งใจว่าจะซื้อบ้าน
หรือปลูกบ้านสักหลังเป็นของตนเอง แต่เมื่อ
ระลึกถึงพระคุณของครูผู้โอบเอื้อในวงการเพลง
จึงได้แบ่งเงินจำนวนหนึ่งบูชาครู จนเหลือเงิน
เป็นของตนเองเพียงแค่ ๕๐๐ บาทเท่านั้นจึงมี
สมารถที่จะปลูกบ้านได้ตามที่ตั้งใจไว้ ท่านที่เคารพ ลองคิดดู
ซิว่าเงินสมัยก่อนนั้นมีค่าเพียงใด)

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ (ที่๒) คุณประภา เป้า
ประเสริฐ กองดุริยางค์ทหารอากาศเป็นผู้ส่ง ในเพลง “สุดแสน
พิศวาท” คำร้อง น.อ. สวัสดิ์ ทิฆัมพร ส่วนทำนอง น.ต. โพธิ์
ศานติกุล

รางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๑ (ที่๓) คุณประหยัด ไชศิริ
กองดุริยางค์ทหารบกเป็นผู้ส่ง ในเพลง “มหาอาณาจักรไทย
ทำนอง-คำร้อง ม.จ. ศิวากร วรวรรณ (ต.เชิดฉวี)

สมัยที่ท่านครู พันตรีหลวงประสานดุริยางค์ ดำรง
ตำแหน่งผู้บังคับกองแถวทหรมหาดเล็กรักษาพระองค์-
แถว ร.พัน ๓- กองดุริยางค์ทหารบก ท่านได้สร้างผลงาน
ไว้มากมายทั้งในด้านการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้
แก่ทหารดุริยางค์ ปรับปรุงการบรรเลง ทั้งวง โยธาวาทิต
(แถว) วงจุลดุริยางค์ (วงเครื่องสาย) วงหัดดนตรี (วงแจ๊ส)
หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ดุริยะโยธิน” ซึ่งในสมัยสงครามโลกครั้งที่
๒ นั้น จะมีวงดนตรีที่เล่นแข่งขันบนเวทีโรงภาพยนตร์ มีเพียง
๓ วงเท่านั้นคือ

๑. วงดนตรี “ดุริยะโยธิน” ที่เริ่มต้นจากนักดนตรีเพียง
๕ ท่านจนได้ขยายเป็นวงใหญ่มาตรฐาน โดยมี ส.อ. คุณครูจำปา
เลี่ยมสำราญ เป็นหัวหน้าวงคนแรก ๒๔๘๒

๒. วงดนตรี “สุนทราภรณ์” ที่เริ่มต้นจากนักดนตรี
จากบริษัทภาพยนตร์เสียงไทยฟิล์ม กรมศิลปากร กรมโฆษณา
โดยมีคุณครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวง ในปี พ.ศ. ๒๔๘๒

๓. วงดนตรี “ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์”
แต่ว่าประชาชนเรียกกันสั้นๆว่า วงดนตรีทรัพย์
สินฯ เริ่มจาก พันเอกเผ่า ศรียานนท์ สมัยที่
ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์
สินพระมหากษัตริย์ได้เป็นผู้ริเริ่มตั้งขึ้นเพื่อรองรับ
โรงภาพยนตร์โอเดียน ซึ่งเป็นของสำนักงาน
ทรัพย์สินฯ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ (เป็นปีน้ำท่วมใหญ่
ในกรุงเทพฯ)

นักดนตรีและนักร้องในสมัย ท่านครูพันตรี
หลวงประสานดุริยางค์ เป็นผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารบก ใน
นามวงดนตรี “ดุริยะโยธิน” และเริ่มบรรเลงเป็นครั้งแรกใน
งานฉลองรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ที่สวนอัมพร ผู้ที่ได้
รับการคัดเลือกให้เป็นนางงามก็คือ “นางสาวเรียม เพศยนาวิน”
ที่ใช้คำเรียกชื่อว่า “นางสาวไทยเป็นคนแรก” เพราะนาง
งามคนที่ผ่านมานั้นคือ “คุณพิสมัย โชติวุฒิ” ยังใช้คำเรียกกัน
ว่า “นางสาวสยาม” อยู่เลย ต่อไปนี้เป็นรายชื่อนักดนตรี
“ดุริยะโยธิน” รุ่นแรกมีดังนี้

๑. ทรม์เบ๊ท	ส.อ. จำปา เลี่ยมสำราญ (หัวหน้า)
๒. ทรม์เบ๊ท	ส.ท. ไสว นายศรี
๓. ทรม์เบ๊ท	ส.ต. เช้า
๔. ทรม์เบ๊ท	ส.ท. พุดม
๕. ทรมมโบน	ส.ต. จำรูญ น้อยทิพย์
๖. ทรมมโบน	ส.ท. อาวุธ เมฆเวียน
๗. แช็กอัลโต้	ส.ท. ชุ่ม แยมเอิบสิน
๘. แช็กอัลโต้	ส.ท. เล็ก ศรีไชย
๙. แช็กอัลโต้	พลฯหลง สนิทเนียม
๑๐. แช็กเทเนอร์	ส.ท. โสภณ ศิริโสภณ
๑๑. แช็กเทเนอร์	ส.ท. ประกอบ เกษจุญญ
๑๒. แช็กบาริโทน	ส.ต. สุทิน แหเล็ก
๑๓. เปียโน	ส.ท. สอาด เกษศิริ
๑๔. กีต้าสเปญนิช	ส.ท. เซาว์ แคล่วคล่อง
๑๕. ดับเบิลเบส	ส.ท. ประสาท แก้วอุทัย
๑๖. กลองชุด	ส.ท. ถาวร เชื้ออบเชย

๑๗. ไวโอลิน ส.ท. ประยูร อีรานนท์
๑๘. ไวโอลิน ส.ท. แสง ปานอำไพ

นักดนตรีของวงดนตรี “ดุริยะโยธิน” รุ่นนี้แหละครับ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ได้มีโอกาสไปราชการสงคราม ณ ประเทศเกาหลี หรือที่เรียกกันว่าเกาหลีรุ่นแรก รายชื่อนักดนตรีทั้งหมดที่ท่านเห็นอยู่นี้ ต่อมาได้แยกย้ายกันไปเป็น หัวหน้าวงดนตรีตามหน่วยทหารมณฑลทหารบกต่างจังหวัดต่างๆ และได้ไปสอนลูกศิษย์ลูกหาไว้มากมาย เพราะว่าทุกท่านนั้นเคยผ่านการศึกษาล่าเรียนไปจาก ณ ที่ตั้งเดิมคือ “กองแถว ร.พัน.๓ หรือกองดุริยางค์ทหารบก”

สำหรับนักร้องของวงดนตรี “ดุริยะโยธิน” นั้น ทั้งชายและหญิงมีรายชื่อดังต่อไปนี้

๑. ชะวบ พองกระสินธุ์	๒. เบญจมา ดุจคะฉน
๓. ประหยัด ไชศิริ	๔. ประยงค์ ไชศิริ
๕. เฉลา ประสพศาสตร์	๖. จุรี โอศิริ
๗. ไพเราะ ลอยสุวรรณ	๘. ไพบุลย์ ลอยสุวรรณ
๙. อัมพร ท่วมวรเดช	๑๐. ดารารัตน์ เกียรติเกิดสุข
๑๑. ดวงตา ชื่นประโยชน์	๑๒. ศิริจันทร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา
๑๓. ชลอรรัตน์ อ่วมหรรษา	๑๔. ผาสุข
๑๕. โปร่งใจ ...	๑๖. แนน้อย สงวนรักษ์

สำหรับรายชื่อนักร้องชายมีดังนี้

๑. เซาว์ แคล่วคล่อง	๒. อุดม สุนทรจามร
๓. รำเพย ณ นคร	๔. เจริญ สุวรรณาวรี
๕. แสงนภา บุญยราศรี	๖. สถาพร มุกดาประกร
๗. จรัส ดอนแก้ว	๘. วัฒนา บุญยเกียรติ
๙. ชลอ ไตรตรองสอน	๑๐. พรชัย เปรมประสิทธิ์
๑๑. วัลลภ วิฑูพรณ	๑๒. นคร ถนอมทรัพย์

ผมขอแนะนำรายชื่อเพลงสมัยที่วงดนตรี “ดุริยะโยธิน” กำลังมีชื่อเสียงโด่งดังในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่บรรเลงตามโรงภาพยนตร์ต่างเช่น โอเดียน-ศาลาเฉลิมกรุง-พัฒนาการ ที่ได้รับความนิยมมากคือ

๑. เพลง มหาอาณาจักรไทย ๒. เพลง ฟ้าคะนอง

๓. เพลง เนตรเสน่ห์	๔. เพลง คนงามชาดิงาม
๕. เพลง สวณงามดี	๖. เพลง กระต้อมปรีดา
๗. เพลง ศาลาร่วมใจ	๘. เพลง เทียวเชียงใหม่
๙. เพลง ไทรโยคแปลง	๑๐. เพลง ไทรโยคงาม
๑๑. เพลง ไครลองก็เชิญ	๑๒. เพลง นกหลงรัง
๑๓. เพลง น้ำผึ้งในพระจันทร์	๑๔. เพลง นกตีทอง

ฯลฯ

ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ท่านครูพันธุ์หลวงประสานดุริยางค์ผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารบก ได้เกษียณอายุราชการ ถึงแม้ว่าจะออกจากราชไปแล้วก็ตาม ท่านก็ยังเปิดสอนวิชาทฤษฎีดนตรีและภาคปฏิบัติแก่ศิษย์ทุกคนที่ติดขัด ท่านให้ความรักแก่ศิษย์ทุกคนอย่างบุตรหลาน จนกระทั่งท่านได้ถึงแก่กรรม คุณงามความดีที่ท่านได้ทำไว้ กับบรรดาเหล่าดุริยางค์กองแถว ร.พัน.๓ จนถึง กองดุริยางค์ทหารบก

บรรดาศิษย์ของท่านครูหลวงประสานดุริยางค์ตั้งแต่นั้นแถว ร.พัน.๓ กองดุริยางค์ทหารบก กองดุริยางค์ทหารบกที่ ๑ จึงรวมใจกันสร้างรูปปั้นของ “พันธุ์หลวงประสานดุริยางค์” ขึ้นประดิษฐานไว้เป็นที่ระลึกที่หน้า “หอดวงดนตรีจุลดุริยางค์” ณ สถานที่เดิมคือ “ทุ่งพญาไท” ถนนโยธี

ครั้นเมื่อกองดุริยางค์ทหารบกได้ย้ายหน่วยไปอยู่ที่สร้างใหม่ ถนนวิภาวดีรังสิตเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ ก็ได้ย้ายรูปปั้นของ “พันธุ์หลวงประสานดุริยางค์” มาประดิษฐานไว้ที่สนามด้านหน้ากองรักษาการณ์

ครั้นต่อมาในสมัยของ พันเอกวัฒน์ เกิดสว่าง เป็นผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารบก เห็นว่าประดิษฐานรูปปั้นท่านครูหลวงประสานดุริยางค์เดิมนั้นไม่เหมาะสม สมควรที่จะได้สร้างที่ประดิษฐานให้งามสง่า สมกับเป็นบุคคลที่ควรยกย่อง จึงได้สั่งให้สร้างฐานสำหรับประดิษฐานขึ้นใหม่ที่หน้าโรงเรียนดุริยางค์ทหารบก ส่วนรูปปั้นที่ปั้นด้วยปูนนั้น เมื่อนานวันไปก็จะไม่คงทนถาวร จึงสั่งให้หล่อใหม่ด้วยโลหะมาประดิษฐานแทน ส่วนรูปปั้นด้วยปูนนั้นก็ให้บรรจุไว้ในฐานนั่นเอง

กำหนดเกษียณอายุไม่ใช่หนทางตันสำหรับชีวิต

ระพี สาคริก

“กำหนดเกษียณอายุไม่ใช่หนทางตันสำหรับชีวิต” น่าจะเป็นแนวคิดความเชื่อซึ่งบุคคลผู้เข้าถึงแล้วย่อมหยั่งรู้ความหมายได้เองโดยแท้ หากจะให้ขยายความต่อไปอีกคงขอกล่าวว่า กำหนดเกษียณอายุ ไม่ใช่หนทางตันสำหรับชีวิตคนผู้มีความรักความจริงใจในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์ โดยเหตุที่อีกด้านหนึ่งย่อมช่วยให้ตนมีโอกาสมองเห็นวิถีทางอันสว่างไสวและเข้าถึงความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ในช่วงชีวิตที่ผ่านมาเรามักได้ยินและพบความจริงเป็นครั้งคราวว่า มีหลายต่อหลายคนยังเป็นผู้ซึ่งขึ้นไปอยู่ในระดับสูงด้วยตำแหน่งบริหารและถืออำนาจปกครองคน หลังจากเกษียณอายุและพ้นออกมาได้ไม่นานนักก็มีแนวโน้มจากผลกระทบทางด้านจิตใจจนทำให้สุขภาพของร่างกายต้องทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็ว หรืออย่างน้อยก็กลับไปนั่งจับเจ้าคร่ำซีมทำให้ชีวิตตนและอาจถึงครอบครัวจำต้องอับเฉา

หรือไม่ก็นำเวลาไปใช้เที่ยวเตร่ทำให้ต้องสูญเสียวิถีทางอันพึงนำสู่คุณค่าสาระสืบตลอดไปได้ บางรายถึงขนาดเจ็บป่วยต้องเข้าโรงพยาบาล จนอาจเลยไปถึงการสูญเสียชีวิตอันเป็นที่รักก็มีให้เห็นกันมาแล้ว

บนพื้นฐานเดียวกันแต่เป็นมุมกลับ อาจมีหลายคนที่มองการณ์ไกลสัก

หน่อย ดังนั้น เมื่อรู้ตัวว่าตนใกล้เกษียณเข้าไปทุกขณะ มักใช้โอกาสซึ่งยังมีตำแหน่งและอำนาจในด้านการงานเป็นเครื่องมือเตรียมการเพื่อประโยชน์ส่วนตนอีกทั้งอาจมีการรับงานพิเศษอันมีอามิสแอบแฝงเป็นเงื่อนไขไว้ เพื่อว่าเมื่อถึงช่วงเกษียณอายุจะทำให้ตนมีตำแหน่งบนพื้นฐานด้านธุรกิจ และยัง

“กำหนดเกษียณอายุ ไม่ใช่หนทางตันสำหรับชีวิตคนผู้มีความรักความจริงใจในการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์ โดยเหตุที่อีกด้านหนึ่งย่อมช่วยให้ตนมีโอกาสมองเห็นวิถีทางอันสว่างไสวและเข้าถึงความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น”

คงมีงานซึ่งได้รายได้ อีกทั้งยังมีหน้ามีตา อยู่ในสังคมระดับสูงต่อไป ซึ่งเรียกกันว่า “คนจนไม่ลง” ลักษณะเช่นนี้ย่อมมีผลทำลายศรัทธาซึ่งชนรุ่นหลังควรมีต่อผู้ใหญ่ เพื่อช่วยให้สังคมสามารถสืบทอดสิ่งที่ตั้งตามอันพึงนำมาซึ่งความมั่นคงยั่งยืนต่อไปในอนาคต

อีกทั้งยังมีหลายคนเท่าที่มองเห็นในปัจจุบัน ขณะที่ช่องทางในด้านการเมืองเปิดโอกาสให้ตนขึ้นสู่อำนาจในระดับสูง โดยกล่าวอ้างว่าตนต้องการใช้ชีวิตส่วนซึ่งยังเหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมืองต่อไปอีก ในขณะที่พื้นฐานเวทีและช่องทางดังกล่าว หากมองที่โครงสร้างและระบบการจัดการรวมถึงแนวคิดทำให้เห็นว่า มีลักษณะเช่นบริษัทธุรกิจเพื่อตัวเองและพรรคพวกอย่างเห็นได้ชัด

หนึ่ง ในช่วงหลังๆ หลายครั้งหลายหน มักมีผู้มาขอร้องให้ไปพูดในชุมชน โดยเฉพาะเมื่อใกล้ถึงช่วงเดือนกันยายนซึ่งถือเป็นกำหนดเกษียณอายุการทำงานในด้านการทหารในหัวข้อเรื่อง “การเตรียมตัวก่อนเกษียณ” หากนำสภาพดังกล่าวมาวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้งน่าจะอ่านใจฝ่ายจัดได้ว่า คงต้องการเพียงแค่ให้แนะนำเรื่องราวเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างอย่างผิวเผิน มากกว่าความหวังที่จะได้เห็นคนปรับตัวจากรากฐานตนเอง ให้สามารถสืบสานงานซึ่งหวังว่าน่าจะมีผลสร้างสรรค์คุณค่าทั้งแก่ตนและสังคมต่อไปได้

ทั้งๆ ที่ใจตัวเองมองเห็นว่า ถ้าถือเอาธรรมชาติจากรากฐานชีวิต

แต่ละคนเป็นเกณฑ์เพื่อนำมาใช้ในการคิดและมองปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง การเตรียมตัวก็น่าจะขึ้นอยู่กับแต่ละคนอีกทั้งไม่น่าจะมาคิดทำเพียงช่วงสั้นๆ แต่ก็เข้าใจในอีกด้านหนึ่งว่าเมื่อมีความต้องการมาถึงตนย่อมควรสนองตอบโดยถือเป็นหน้าที่ เนื่องจากธรรมชาติของคน

ซึ่งอยู่รวมๆกันเป็นกลุ่มน่าจะมีผู้ซึ่งเตรียมตัวมาแล้ว โดยที่เข้าถึงจุดซึ่งพร้อมรับได้ ไม่ว่ามีมากนักน้อย

หนึ่ง อาจมีบางคนขณะที่ดำรงชีวิตภายในระบบการทำงานซึ่งตนประจำอยู่กับหน่วยงานของรัฐ แม้ของเอกชนลาออกจากงาน

เสมือนเกษียณตัวเอง แต่จริงๆ แล้วก็คือ “ภาพเฉพาะหน้า” เพราะในที่สุดก็เห็นว่าการออกไปใช้ชีวิตแสวงประโยชน์ส่วนตนในรูปแบบอื่นซึ่งได้รับผลตอบแทนมากกว่าอยู่ที่เดิม อีกทั้งยังอาจเชื่อว่ามีอิสระพอจะทำอะไรต่อมิอะไรได้ตามความอยากของตัวเอง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ก็ยังคงถือเสมือนมุ่งสู่วิถีทางเดิมอย่างปราศจากวิเวกของการหวนกลับมาสู่ทิศทางซึ่งควรถือว่าอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้มาจากประสบการณ์ชีวิตอย่างอิสระระดับหนึ่งแล้ว

ซึ่งสิ่งทั้งหมดเท่าที่กล่าวมาแล้ว หากมองจากพื้นฐานหลักการอันควรถือก็คือสัจธรรมซึ่งช่วยให้ชีวิตแต่ละคนมีความมั่นคงยั่งยืนได้อย่างแท้จริง อันได้แก่ “วิถีการเปลี่ยนแปลงของชีวิตบนพื้นฐานความคิดที่มีลักษณะเป็นธรรมจักรโดยมีเหตุและผลสอดคล้องแก่กันและกัน ทำให้สามารถเข้าใจทุก

สิ่งทุกอย่างที่เชื่อมโยงถึงกันได้อย่างลึกซึ้ง” น่าจะเห็นว่ากรณีซึ่งหยิบยกมาเป็นตัวอย่างทั้งหมด ไม่ว่าจะมีมองที่รูปลักษณะใดล้วนทำให้เข้าใจว่า ชีวิตการทำงานเท่าที่ผ่านพ้นมายังไม่อาจช่วยให้ตนหลุดพ้นออกมาจากวงจรซึ่งตกอยู่ภายใต้อิทธิพลภาวะมีดมน ทำให้คิดตะเกียกตะกายมุ่งสู่วิถีทางเก่าต่อไปอีก

ดังเช่นที่หลักธรรมได้ระบุถึงความจริงไว้ว่า “คนเราเกิดมาเพื่อชดใช้กรรม” ซึ่งมีความหมายค่อนข้างลึกซึ้งและน่าจะหมายความว่าถึงช่วงชีวิตเริ่มแรกเป็นเพราะยังมีกรรมเป็นเงื่อนไขแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองจึงจำต้องเกิด ครั้นเกิดมาแล้วก็จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ตนอยู่รอด และมีโอกาสสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามตามแนวคิดความเชื่อแห่งตน และขณะเดียวกันในมุมกลับย่อมมีการเรียนรู้เหตุและผลช่วยให้จิตใจเปิดกว้าง เป็นการชำระล้างเงื่อนไขซึ่งแอบแฝงอยู่ให้เบาบางลงไป เปลี่ยนมาอยู่ในสภาพที่เข้าใจและยอมรับความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงสามารถทำงานต่อไปอย่างผู้สร้างสรรค์รวมถึงมีความสุขอยู่กับการทำงานด้วย

คำกล่าวในเชิงเตือนสติจากผู้ใหญ่บางคนในอดีต ซึ่งมักได้ยินเป็นครั้งคราวว่า “ขึ้นขี่หลังเสือมันง่าย แต่ลงจากหลังเสือมันชิวสนจะยากยิ่ง” คงไม่มองเสือด้วยความหมายเพียงที่ตำแหน่งและอำนาจ แม้ทรัพย์สินเงินทองรวมถึงเกียรติยศและชื่อเสียงซึ่งเป็นเรื่องไม่จริงจังอะไร หากมองได้ลึกซึ้งถึงรากฐานสัจธรรมน่าจะเข้าใจได้ว่า “เสือดาวจริงคือเงื่อนไขที่แอบแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองโดยแท้”

สิ่งที่คำสอนธัมมะได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า “การเอาชนะใจตนเองได้ ถือเป็นบุญอันประเสริฐสุดแล้ว” แม้การทำงานสืบต่อไปก็สามารถช่วยให้มุ่งปฏิบัติในสิ่งซึ่งมีคุณค่าอย่างแท้จริง และเมื่อพบปัญหาแทนที่จะรู้สึกท้อถอยกลับเข้าใจได้ว่าคือสัจธรรมช่วยให้เห็นอีกด้านหนึ่งว่า ถือเป็นกำไรชีวิตเพราะเปิดโอกาสให้ตนเรียนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

บุคคลใดมีโอกาสพบความจริงดังกล่าวแล้วได้ทั้งหมดตั้งแต่ชีวิตตนยังไม่ถึงช่วงเกษียณอายุ เมื่อผ่านเกณฑ์เกษียณไปแล้วย่อมมุ่งทำงานเพิ่มขึ้นอย่างปราศจากความท้อถอยหากนำปฏิบัติอย่างมีความสุข ดังเช่นที่ได้มีการชี้แนะไว้ว่า “การศึกษาธรรมในขั้นพื้นฐานจะเกิดความรู้ได้อย่างแท้จริงจากการมุ่งมั่นนำปฏิบัติ” และคงต้องขยายความต่อไปอีกว่า ควรเป็นงานซึ่งกระทำจากรากฐานความรักความจริงใจที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ หรือที่เรียกกันว่า “มีอุดมการณ์” ส่วนจะเริ่มต้นจบบางใดย่อมได้หากรู้สึกท้าทายที่จะทำแม้ไม่ใช่สิ่งซึ่งตนเรียนมาจากสถาบันการศึกษา และในที่สุดเมื่อถึงช่วงหนึ่งน่าจะพบเองว่าสิ่งที่ตนเรียนหรือไม่ได้เรียนมาก็ตามย่อมมาถึงจุดเดียวกันได้ จึงนำสู่ประโยชน์ได้ทุกเรื่อง

ความหมายของเกณฑ์เกษียณอายุ

วัย ๖๐ ปี ซึ่งองค์กรงานในด้านการทั้งหลายของสังคมนี้ถือเป็นเกณฑ์เกษียณอายุการทำงาน เป็นสิ่งซึ่งกำหนดขึ้นโดยคน และธรรมชาติของคนย่อมมีกิเลสเจือปนอยู่ด้วยไม่

มากก็น้อย ดังนั้น สิ่งใดก็ตามที่คนเป็นผู้กำหนดย่อมหวังนำใช้ประโยชน์ไม่ว่ากฎเกณฑ์ใด จึงย่อมเปลี่ยนแปลงได้เสมอไม่ว่าเร็วหรือช้า หากนำใช้ประโยชน์อย่างจริงจัง ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นผลติดตามมาเป็นช่วงๆ

แต่อีกด้านหนึ่ง เกณฑ์เกษียณอายุซึ่งนำมากำหนดใช้เป็นกฎระเบียบเท่าที่ถือปฏิบัติกันมา แล้วก็เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางสืบทอดต่อกันมา ดังนั้น จึงมองแต่เพียงด้านเดียวว่า คือสิ่งซึ่งคนกำหนดคงยังไม่น่าจะชอบด้วยเหตุและผล หากอีกด้านหนึ่งน่าจะถือเป็นวัฒนธรรมด้วย ดังนั้น ถ้าคิดเปลี่ยนแปลงหากขาดความรู้รอบคอบ อาจก่อความระส่ำระสายขึ้นในสังคมยึดเยื้อต่อไปจนแก้ไขได้ยาก

ดังนั้น แม้การนำปฏิบัติทำให้ว่าเป็นเพียงมุ่งหวังทำตามกฎระเบียบแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่นที่บุคคลผู้บริหารยุคปัจจุบันหลายต่อหลายคนมักถนัดที่จะอ้างกฎระเบียบเพื่อพบปัญหาและเลยไปถึงการพิจารณาแก้ไขโดยใช้กฎระเบียบเป็นเครื่องมือจนกระทั่งติดเป็นนิสัย แทนที่จะมองอีกด้านหนึ่งด้วยความเข้าใจให้ลึกซึ้งถึงเหตุและผลเพื่อการยอมรับ ซึ่งจริง ๆ แล้วการนำปฏิบัติให้ได้ผลอย่างจริงจังน่าจะถือว่าด้านนี้มีความสำคัญมากกว่าด้วย

อย่างไรก็ตาม ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงได้ แต่การจะคิดปรับเปลี่ยนเพื่อหวังปรับปรุงแก้ไขให้ได้รับผลดี ย่อมไม่ควรมองและอ้างเพียงเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้และทั้งนั้นไม่ว่าเรื่องใดลงได้มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องถึง

รากฐานชีวิต คงต้องมองจากความรู้สึกซึ่งเห็นได้รอบด้านอีกทั้งมองภาพทุกสิ่งทุกอย่างที่เชื่อมโยงถึงกันหมดรวมทั้งไม่ควรให้มีผลเน้นที่บุคคลใดแม้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ชีวิตการทำงานควรเข้าถึงโค้งสุดท้ายได้ก่อนเกษียณอายุ

ก่อนอื่น ใคร่อมุ่งเน้นที่หลักการของความเป็นครู เนื่องจากถือเป็นปัจจัยพื้นฐานซึ่งสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีบทบาทกำหนดทิศทางของกระแสการสืบทอดสิ่งซึ่งสร้างสรรค์ให้กับการเปลี่ยนแปลงของสังคมตามความคาดหวังของทุกคน แต่ก็ไม่ควรมองจากทรรศที่คับแคบว่า ครูเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่สอนศิษย์ซึ่งตนรู้จักเป็นการส่วนตัวภายในโรงเรียนแม้ในมหาวิทยาลัย และมุ่งสอนจากตำรารวมถึงจากปากตัวเอง ยิ่งสั่งให้ต้องเชื่อและปฏิบัติตามคำสั่งด้วย

หากควรหยั่งรู้และเข้าใจถึงความจริงของชีวิตซึ่งมีกระแสจนถึงสังคมอย่างลึกซึ้งว่า “ครูที่แท้จริงคือชีวิตแต่ละคน ซึ่งเมื่อมีโอกาสเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว สามารถนำปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นที่ยอมรับจากคนทั่วไปยังเป็นชนรุ่นหลังด้วยความรู้สีกอันเป็นธรรมชาติว่า ถือเป็นแบบอย่างที่ดีได้อย่างสนิทใจ”

บุคคลผู้ใดถือรากฐานจิตใจเข้าถึงความเป็นครูแล้ว ย่อมเกิดความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติจากตัวเองว่า “ตนมีหน้าที่เรียนรู้จากเพื่อนมนุษย์โดยเฉพาะจากชนรุ่นหลัง มากกว่าสิ่งซึ่งตนได้ให้ความรู้แก่เขาทั้งหลาย” ยิ่งผู้ซึ่งทำหน้าที่

“**ในเรื่องเริ่มแรกของชีวิตเราทั้งหลายก็เกิดมา
คงต้องตกอยู่ในสภาพผู้รับจากคนอื่น
ครั้นเมื่ออายุผ่านพ้นถึงช่วงหนึ่งแล้ว น่าจะปรับ
เปลี่ยนจากรากฐานตัวเองมาเป็นผู้ให้**”

สอนอยู่ในสถาบันการศึกษาโดยตรงควร
แสดงออกให้ปรากฏแก่สายตาคนใน
สังคมอย่างชัดเจน จึงจะช่วยสร้าง
บรรยากาศให้เกิดความหวังและความ
อบอุ่นแก่คนทั่วไป และได้รับการยอมรับอย่างแท้จริงว่า เป็นผู้มีความสมบัติ
ความเป็นครูอย่างแท้จริง

หนึ่ง ถ้าจะให้แจกแจงความ
หมายดังกล่าวคงอธิบายได้ว่า “เป็น
บุคคล ซึ่งรากฐานชีวิตตนเองเปลี่ยนแปลงมาถึงจุดที่เกิดความเข้าใจในสัจ
ธรรมได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่ง ย่อมเกิด
ความเข้าใจในเพื่อนมนุษย์อย่างแท้จริง
จึงเปี่ยมพันด้วยเมตตาธรรมและสะท้อน
แนวคิดอีกทั้งพฤติกรรมที่มีแต่การให้
โอกาสแก่ชนรุ่นหลัง เพื่อหวัง
พัฒนาขึ้นมาจากรากฐาน
จริงของแต่ละคน
อย่างอิสระ โดย
เฉพาะอย่างยิ่งมี
ความเข้าใจในธรรม
จักรของการเรียนรู้ซึ่ง
ศึกษาความถูกต้องจาก
ความผิดพลาดอันเกิดจากการ
พิจารณาตัดสินใจของแต่ละคน”

ดังนั้น จึงพบความจริงว่า การ
ดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคม
น่าจะสะท้อนภาพความจริงออกมา
ปรากฏเองอย่างชัดเจนว่า ในช่วงเริ่ม
แรกของชีวิตเราทั้งหลายก็เกิดมา คงต้อง
ตกอยู่ในสภาพผู้รับจากคนอื่น ครั้นเมื่อ
อายุผ่านพ้นถึงช่วงหนึ่งแล้ว น่าจะปรับ
เปลี่ยนจากรากฐานตัวเองมาเป็นผู้ให้ ซึ่ง
สิ่งนี้ไม่ใช่หรือที่มีโอกาสช่วยให้สังคมอยู่
รอด อีกทั้งสืบทอดกระแสการสร้าง
สรรค์ให้ยืนยงต่อไปตามเหตุและผล

หนึ่ง ยังมีเงื่อนไขที่ควรทำ
ความเข้าใจให้ชัดเจนต่อไปอีกคือ เมื่อ
แต่ละคนมีรากฐานจิตใจเป็นสิ่งที่กำหนด
แนวคิดและพฤติกรรม การให้จากราก
ฐานจิตใจจึงถือเป็นสิ่งบริสุทธิ์และประ
เสริฐสุดแล้ว เพราะถือได้ว่าให้ใน
ลักษณะที่ไม่อาจมีสิ่งใดเข้าไปแอบ
แฝงอยู่ในส่วนลึก ซึ่งบุคคลผู้ถือ
ปฏิบัติมาแล้วจากอดีตย่อมมี
ความชัดเจนให้เชื่อถือได้ และ
ผู้ที่ถือปฏิบัติมาแล้วย่อมไม่
มีเงินทองและวัตถุมาเกี่ยวข้องได้
บริจาคให้ใครต่อใคร เพราะในวิถีชีวิต
ตัวเองไม่เคยสะสมสิ่งใดในด้านวัตถุไว้
เกินเหตุและผลเพื่อการดำรงชีวิตให้

ตนมีโอกาสเรียนรู้สรรพสิ่งต่างๆ ลึกซึ้ง
ยิ่งขึ้น

หากคนในสังคมซึ่งชีวิตเติบโต
ขึ้นถึงวัยกลางคน สามารถเข้าถึงโค้ง
แห่งความรู้สึกดังกล่าวแล้วเป็นส่วนใหญ่
ชีวิตในด้านที่ยังเหลืออยู่ของแต่ละคน
ย่อมส่งผลสร้างสรรค์สังคมได้อย่าง
แท้จริงด้วยตนเองไม่ว่าใครจะปฏิบัติ
หน้าที่การงานอะไรก็ตาม เพราะแนว
คิดและพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกจาก
ธรรมชาติของจิตใจมีเหตุมีผลสร้างทั้ง
คนและงานร่วมกันทั้งสองด้าน หรือ
อาจกล่าวว่า “เกิดความสมบูรณ์พร้อม
ของธรรมจักรซึ่งถือสัจธรรมเป็นฐาน
รองรับชีวิต”

จึงขออนุญาตกล่าวซ้ำไว้ ณ ที่
นี้ว่า ผู้บริหารที่ดีจริงย่อมมีคุณสมบัติ
ความเป็นครูดังกล่าวแล้วอยู่ในรากฐาน
เมื่อกล่าวถึงผู้บริหารโปรดอย่าเข้าใจว่า
จะต้องเป็นบุคคลผู้มีตำแหน่งและก้าว
สูงยิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ ดังเช่นที่หลายต่อ
หลายคนมักแสดงออกให้อ่านได้ถึง
ความรู้สึกเช่นนั้น หากขออนุญาตกล่าว
ว่า ใครจะเป็นอะไรแม้ครูชาวบ้านหรือ
ผู้ที่เรียกตัวเองว่าเป็นนักวิชาการและ
ปากบอกว่าไม่สนใจงานบริหาร คงไม่
ลืมนึกว่าทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตนปฏิบัติย่อมมี
การบริหารและการจัดการเป็นพื้นฐาน
อยู่ด้วย จึงกล่าวได้ว่า “ถ้าไม่รู้จัก
บริหารตนเองให้ดำรงอยู่ได้โดยไม่สับสน
ท่ามกลางภาวะการเปลี่ยนแปลงของ
สภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะบริหารงานใด
แม้งานการศึกษาและค้นคว้าวิจัยหาก
เป็นไปได้ก็เพียงช่วงสั้นๆ เท่านั้น แต่
พึงต้องรับผลเสียหายในระยะยาวอย่าง
หลีกเลี่ยงไม่พ้น”

อย่างไรก็ตามหากเข้าถึงหลักธรรมน่าจะรู้อย่างแน่นอนว่า บุคคลผู้ซึ่งรากฐานชีวิตเข้าถึงไค่งของธรรมจักร ซึ่งช่วยให้ตนสามารถหวนกลับมามองเห็นความจริงที่ปรากฏอยู่ในอีกด้านหนึ่งได้อย่างลึกซึ้ง หากใช้ว่าจะต้องเป็นคนแก่หรือล่วงวัยกลางคนไปแล้วไม่ เพราะหลักธรรมได้ชี้ไว้ชัดเจนว่าทุกชีวิตและทุกสิ่งมีพื้นฐานเป็นของตัวเองอย่างอิสระ ดังนั้นคุณสมบัติดังกล่าวอาจมีอยู่ในบุคคลวัยไหนและอยู่ในสภาพอย่างไรก็ได้

แต่ถ้าคนส่วนใหญ่เมื่อเติบโตขึ้นมาถึงวัยกลางคน ทั้งในด้านความเติบโตทางการงานและชีวิต หากรากฐานจิตใจปรับเปลี่ยนมาถึงจุดนี้ด้วย ย่อมเชื่อมั่นได้ว่า น่าจะมีพื้นฐานกำหนดให้สังคมเจริญก้าวหน้าอย่างถึงรากฐานด้วย ดังตัวอย่างเช่นที่กล่าวไว้แล้วในที่ต่างๆ เป็นช่วง ๆ ว่า “บุคคลใดที่ใช้ชีวิตเป็นครูแต่ยังคิดว่า ตนเป็นฝ่ายที่ให้แกศิษย์มากกว่าย่อมวิเคราะห้ได้ว่า ผลแห่งความเป็นครูที่แท้จริงคงยังไม่ถึงจุดเกิด จนกว่าจะถึงจุดซึ่งเริ่มคิดได้ว่าความรู้ที่ตนให้ศิษย์ยังน้อยกว่า สิ่งซึ่งตนได้รับจากชีวิตเขาทั้งหลาย เมื่อนั้นจึงเชื่อมั่นว่าความเป็นครูที่แท้จริงได้เกิดขึ้นแล้ว”

จากสภาพที่เป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีการขอต่ออายุเกษียณเกิดขึ้นเป็นช่วงๆ น่าจะช่วยให้รู้ถึงความจริงว่า แม้จากช่วงกลางคนจนถึงเกณฑ์เกษียณอายุ หลายต่อหลายคนก็ยังมาไม่ถึงไค่งของสัจธรรมดังได้กล่าวแล้ว จึงน่าจะอ่านได้ว่า นี่คือการสภาพถึงภาวะตกต่ำของสังคมปัจจุบัน อันมีความจริงให้เชื่อถือได้

อย่างไรก็ตาม หากใช้ว่าทุกคนจะเป็นเช่นนั้นไม่ เนื่องจากธรรมชาติซึ่งถือเป็นฐานของชุมชนอันมีคนอยู่ร่วมกันย่อมมีการกระจายสู่ทั้งสองด้าน ส่วนผู้ที่เข้าถึงแล้วตั้งแต่วัยยังไม่สูงนักย่อมมุ่งมั่นทำงานอย่างผู้หยั่งรู้ถึงคุณค่าตนเองอย่างลึกซึ้ง และสานถึงผู้อื่นบนพื้นฐานภาวะความหลากหลายช่วยให้เข้าใจได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจึงสามารถสะท้อนให้หลายคนเห็นว่า “เป็นผู้ทำงานอย่างมีความสุข” จึงไม่สนใจกับเส้นเกษียณซึ่งมีอามิสผูกพันอยู่ด้วย ไม่ว่า

หากสามารถเข้าใจสิ่งที่กล่าวมาแล้วได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่ง น่าจะกล่าวได้ว่า “การเตรียมตัวก่อนเกษียณ” ซึ่งมักนำมากำหนดหัวข้อเพื่อการอบรมกันทั่วๆ ไปในขณะที่แต่ละคนกำลังจะมีอายุครบ ๖๐ ปีตามเกณฑ์กำหนดนั้นไม่น่าจะได้รับผลคุ้มค่านัก เพราะการเตรียมตัวซึ่งควรจะได้รับผลชัดเจนมากกว่าน่าจะเริ่มต้นโดยแต่ละคนมาแล้วอย่างเป็นธรรมชาติ และมีกุญแจสำคัญอีกดอกหนึ่งคือ “ผู้ใหญ่ควรมีการแสดงออกให้คนรุ่นหลัง รวมถึงผู้ซึ่งปฏิบัติงานในระดับรองๆ ลงมาพึงถือแบบอย่างที่ดีได้อย่างชัดเจนด้วย”

ชีวิตที่เข้าถึงแล้วจะได้รับอะไรเป็น ผลตอบแทน

บุคคลผู้มีลักษณะและคุณสมบัติดังกล่าวย่อมทำงานอย่างมั่นคงอยู่บนรากฐานความรู้สึก ซึ่งเจริญด้วยสมาธิลึกซึ้งยิ่งขึ้น เนื่องจากยิ่งนำปฏิบัติก็ยิ่งห่างจากอิทธิพลรูปวัตถุช่วยให้สามารถมองเห็นธรรมได้ชัดเจนยิ่ง

ขึ้นเป็นลำดับ แม้เกิดปัญหาแทนที่จะรู้สึกทุกข์กลับหวนมามองอีกด้านหนึ่งว่าคือครูผู้ฝึกให้ตนหยั่งรู้คุณค่าตัวเองบนรากฐานซึ่งลึกซึ้งแน่นหนายิ่งขึ้นไปอีก และอีกด้านหนึ่งย่อมช่วยให้หยั่งรู้ถึงความจริงของสิ่งต่างๆ อย่างผู้รู้เท่าทันด้วย ดังที่ปรากฏคำสอนซึ่งท้าทายต่อการคิดค้นหาความจริงว่า “การศึกษาธรรมย่อมได้จากการทำงาน”

มาถึงบัดนี้ทำให้มองเห็นความจริงได้ชัดเจนแล้ว จากคำถามซึ่งเคยได้ยินมาในอดีตว่า “ถ้ามุ่งมั่นทำงานที่ตนรักและสนใจอย่างจริงจัง คงไม่ต้องเกรงว่าจะหางานทำไม่ได้” แต่ใคร่ขอกล่าวลึกลงไปอีกระดับหนึ่งว่า “งานที่รักและสนใจนั้น ต้องอยู่บนฐานของความรักความจริงใจอันพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วย จึงจะได้ผลอย่างชัดเจนให้เชื่อมั่นได้” และถ้านำไปปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์พร้อมคงพบว่า มีคนอื่นมาหาและเอางานมาให้พร้อมกับความรู้สึกศรัทธา จึงขึ้นอยู่กับตัวเองว่าจะเลือกทำอย่างไรก่อนหลังซึ่งคงเป็นไปตามเหตุและผลแทนการนึกถึงพรรคพวก

ดังนั้น ถ้านำเอาเนื้อหาสาระทั้งหมดจากบทความเรื่องนี้มาประมวลเข้าด้วยกันคงไม่บังอาจกล่าวเป็นอย่างอื่นนอกจาก ขอสนับสนุนและเป็นการกำลังใจให้ผู้ซึ่งถึงวัยเกษียณอายุแล้ว และเข้าถึงไค่งที่มุ่งสู่สัจธรรมได้แล้วมีความเข้มแข็งที่จะมุ่งมั่นทำงานบนพื้นฐานวิถีนี้อย่างมั่นคงตลอดไป กับอีกด้านหนึ่งพึงสำนึกเสมอว่า พฤติกรรมทั้งหลายรวมถึงแนวคิดซึ่งแต่ละคนแสดงออก ย่อมมีเหตุมีผลถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังอย่างเป็นธรรมชาติด้วย

เราขาด ภูเขา ไม่ได้เลย

สถิตย์ เล็งไธสง

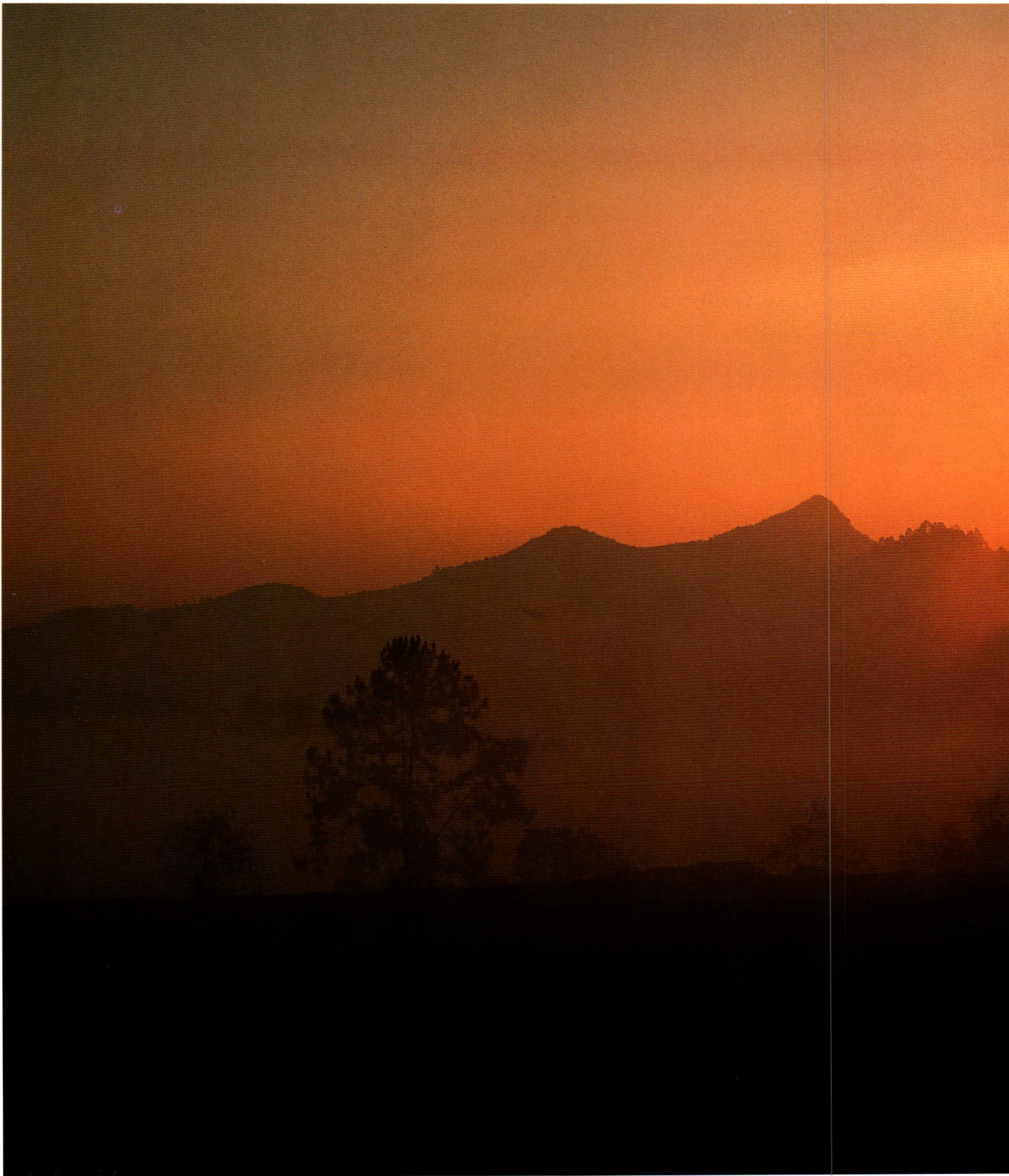
วันนี้ได้ทำอะไรหลายๆ อย่าง
สำคัญๆ ไปบ้างตามสมควร จึงเอนกาย
พักผ่อนเอาแรง ตอนเย็นจะได้ไปงาน
เลี้ยงรับรองแขกต่างประเทศก่อนเดิน
ทางต่อไปสัมมนาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน
ที่พัทธยา ก็เหลือเวลาอีกประมาณชั่วโมง
เศษๆ จึงมาคิดว่าเวลาอันน้อยนิดนี้จะ
ใช้ทำอะไรดี ทำให้นึกถึงท่านผู้เคยขอ
บทความสั้นๆ ไว้ คิดว่าพอใช้เวลาเล็กน้อย
นี้เขียนให้ได้ จากนั้นก็มาคิดว่าจะ
เขียนเรื่องอะไรจึงจะเป็นประโยชน์ จึง
ตั้งจิตอธิษฐานขอให้พระธรรมเจ้าบันดาล
ใจทันใดนั้นก็เห็นนิมิตเป็นหมอกควัน
ข้างเขาบนเส้นทาง จากอำเภออุ้มทอง
จังหวัดสุพรรณบุรี ประมาณกิโลเมตรที่
๕ ถึงที่ ๑๐ ไปอำเภอเลาขวัญ จังหวัด
กาญจนบุรี

ที่นั่น พ่อค้ากำลังระเบิดหินอยู่
หลายจุด ซึ่งเริ่มเมื่อไม่นานมานี้ แต่ละ
จุดเขาถูกทำลายเป็นบริเวณกว้าง นับ
แต่วันจะกว้างขึ้นทุกที คาดว่า เขาทั้ง
ลูกก็จะกลายเป็นพื้นราบในเวลาไม่กี่ปี
ข้างหน้า เป็นกิจการที่ทำกันอยู่หลายๆ
แห่งทั่วประเทศเวลานี้ ซึ่งผู้เขียนวิตก
มานานแล้ว

เมื่อไม่มีป่าไม้ เราก็โหยหา
และรณรงค์เร่งปลูกกันอยู่ขณะนี้ ซึ่งผู้
เขียนเองก็ได้ร่วมกับบ้านเมืองปลูกนับ
จำนวนหลายสิบไร่ ไม่ห่างจากบริเวณที่
ภูเขากำลังถูกทำลายที่วามานัน คาด
กันว่าไม่นานนักเราก็จะมีป่าไม้เต็มไป
หมดเหมือนยุโรป เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า
นานาชนิด ได้รักษาดุลทางธรรมชาติ
บรรยากาศชุ่มชื้น ความแผดร้อนของ
อากาศรอบตัวเราก็จะลดลง ชีวิตของ
มนุษย์ก็จะดีขึ้น แต่สิ่งที่ราษฎรไม่
สามารถจะหามาทดแทนได้ก็คือ ภูเขา
ที่ถูกทำลาย หากจะทำภูเขาขึ้นมาใหม่
สักลูกหนึ่ง ก็คงไม่ใช่เวลาอันใกล้ อาจ
จะหลายร้อยปี และไม่มีทางที่จะทำได้
มาก และมีความสูงเหมือนเขาธรรมชาติ
เลย กว่าจะคิดทำกันก็คงเมื่อภูเขาถูก
ทำลายจนสิ้นแล้ว เหมือนคิดปลูกต้นไม้
เมื่อป่าหมดอย่างที่เราากำลังทำกันอยู่
ขณะนี้

เราจำเป็นต้องมีภูเขามากเพียงใด
ข้อนี้ต้องตอบเราจำเป็นมาก
พอๆ กับที่เราจำเป็นต้องมีแม่น้ำลำธาร
เพราะภูเขานั้นทำหน้าที่หลายอย่าง
เท่าที่เราเห็นได้อย่างสามัญชนก็คือ

๑. รับน้ำจากฟ้า ดังเราจะเห็น
น้ำตกต่างๆ ไหลมาจากเขาทั้งสิ้น คือ
สูงขึ้นจากพื้นแม่น้ำไม่มากนัก อากาศ
จะเย็น มีละอองน้ำเหมือนฝนปรอย
ตกลงไปตามข้างๆ เขา น้ำนั้นจะรวม
กันเข้ากลายเป็นลำธาร ผู้เขียนมี
ประสบการณ์คราวไปเที่ยว ที่ภูผิงค์
เมื่อหลายปีก่อน ที่ยอดดอยอากาศเย็น
ยะเยือก และมีละอองน้ำเต็มไปหมดทั้ง
บริเวณ สภาพบนเขาจะเหมือนกันทุก
แห่ง ยังมีต้นไม้รับละอองน้ำก็ยิ่งดี แม้
ภูเขาที่ไม่มีต้นไม้ก็ยังรับน้ำได้ ผู้เขียน
ได้พบด้วยตนเองเมื่อคราวไปปีนเขาที่คุน
หมิง ซึ่งสูงขึ้นไปไม่มีต้นไม้บนยอดเขา
เลย มีแต่ตะไคร่น้ำและหญ้ามอส แม้
กระนั้นก็มีละอองน้ำ และมีน้ำไหลเป็น
ธารลงทะเลสาบเบื้องล่าง ตัวอย่างที่น่า
ชื่นชมที่สุดก็คือ เทือกเขาในนครเจนีวา
ซึ่งมีหิมะตกเวลากลางคืน พอต้องแสง
แดดเวลากลางวันก็ละลายกลายเป็นน้ำ
ใสสะอาด รวมตัวกันไหลลงมายังทะเล
สาบเจนีวาที่อยู่เบื้องล่าง ซึ่งเป็นต้นแม่
น้ำโรห์น มีปริมาณน้ำไหลออกจาก
ทะเลสาบหลายร้อยลูกบาศก์เมตรต่อนาที
ไหลอยู่เช่นนั้นชั่วนาตาปี ถ้าไม่มีเทือก
เขาสูงก็จะมีธารน้ำอย่างแน่นอน

๒. หน้าที่ของภูเขาประการที่สองที่เราพอเห็นได้ก็คือ เป็นที่กำบังลม โดยเฉพาะเมื่อมีพายุมา เป็นที่แน่นอนว่า จะไม่มีสิ่งใดที่สามารถต้านพายุได้ดีเท่าภูเขา ป่าก็มักจะถือว่าเป็นที่ต้านพายุได้ แต่ต้นไม้บางต้นก็ยังหักและโค่น แต่ลมไม่สามารถพัดภูเขาให้โค่นได้เลย แม้ลมจะแรงอย่างไรก็ตาม ภูเขาจึงเป็นทั้งที่อยู่อาศัย และที่ทำมาหากินของมนุษย์สมัยโบราณ ถึงกับกล่าวเป็นคำพังเพยว่า ถ้าอยากกินน้ำก็ให้ขึ้นไปหาบนเขา เขาจะมีน้ำแต่เพียงบังลมได้ แต่เป็นที่ให้สิ่งจำเป็นแก่ชีวิตนานัปการ

๓. บนภูเขานั้นต้นไม้ชอบขึ้น แม้ทั้งๆที่ไม่ค่อยจะมีดิน ทั้งนี้เพราะความชื้นสูง ขออย่างเดียวคือ อย่าจุดไฟเผาป่าบนเขาก็แล้วกัน ถ้าจุดไฟเผาเมื่อใดก็จะหมดป่าเมื่อนั้น เพราะพื้นดินขาดความชุ่มชื้น ขอให้ปล่อยให้พื้นดินบนเขามีเศษใบไม้เน่าเปลือกปกคลุมหิน และอุดอยู่ตามซอกเล็กซอกน้อย ต้นไม้ก็พอใจแล้ว

๔. เขาเป็นสาธารณสมบัติที่ทางการสงวนไว้เป็นประโยชน์ร่วมกัน ให้ราษฎรได้เก็บผักหาเห็ดให้สัตว์ป่านกกาได้อาศัย ให้ประชาชนได้ชื่นชมร่วมกัน ได้ชื่อว่าเป็นสมบัติร่วมกันของประชาชน

เมื่อเขียนมาถึงตรงนี้ ทำให้นึกถึงชาวเยอรมันในแคว้นซาร์ เขารักภูเขาทั้งที่เขาเองก็มีภูเขาอยู่แล้วตามธรรมชาติมากมาย ถึงกับพยายามสร้างเขาขึ้นมาเอง จากขี้แร่ที่ถลุงแล้วมากองทำเป็นเขา ซึ่งไม่สูงนักแล้วปลูกต้นไม้ แม้ไม่ค่อยจะเหมือนภูเขาตามธรรมชาติ แต่ก็ดีกว่าไม่มีเขา จึงทำให้คิดว่า เมื่อชาติอื่นเมืองอื่นเขารักเขากัน เพราะเขามีความสำคัญต่อชีวิต เป็นสมบัติที่ธรรมชาติให้ฉันนี้ ไฉนเราจะมาทำลายมันเสียเพียงเพื่อประโยชน์ของปัจเจกชนไม่กี่คน

หลายคนถามว่า ถ้าเราไม่ทำลายเขา เราจะได้ใช้เงินได้จากที่ไหน และได้หินเล็กหินน้อยมาทำถนนหนทางได้อย่างไร

ข้อนี้ผู้เขียนเห็นด้วยเพียงแต่จะให้ขุดเอาหินจากข้างในและได้เขามาใช้ทำเป็นเมืองบาดาลเป็นอุโมงค์กว้างใหญ่ เป็นที่ท่องเที่ยวเก็บเงินค่าเข้าชมได้นานนับปี ส่วนหินที่ขุดมาก็อาจจะราคาสูงกว่าปกติเล็กน้อย ซึ่งสามารถผลกำไรนี้ไปสู้ผู้บริโภคราคา เพื่อรักษาภูเขาซึ่งเป็นสมบัติอันล้ำค่าไม่สามารถจะหาสมบัติอื่นใดมาทดแทนได้ให้คงอยู่เป็นประโยชน์แก่โลกต่อไป

ปาก

หนอ

ปาก

เนาวรัตน์ (ทองर्मย์) พลเดช

เมื่อเร็วๆ นี้ผู้สื่อข่าวโทรทัศน์
ช่องหนึ่งได้ทำข่าวเรื่องชายมือพิการคน
หนึ่ง เขาพิการมาตั้งแต่กำเนิด แต่
สามารถใช้ปากแทนมือประดิษฐ์เรือน
ไทยหลังน้อยๆน่ารัก ออกจำหน่ายจน
ส่งหลาๆ ได้เรียนในชั้นสูงๆได้ ชาย
พิการ ผู้นี้แต่ละวันคงจะใช้ปากพูดน้อย
เพราะปากของเขาต้องทำงานสร้างสรรค์
นับว่าปากทำประโยชน์ให้แก่เขาอย่าง
แท้จริง

อันที่จริงปากของคนและสัตว์มี
ไว้สำหรับรับประทานและพูด แต่ปาก
ของสัตว์พูดไม่ได้ มีไว้สำหรับเห่าหอน
ร้องเปล่งเสียงต่างๆออกมาตามธรรมชาติของมัน เช่น เสียง
แสดงความดีใจ เสียงแสดงความโกรธ เสียงคำราม เสียงต่อสู้
ทะเลาะวิวาทกัน แอ้งคูครอง แอ้งอาหาร เป็นต้น

ปาก มีลักษณะแตกต่างกัน บางคนมีปากบางสวย ก็
เรียกปากจิ้มลิ้ม บางคนมีปากหนา ปากกว้าง ปากเจ๋อ ปากครุฑ
ปากห้อย ปากเชิด ปากเบี้ยว ปากแบะ แต่พวกที่ปากแหว่งนี้
น่าสงสาร เพราะมีมาแต่กำเนิด แต่ปัจจุบันทำศัลยกรรมตกแต่ง
ได้แล้ว พวกปากหนา ปากกว้าง ปากห้อย ปากเบี้ยว ก็มี
ศัลยกรรมผ่าตัดได้แล้ว ให้กลายเป็นปากบาง ปากแคบ ตาม
ต้องการ แต่พวกปากแคบ ยังไม่เคยได้ยินว่าใครไปผ่าตัดให้

ปากกว้างเลย ถ้าทำได้พวกปากเปรี๊ตที่
มีปากเท่ารูเข็มคงอยากจะมาเสริมสวย
ใจแทบขาดดิน

ปากมีลิ้นเป็นผู้ช่วย ถ้าไม่มีลิ้นเสีย
แล้ว ปากจะพูดออกมาไม่เป็นภาษาคน
คงมีแต่เสียงเอ๊ะเอ๊ะๆ เท่านั้น แต่ลิ้น
เหมือนพวกปิดทองหลังพระ คนไม่ค่อย
ยกย่องสรรเสริญ ทั้งๆที่เวลาอ้าปากกิน
สิ่งใดเข้าไป ลิ้นนี่แหละที่ได้ลิ้มรส ปาก
เพียงแต่อ้ากับหุบเท่านั้น แต่ก็ดีไปอย่าง
หนึ่ง ที่ไม่มีใครด่าว่าลิ้น เวลาปากพูดไม่
ดี เขาก็ด่าแต่ปากเท่านั้นเอง ลิ้นไม่เกี่ยว
ปากเป็นเพียงอวัยวะส่วนหนึ่งที่ประกอบ

ให้ใบหน้าเป็นคนสมบูรณ์ขึ้น ปาก เป็นสิ่งสำคัญที่สุด เจ้าของ
ปากจะได้ดีหรือชั่วสุดแล้วแต่ปากจะพาไป ถ้าพูดดีคนก็นิยม
ชมชอบว่าปากดี ถ้าพูดไม่ดีคนก็เกลียดชังด่าว่า ปากชั่ว ปาก
ร้าย ท่าน สุนทรภู่กวีเอกของไทยได้แต่งบทกลอนสอนคนที่
เกี่ยวกับเรื่องปาก และคำพูดไว้ดังนี้

“เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก จะได้ยากโหยหา
เพราะชิวหา”

กลอนบาทนี้ ท่านกวียังมีใจระลึกถึงลิ้นไว้ด้วย อีกบท
หนึ่งท่านเขียนไว้ว่า

“ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรถ้อยยอร้อยจิต

แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา”

สุภาษิตเหล่านี้สอนใจให้เราพบความจริงเสมอ ในปัจจุบันนี้มนุษย์ใช้ปากเสาะแสวงหาผลประโยชน์ได้มากมาย เพื่อยังชีพและเสริมฐานะให้มั่นคง เช่น การเป็นตัวแทน จำหน่ายสินค้า ตัวแทนบริษัทประกันชีวิต การค้าขาย ฯลฯ ต้องใช้ปากพูดโน้มน้าวจิตใจของลูกค้าให้คล้อยตามเห็นดีเห็นงามไปกับการพูดโฆษณาของตน ผลดีคือ เงินเปอร์เซ็นต์ที่ได้รับอย่างงดงาม อาชีพที่ต้องใช้ปากนี้จึงต้องฝึกฝนให้พูดจาไพเราะอยู่เสมอ เรียกได้ว่า “มีปากดีเป็นศรีแก่ตน”

ส่วนปากที่ชอบพูดในสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ชอบด่าว่า เยาะเย้ยกระทบกระเทียบเปรียบเปรย ประชดประชัน ชอบตำหนิผู้อื่น ย่อมทำความเดือดร้อนมาให้เจ้าของปาก ดังคำกล่าวที่ว่า “พูดดีเป็นศรีปาก พูดมากปากมีสี (เลือด)”

ปาก แบ่งออกเป็นประเภทๆดังนี้

๑. ปากไม่ดี หรือปากอยู่ไม่สุข ชอบพูดจาเสียดแทงใจผู้อื่น ว่าคนนั้นยุแหย่คนนี้ มีดังนี้

ปากคม ปากคัน ปากจืด ปากตลาด
ปากตะไกร ปากด่าแยะ ปากบอน ปากเปราะ
ปากโป้ง ปากมอม ปากม้า ปากมาก
ปากแม่คำ ปากร้าย ปากไว ปากสว่าง
ปากเสีย ปากเสียง ปากหมา ปากอยู่ไม่สุข

ไฮ้ไฮ คนประเภทปากไม่ดี ปากอยู่ไม่สุขนี้มีมากมายหลายชนิด เราอย่าเลือกมีปากอย่างหนึ่งอย่างใดในจำนวนนี้เลย เจ้าประคุณ และขอให้อยู่ห่างไกลปากประเภทนี้ด้วย ลองคิดดูว่าถ้าปากจืด กับปากตลาด มาจะเอ่กัน หรือ ปากตะไกร กับปากร้าย มาปะทะกัน อะไรจะเกิดขึ้น เสี่ยงราวีกันคงจะดั่งลั่นไปถึงเมืองพระยมแน่นอน

๒. ปากประเภทรองลงมา ไม่ถึงกับด่าว่าผู้อื่นให้โกรธแค้น แต่คนถูกว่าก็ต้องเจ็บช้ำพอดูได้แก่

๒.๑ ปากกล้ำ พูดไม่เกรงกลัวใคร เจอคนอย่างนี้เราก็ต้องถอยกรูดเหมือนกัน

๒.๒ ปากแข็ง เกียจไม่ยอมแพ้ ไม่ยอมจำนน คู่ต่อสู้คงต้องยอมจำนนเอง แต่ถ้าเป็นผู้ร้าย ปากแข็ง โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจสอบสวน

ด้วยวิธีต่างๆ อาจจะหายปากแข็งได้

๒.๓ ปากคอเราะราย หรือปากเปราะเราะราย คือชอบพูดจาหาเรื่องไม่เลือกหน้า ปากประเภทนี้มีมากทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะปัจจุบันนี้หาได้ตามโรงฉายภาพยนตร์ โรงแรม ร้านอาหาร ผับ ต่างๆ อีกถ้าเป็นสาวสวยจะเจอพวกปากคอเราะรายมาก ถ้าเจออีกฝ่ายเป็นนักเลงโต ผลก็คือโดนเสียบปางตายหรือถึงตาย

๒.๔ ปากแตก คืออาการที่ริมฝีปากเป็นแผล ปากอาจจะเปราะเกิดจากธรรมชาติ หรือเกิดจาก ๓ ประเภทแรก จนได้แผลมาก็ได้

๒.๕ ปากเป็นครุฑ คือ ปากเจ๋อ อาจจะถูกของแข็งมาอย่างข้อ ๒.๔ ก็ได้ อย่างนี้กว่าจะหายต้องเป็นครุฑไปหลายวัน

๒.๖ ปากยาว ปากชนิดนี้ชอบนำความไปบอกเล่าต่อๆกันไป ประเภทเล่าให้เลยเถิดออกไปอีก เหมือนในนิทานชายผู้หนึ่งถ่ายออกมาเป็นนกบินไปตัวเดียว เล่าต่อๆกันไปจนกลายเป็นนกออกจากทวารตั้ง ๑๐๐ ตัว เรียกว่าปากยาวกว่าปากกา และอาจจะกลายเป็นปากครุฑไปได้ง่ายๆ

๒.๗ ปากเหม็น ถ้าแปลตรงตัวก็คือ ปากเหม็น อาจจะเหม็นกลิ่นปากเหม็นขี้ฟัน ไปตามเรื่องตามราว แต่โดยนัยก็เหมือนพวกปากยาวนั่นเองและมักจะเปลี่ยนเรื่องของผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดีด้วย

๓. ปากที่ไม่ค่อยมีอันตรายต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

๓.๑ ปากคอสั้น เกิดอาการกล้ว น่าสงสาร จะพูดจาอะไรก็สั้นจ๋นงกไปหมด ปากประเภทนี้ไม่มีพิษไม่มีภัย น่าสงสารอย่างเดียว ใครเจอปากประเภทนี้ช่วยประคับประคองเจ้าของปากสักหน่อย ได้บุญแรง

๓.๒ ปากคำ คือคำให้การ ปากประเภทนี้ไม่มีอันตรายอย่างใด ยกเว้นเจ้าของปากได้ลิ้นบนบางอย่างมา ปากคำอาจจะกลายเป็นความทุกข์ของผู้อื่นได้

๓.๓ ปากทอง คือ ทำมาหากิน หาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ปากประเภทนี้ก็ไม่มีพิษภัย ยกเว้นเจ้าของปากทำมาหากินผิดที่ คิดว่าบ้านคนอื่นเป็นบ้านของตัวเอง ก็ต้องไปอยู่ในมุ้งสายบัว

๓.๔ ปากเบา ใช้กับเด็กหมายถึง พูดได้เร็ว แต่ถ้าปากเบาที่พูดโดยไม่ยั้งคิด ก็เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้อื่นและตนเอง ปากเบาอีกความหมายหนึ่งหมายถึง ปลาที่ตอดเหยื่อโดยไม่ค่อยรู้สึกตัว และหมายถึงยุงที่กัดไม่ค่อยจะรู้สึกเจ็บด้วย

๓.๕ ปากแยะ หมายถึงปากที่มีริมฝีปากยื่นห้อยออกมามาก จะเรียกว่าปากห้อย ก็ได้ ปากชนิดนี้ถ้าอยู่เฉยๆปล่อยให้มันห้อยมันแยะลงมาก็ไม่เป็นไร อย่าไปก่อเรื่องเข้า เขาจะเรียกว่า ไอ้แยะ ไอ้ห้อย

๓.๖ ปากเปล่า คือ ว่าโดยไม่ดูตัวหนังสือ ปากประเภทนี้ย่อมได้รับความสรรเสริญเยินยอมากกว่าเป็นคนเก่ง แต่อย่าไปปากเปล่าแบบปาวๆ ขูดคุ้ยประวัติส่วนตัวของใครขึ้นมา โดยเฉพาะในแง่ไม่ดี ก็จะเป็นปากครุฑ ปากเจอไปได้

๓.๗ ปากเปียก หรือ ปากเปียกปากแฉะ คือ เขาว่ากล่าวตักเตือนซ้ำแล้วซ้ำเล่า ปากประเภทนี้ไม่เป็นพิษภัยแก่ใคร นอกจากลูกหลานรำคาญนิดหน่อย แต่พอได้ดิบได้ดีลูกหลานก็จะนึกถึงเจ้าของปากขึ้นมาทันที

๓.๘ ปากไปจุมูก หมายถึง ไกลๆแค่นี้เอง แต่อย่าประมาทนะ บางทีคิดว่าใกล้ๆ ไปเข้าจริงๆเดินจนเข้าอ้อน มีคนเดินทางในป่า

ไปถามชาวบ้านว่าบ้านลุงเผือกอยู่ที่ไหน แกชี้ว่า โนนังอยู่ตรงต้นตะเคียนคู่ที่เห็น นะมองออกไป อ้อ ตะเคียนคู่อยู่ตรงนั้นเอง แคปากไปจุมูก เอาเข้าจริงๆเดินตั้งแต่เช้าจนถึงตะวันตกดิน เรียกว่า จากปากไปจุมูก กลายเป็นปากห้อยไปเลย

๓.๙ ปากพระร่วง หมายถึง ปากศักดิ์สิทธิ์ ปากประเภทนี้ใครๆ ก็อยากได้ออยากเป็น วันดีคืนดีก็ขอให้ได้เหรียญทองโอลิมปิก กลับมาจะได้เป็นเศรษฐี มีเงินหลายสิบล้าน มีรถยนต์ มีที่ดินกับบ้านที่ได้จากท่านนายกมีทองเป็นถึงๆ อ้าว! กลายเป็นขอให้ตัวเองไป ขอให้ส่วนรวมบ้างสิ เอ้อ... ขอให้เมืองไทยเรามีรัฐบาลที่ยั่งยืนเถิด อย่าเปลี่ยนบ่อยๆ เลยเพี้ยง! ขอให้เป็นปากพระร่วงทีเถาะ!

๓.๑๐ ปากร้ายใจดี ขอบคุदाแต่มีเมตตา ปากอย่างนี้จึงไม่เอาไปรวมไว้ในประเภทที่หนึ่ง เพราะถึงปากร้ายยังใจๆก็ยังมีเมตตา ยังพอใช้

๓.๑๑ ปากหนัก ตรงข้ามกับปากเบา ถ้าหมายถึงเด็กก็เป็นเด็กพูดซ้ำ ถ้าเป็นข้าราชการก็ค่อนข้างเก็บตัว มีอะไรเดือดร้อนไม่ใคร่ยอมพูดจาขอร้องใครก็เลยแบกอยู่ตรงนั้นเอง ปากหนักอีกความหมายหนึ่ง คือ คนที่ไม่ใคร่ทักทายใครๆ เห็นคนรู้จักก็ทำเฉยๆ ยิ่งเจอคนไม่รู้จักยิ่งปากหนัก เข้าไปอีก อย่างนี้ไม่ดีเขาจะหาว่าหยิ่งจองหอง รู้จักโอภาปราศรัยบ้างจะได้มีเพื่อน

ปากหนักอีกความหมายหนึ่ง คือ เรียกยุงที่กัดเจ็บมาก

๓.๑๒ ปากหวาน เป็นปากที่ดีที่สุดในประเภทปากทั้งหลาย หมายถึง พูดจาไพเราะ แต่หวานให้พอดิจอย่าหวานเกินไปจนเยิ่น คนเขาจะรู้สึกสงสัยว่าปากหวานอย่างนี้จะฉ้อเลาะเอาอะไรอีก

๓.๑๓ ปากแห้ว คือ ปากโหวนั่นเอง ปากประเภทนี้น่าสงสารที่สุดแห้วโห้วมาแต่

กำเนิด ปัจจุบันนี้การแพทย์เก่งสามารถบ
แต่งปากแหว่งปากโหวให้เป็นปากดีได้แล้ว
แต่ถ้าดีแล้วอย่าไปเที่ยวแหว่งปากไม่เลือกที่
เดี๋ยวจะแหว่งมากกว่าเดิม

๔. ปาก ที่เป็นสำนวนโวหารหรือพูดเปรียบเทียบกับ
บรรพบุรุษไทยท่านได้สอนลูกหลานไว้เรื่องปาก
ใช้คำคล้องจอง ความหมายลึกซึ้งกินใจให้จดจำเอา
ไว้ ให้ใช้ปากไปในทางที่ดีงาม มีหลายโวหารดังนี้
- ๔.๑ ปากกระโถนท้องพระโรง เป็นการเปรียบ
เทียบว่า พูดให้ร้ายหรือนินทาคนอื่น ปาก
ไม่ดี เลิกพูดเสียเถิด มิฉะนั้นเจ้าของปาก
ต้องไปนอนในน้ำเกลือที่โรงพยาบาลเสียเอง
- ๔.๒ ปากกับใจไม่ตรงกัน คือปากอย่างใจอย่าง
เจ้าของปากเป็นคนไม่ซื่อ คบยาก
- ๔.๓ ปากคนยาวกว่าปากกา คือ คำพูดนินทา
ของคนไปได้ไกลกว่าเสียงนกเสียงกา
เหมือนคนปากยาวนั่นเอง
- ๔.๔ ปากปราศรัยใจเชือดคอ พูดดีแต่ใจคิดร้าย
น่ากลัวมาก คนบางคนซื่อ ตามความคิด
เขาไม่ทัน เกิดอันตรายแก่ตนเองได้เจอ
เจ้าของปากอย่างนี้ ต้องหลีกหนีให้ไกล
- ๔.๕ ปากปลาร้า โอ้ย พอฟังก็เหม็นหึ่งแล้ว
เป็นประเภทที่ชอบพูดคำหยาบ ฟังไม่สบาย
ฟังไม่ได้ ก็อย่าไปฟังยายปากปลาร้า
- ๔.๖ ปากเป็นพ้องกระแต ปากที่ชอบคุยโวต่างๆ
โอ้อวด ในสิ่งที่ตนเองไม่มี คุยฟุ้งเรื่องของ
ผู้อื่นเป็นอันตรายแก่เจ้าของปากเอง
- ๔.๗ ปากเป็นชกยนต์ ว่ากล่าวสั่งสอนไม่รู้จักหยุด
คล้ายๆ ปากเปี้ยกปากแฉะ ไม่มีอันตราย
กับใคร แต่ผู้ฟังรำคาญ อยากเอาผ้าอุดปาก
หรือเอาพลาสติกแผ่นโตปิดปากเสียบ้าง
- ๔.๘ ปากเป็นเอกเลขเป็นโท เป็นสุภาสิตเดียวที่
ปากดี หมายถึงคำพูดสำคัญที่สุด แต่ต้อง
ระวังอย่าให้กลายเป็นปากประจบสอพลอ

๔.๙ ปากไม่สิ้นกลั่นน้านม หมายถึงยังเป็นเด็ก ผู้
หลักผู้ใหญ่คนใดถูกย่อนว่าอย่างนั้น เจ็บแสบ
เข้าถึงทรวง ถือเป็นการสบประมาทกันชัดๆ

๔.๑๐ ปากว่าตาขยิบ พูดอย่างหนึ่งแต่ทำอีกอย่าง
หนึ่ง หรือปากกับใจไม่ตรงกันเจ้าของปาก
เป็นคนมีเล่ห์เหลี่ยมไม่เบา

๔.๑๑ ปากว่ามีมือถึง หมายถึง พอพูดก็ทำเลย เช่น
ชายเจ้าชู้ ผู้หญิงต้องระวังให้มาก ชาย
ประเภทนี้ปากพูดมือก็อยู่ไม่นิ่งทำจับมือถือ
แขนแตะนิตตะห้อย เจอผู้หญิงปากกล้า
ปากจืดก็ตบผัวเข้าปากว่ามีมือถึงเหมือนกัน

๔.๑๒ ปากเสือปากหมี อันตรายที่สุด เช่นเด็ก
หญิงที่ถูกตกเขี้ยวก็เท่ากับอยู่ในปากเสือ
ปากหมี ถูกขมำถูกตะบปเมื่อไรไม่รู้ตัว

๔.๑๓ ปากหวานกันเปรี้ยว ไม่มีใครได้ไปชิม
อวัยวะทั้งสองส่วนของเขาหรือว่า หวาน
หรือเปรี้ยวอย่างไร แต่หมายถึง พูดจา
อ่อนหวานแต่ไม่จริงใจเจ้าของปากและกัน
เช่นนี้ เป็นอันตรายต่อผู้อื่น หลบได้หลบ
หลีกได้หลีกเสีย

๔.๑๔ ปากหอยปากปู พวกชอบนินทาเล็ดนินทา
น้อย ถ้าไม่ยากใส่ใจก็ปล่อยไปตามเรื่อง
ตามราว คิดเสียว่าได้บุญกุศลที่เจ้าของ
ปากเขามีความสุขในการนินทาเรา คิดได้
เสียอย่างนี้ ชีวิตก็จะสงบสุขได้มากขึ้น

๔.๑๕ ปากเหี่ยวปากกา หมายถึง ภัยอันตราย
เหมือนลูกสัตว์ตัวน้อยต้องตกเป็นเหยื่อของ
อืเหยี่ยวอืกา คล้ายกับปากเสือปากหมีนั่นเอง

ท่านอ่านดู แล้ว อยากมีปากในข้อใดบ้าง ลองเลือกดู
เอาเอง ยิ่งเขียนก็ยิ่งมากขึ้น ยังไม่หมดอีก “ปาก” ยังมีความ
หมายหรือเป็นชื่ออะไรๆ ได้อีกหลายอย่าง รวบรวมได้ดังนี้

๑. ปาก เป็นชื่อสัตว์ ทั้ง งู พยาธิ นก ปลา หอย จิ้ง
เหลน เช่น งูปากกะบะ งูปากกว้าง งูปากจิ้งจก
งูปากเบ็ด พยาธิปากขอ นกปากกว้าง นกปากกราก

นกปากห่าง นกปากซ่อม ปลาปากเหลี่ยม ปลาปากแตร (กระโถนปากแตรด้วย) หอยปากเปิด จิ้งเหลนปากจอบ เป็นต้น

๒. ปากเป็นชื่อพืช เช่น หนุ่ปากควาย ปากกระเป๋ (เป็นชื่อกลีบดอกกล้วยไม้คล้ายรูปกรวยหรือหลอดที่อยู่ตรงกลาง เป็นที่อยู่ของเกสร) ปากปลิง (ขั้วทุเรียน)
๓. เป็นชื่อเครื่องมือช่าง เช่น ปากคืบ ปากจะเข้ ปากตะขบ ปากนกแก้ว
๔. เป็นชื่อเครื่องเขียน เช่น ปากกา ปากกาคอแร้ง ปากกาเบอร์ห้า ปากกาลูกลิ้น ปากกาหมึกซึม ปากกาหมึกแห้ง ปากไก่อ
๕. เป็นชื่อเครื่องใช้ เช่น กระโถนปากแตร พานปากกระຈັບ ชามปากโปล
๖. เป็นชื่อทางเดิน , ทางน้ำ เช่น ปากจั่น (ประตูน้ำ) ปากตรอก ปากทาง ปากใต้ (บักขี้ไต้) ปากน้ำ ปากประตู ปากอ่าว
๗. เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต หรืองานช่าง เช่น ปากกบ ปากกริว ปากปลา ปากไม้ ปากระฆัง ปากระวาง ปากเรือ ปากแล
๘. เป็นชื่อบาดแผลหรือความเจ็บไข้ เช่น แผลหรือรอยผ้าขาดเป็น ปากฉลาม หรือปากช้าง แผลที่ปากเรียกว่า ปากนกกระจอก เวลาเป็นไข้รู้สึก ปากขม
๙. เป็นชื่อดาวฤกษ์ เช่น ปากนก เป็นดาวฤกษ์บูรพาชาต และอีกความหมายหนึ่งเป็นชื่อหินที่ใช้คนสับให้เป็นประกาย

เรื่องของปาก นอกจากใช้กินและใช้พูดแล้ว ยังเป็นสิ่งต่างๆอีกมากมาย แต่เราให้ความสำคัญของปากในเรื่องกินและพูดเท่านั้น เช่น เมื่อตักอาหารเข้าปากไม่ควรอ้าปากกว้างเกินไป และเคี้ยวอาหารควรปิดปาก และที่สำคัญที่สุดคือ ปากใช้สำหรับพูด ในเรื่องวรรณคดีของไทย มีมากมายหลายเรื่อง ที่เกี่ยวกับปาก เช่น พวกปากจัด ปากคอเราะราย แต่ผู้เขียนจะขอยกด้วยปากของทศกัณฐ์ผู้ซึ่งมีถึง ๑๐ ปาก ในเรื่องรามเกียรติ์ ทศกัณฐ์ใช้ปากในทางผิดเสียทั้งสิ้น เช่น ใช้เกี่ยวลูกเมียของคนอื่น ปล่อยให้ลูกหลานไปรบทัพจับศึกจนตายเกือบทั้งโคตร ทศกัณฐ์ใช้ปากในทางที่ผิดตอนก่อนจะตายเท่านั้นเอง โดยสั่งเสียพิเภกให้ทำแต่ความดี ปากทั้งสิบของทศกัณฐ์พูดดังนี้

ปากหนึ่งว่าไอ้พิเภกเอ๋ย	ไหนเลยมาแกล้งฆ่าพี่
ตัวเราก็จะม้วยชีวี	ในเวลานี้ด้วยศรพิษ
ปากสองว่าเจ้าผู้เป็นน้อง	ร่วมท้องสืบสายโลหิต
จะได้ผ่านลงกาสมคิด	เป็นอิสรภาพแก่หมู่มาร
ปากสามขอฝากมณฑลด้วย	ช่วยบำรุงให้เป็นแก่นสาร
ทั้งอัคคีกลียาญพาพาน	ฝูงสมนบรวารทั้งนั้น
ปากสี่ว่าเจ้าจะครองยศ	ปรากฏเป็นจอมไอศวรรย์
จงเอ็นดูสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์	โดยธรรม์สุจริตประเพณี
ปากห้าจงดำรงทศพิธ	อย่าทำทุจริตให้เหมือนพี่
ตัดโลกโอบอ้อมอารี	แก่โยธีไพร่ฟ้าประชากร
ปากหกว่าเจ้าจงอดโทษ	ซึ่งกริ้วโกรธว่ามาแต่ก่อน
อย่าให้เป็นเวรอาวรณ์	แก่เราผู้จะจรไปเมืองฟ้า
ปากเจ็ดขอฝากนัคเรศ	อันทรงวงศ์พรหมเมศนาถา
สืบมาแต่องค์พระอัยกา	เมตตาอย่าให้จลาจล
ปากแปดว่าเราเลี้ยงท่าน	ก็ประมาณหมายใจให้เป็นผล
ตัวเราชั่วเองจึงเสียชนม์	แล้วได้รื้อร่นทั้งแผ่นดิน
ปากเก้าว่าพี่จะลาตาย	น้องชายเมตตาช่วยปลงศพ
อย่าให้ค้างราตรีในที่รบ	ไตรภพจะหมิ่นนินทา
สิบปากลิ้นฝากลิ้นสั่ง	สิ้นกำลังสิ้นคดียกษา
พิชชรรักร้อนรุ่มทั้งกายา	อสุรากลึงเกลือกเสือกไป

ทิวลิปปลูกในประเทศไทย

ให้ดอกสวยงามที่ดอยพাহ่ม่น

ชาคริต จุลกะเสวี

“ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง ดอยพাহ่ม่น” อำเภอเทิง จังหวัด เชียงรายเป็น ๑ ใน ๑๘ ศูนย์ที่กรมส่งเสริมการเกษตรจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมให้ชาวไทยภูเขาปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ทดแทนพืชเสพติด

“ดอยพাহ่ม่น” เป็นพื้นที่เขาสูงติดแนวชายแดนไทย-ลาว สูงจากระดับน้ำทะเล ๖๐๐-๑,๒๐๐ เมตรอุณหภูมิเฉลี่ย ๘ องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑,๕๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ส่วน ใหญ่

เป็นชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง

สำหรับศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยพাহ่ม่นนี้ ตั้งอยู่ที่บ้านหมูที่ ๙ ตำบลตับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล ๑,๐๓๐ เมตร ห่างจากตัวจังหวัดไปตามเส้นทาง

หัวพันธุ์ทิวลิปที่นำมาปลูกที่ดอยผาหม่นนั้น ได้หัวพันธุ์
มาจากประเทศเนเธอร์แลนด์ แหล่งปลูกทิวลิปที่ขึ้นชื่อของโลก

เชียงราย-เทิง-เชียงคำ ประมาณ ๘๗ กิโลเมตร ในจำนวนระยะทางดังกล่าวนี้เป็นเส้นทางไต่ระดับขึ้นเขาไปเรื่อยๆ ประมาณ ๓๐ กิโลเมตร เส้นทางยังไม่ลาดยาง ในฤดูฝนการเดินทางจะค่อนข้างลำบาก ล้อรถยนต์ต้องติดโซ่จึงจะขึ้นได้

ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น ได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างมากในขณะนี้ เพราะสามารถจะปลูกไม้ดอกเมืองหนาวที่ประเทศไทยมีการนำเข้าด้วยมูลค่าที่สูงมากในแต่ละปีได้ ไม้ดอกที่วุ่นนี้ คือ “ทิวลิป”

อันที่จริงก่อนหน้านี้ เมื่อปี ๒๕๓๖-๒๕๓๗ ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น ได้สร้างความฮือฮามาแล้ว ในฐานะที่สามารถปลูกลิลลี่ได้ และผลผลิตลิลลี่ที่ได้นั้นมีความสมบูรณ์ที่สุด คุณไชยณรงค์ สวยงาม หัวหนา ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น ได้

ทิวลิปดอกสีขาว พันธุ์ Inzell ให้ดอกเร็วที่สุด เติบโตหลังจากปลูกเพียง ๒๓ วัน

กล่าวถึงความสำเร็จของการปลูกลิลลี่ในครั้งนี้ว่า

เริ่มปลูกลิลลี่ทดสอบตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๓๖ จำนวน ๑๔ สายพันธุ์ แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มเอเชียติก กลุ่มลองจิจัลล์ และกลุ่มโอเรียนทัล แต่ละสายพันธุ์จะให้ดอกไม้พร้อมกัน แต่จะอยู่ในช่วงระยะเวลา ๗๐ วัน จากการปลูกทดสอบได้คัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมไว้ ๘ สายพันธุ์โดยพิจารณาจากความต้านทานโรค และความยาวของก้านดอก รวมทั้งลักษณะช่อดอก ถ้าสายพันธุ์ใดที่มีการแตกกิ่งก้านออกด้านข้างมากจะใช้ไม่ได้ เพราะจะมีปัญหาในการบรรจุหีบห่อเพื่อขนส่งจำหน่าย

ทิวลิปดอกสีเหลือง มี ๒ พันธุ์ คือ Golden Apeldoorn และ Golden Parade ในภาพ คือพันธุ์ Golden Apeldoorn

ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๓๖ เป็นต้นมา ลิลลี่จึงกลายเป็นไม้ดอกที่แถมสีสันให้กับดอยที่มีชื่อว่า “ผาหม่น” ได้สดชื่นจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งมีแค่เพียงพื้นที่ภายในศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่นเท่านั้น แต่ได้กระจายไปยังพื้นที่เพาะปลูกของชาวไทยภูเขา ในเขตที่ศูนย์รับผิดชอบด้วย

มาถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๘ ดอยผาหม่นได้มีโอกาสดำเนินการทดสอบไม้ดอกเมืองหนาวอีกชนิดหนึ่งคือทิวลิป ซึ่งเป็นแห่งแรกของไทยที่ทำการปลูกไม้ดอกชนิดนี้ ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการ

เกษตรกรได้นำเข้าหัวพันธุ์มาจากประเทศ เนเธอร์แลนด์ แหล่งปลูกทิวลิปที่ขึ้นชื่อของโลก

ผมจึงได้ขอให้คุณพรรณนีย์ วิชาชู คนเก่งของศูนย์ข้าวเกษตรและสหกรณ์ช่วยไปติดตามข่าวนี้ นำความจริงมาบริการเป็นความรู้เสริมแก่ผู้อ่าน “วารสารไทย” ทั้งหมดด้วย

มีรายงานว่าคุณไชยณรงค์ สวยงาม หัวหน้าศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น ได้กล่าวถึงการทดสอบปลูกดอกทิวลิป ภายในศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น ได้หัวพันธุ์ทิวลิปจากกรมส่งเสริมการเกษตร มาปลูกทดสอบ ๑๐ สายพันธุ์ จำนวนทั้งสิ้น ๔,๑๕๐ หัว ซึ่งได้ใช้พื้นที่ปลูกทดสอบประมาณ ๑ ไร่เศษ แบ่งออกเป็นแปลงขนาดกว้าง ๑ เมตร ระยะห่างระหว่างแปลงประมาณ ๕๐ เซนติเมตร

คุณไชยณรงค์ กล่าวถึงธรรมชาติของทิวลิปว่า ทิวลิปชอบดินร่วน มีการระบายน้ำดี pHของดินควรอยู่ระหว่าง ๖-๗ อุณหภูมิที่เหมาะสมสำหรับการปลูกทิวลิปคือ ๑๕ องศาเซลเซียส อย่างสูงที่สุดไม่เกิน ๒๕ องศาเซลเซียส ทิวลิปไม่ชอบแสงจัด จึงต้องมีการลดแสงให้กับแปลงทิวลิปโดยใช้ตาข่ายพรางแสงประมาณ ๕๐%

การปลูกทิวลิปไม่ได้แตกต่างจากไม้ดอกชนิดอื่นๆนัก แต่อาศัยต้องดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา สำหรับที่แปลงทดสอบบนดอยผาหม่นนี้ หลังจาก

เตรียมแปลงขนาดกว้าง ๑ เมตรระยะห่างระหว่างแปลง ๕๐ เซนติเมตร อย่างที่กล่าวแล้ว ก่อนปลูก ๑-๒ วัน ต้องรดน้ำในแปลงก่อน พร้อมกับรองพื้นด้วยปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๕๐ กรัม ต่อ ๑ ตารางเมตร ระยะปลูก ๕x๑๕ เซนติเมตร ลึกเพียง ๒-๔ เซนติเมตร เท่านั้นก็พอ

เมื่อหัวพันธุ์ทิวลิปงอกยาว ๕-๑๐ เซนติเมตร เป็นจำนวน ๘๐% ของหัวพันธุ์ที่ปลูกจะต้องมีการตรวจสอบหัวพันธุ์เน่าหรือไม่ สังเกตดูหัวที่ไม่งอกหรืองอกช้ามาก อาจเกิดจากเชื้อราพิวซาเรียม ถ้าพบลักษณะดังกล่าวต้องขุดหัวทิ้ง เพื่อป้องกันความเสียหายที่จะกระจายไปสู่หัวข้างเคียงได้

เมื่อตรวจสอบแล้วให้คลุมแปลงด้วยฟางข้าว หรือวัสดุคลุมดินอื่นๆ ที่สำคัญคือ ภายในโรงเรือน หรือแปลงปลูกทิวลิปต้องมีอากาศถ่ายเทได้ดี สำหรับการให้น้ำนั้นต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ เพราะหากแห้งเกินไป ใบและดอกจะไม่สมบูรณ์ เนื่องจากระบบรากไม่เดิน ถ้าให้น้ำมากเกินไปจนแฉะอาจทำให้หัวพันธุ์ทิวลิปเน่าได้ สำหรับแปลงทดสอบนี้ ให้น้ำเพียงวันละครึ่งในตอนเช้าเท่านั้น

ภายหลังจากปลูกได้ ๒ สัปดาห์ให้ปุ๋ยไนโตรเจน คือ แอมโมเนียมซัลเฟต หรือ ยูเรีย ผสมปุ๋ยสูตร ๑๕-๑๕-๑๕ ในอัตรา ๒ ต่อ ๑ ส่วน เมื่อเริ่มแทงช่อดอกให้ปุ๋ยที่มีฟอสฟอรัสและโปแตสเซียมสูง ได้แก่ ปุ๋ยสูตร ๑๓-๑๓-๒๑

แปลงปลูกทิวลิปต้องมีอากาศถ่ายเทได้ดี การให้น้ำต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ

และเสริมด้วยปุ๋ยทางใบสูตร ๑๐-๕๒-๑๗ อัตรา ๓๐ ซี.ซี. ต่อน้ำ ๒๐ ลิตร

สำหรับผลผลิตรุ่นแรกของทิวลิป ที่ทำการปลูกทดสอบที่ศูนย์ส่งเสริมการ เกษตรที่สูงดอยผาหม่นนี้ ทางเจ้าหน้าที่ของศูนย์ ได้ทำการบันทึกและ เก็บข้อมูลจากแปลงทดสอบทุกวัน ซึ่ง หัวหน้าศูนย์ได้สรุปให้ฟังว่า หลังจากปลูก ๕ สัปดาห์ หรือ ๓๖ วัน ทิวลิปจะให้ดอก ระยะตัดดอกที่เหมาะสม คือ ระยะที่ ดอกยังตูม และเห็นสีแล้วประมาณครึ่ง ดอก เมื่อตัดดอกแล้วต้องแช่น้ำทันที จากนั้นต้องนำเข้ากำ แล้วใช้กระดาษ ห่อดอกให้แน่นเพื่อป้องกันกันแดด นำ ไปเก็บไว้ในห้องเย็นอุณหภูมิ ๐-๒ องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ควรจะ เกิน ๙๐% ทางศูนย์ฯ ทดลองนำทิวลิป มาปักแจกันในสภาพปกติ ณ ที่ทำการ ศูนย์ฯ ทิวลิปจะมีอายุอยู่ในแจกัน เฉลี่ย ๙ วัน

สำหรับแปลงที่เก็บเกี่ยวดอก ทิวลิปมาแล้ว ทางศูนย์ฯจะเลี้ยงหัว พันธุ์ไว้ในแปลงก่อนประมาณ ๒ เดือน จากนั้นจะเก็บหัวพันธุ์มาไว้ในห้องเย็น อุณหภูมิประมาณ ๕ องศาเซลเซียส นานประมาณ ๒ เดือน แล้วจึงนำไป ปลูกใหม่ ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวอยู่ ระหว่างการทดสอบ และเก็บข้อมูลทาง วิชาการอาจจะมียุปัจจัยอื่นๆ ที่มีผล กระทบต่อการทดสอบดังกล่าว ซึ่งอาจ จะทำให้ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ เท่า ที่พบขณะนี้คือ หลังจากตัดดอกแล้ว ใบจะแห้งและหัวจะเน่า ซึ่งจะต้องหา

สาเหตุและหาทางแก้ไขต่อไป

เมื่อสอบถามถึงพันธุ์ทิวลิปทั้ง
๑๐ สายพันธุ์นั้น มีชื่อว่าอะไรบ้างนั้น
คุณไชยณรงค์ ได้แจกแจงให้ฟังดังนี้

ดอกสีบานเย็น มีอยู่ ๒ พันธุ์ คือ
DON QUICHOTTE กับ BARONNESSE

ดอกสีส้ม มีอยู่ ๒ พันธุ์เช่นกัน
คือ APELDOORN และ PARADE

ดอกสีเหลือง มีอยู่ ๒ พันธุ์ คือ
GOLDEN APELDOORN กับ GOLDEN
PARADE

ดอกสีชมพูแซมขาว ได้แก่ พันธุ์
BLENDA

ดอกสีชมพูอมแดง ได้แก่พันธุ์
GANDER

ดอกสีแดง ได้แก่พันธุ์ ILL DE
FRANCE

ดอกสีขาว ได้แก่ พันธุ์ INZELL

ทุกพันธุ์ที่กล่าวมานี้เริ่มปลูก
พร้อมกันในวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๘
พันธุ์ที่งอกเร็วที่สุด คือ GANDER และ
ILL DE FRANCE คือ งอกหลังจาก
ปลูกเพียง ๓ วันเท่านั้น พันธุ์ที่งอกช้า
ที่สุด คือ GOLDEN PARADE และ
BARONNESSE งอกหลังจากปลูกถึง ๙
วัน ส่วนพันธุ์อื่นๆ งอกหลังจากปลูก ๖
วัน

พันธุ์ที่ให้ดอกเร็วที่สุด คือ
INZELL ดอกสีขาว คือ แทะงช่อดอก
หลังจากปลูกเพียง ๒๓ วัน ส่วนพันธุ์อื่นๆ
จะทะงช่อดอกหลังจากปลูกอยู่ในระหว่าง
๒๘-๓๕ วัน โดยพันธุ์ที่ทะงช่อดอกช้า
ที่สุด คือ BARONNESSE ดอกสีบานเย็น

หลังจากปลูก ๕ สัปดาห์ทิวลิปจะให้ดอก

ทิวลิปสีบานเย็น มี ๒ พันธุ์ ในภาพคือ พันธุ์
Don Quichotte

หลังจากแทงช่อดอกได้ประมาณ ๒-๕ วัน จะเริ่มเห็นสีดอก จากนั้นอีก ๑-๒ วัน ดอกจะเริ่มบาน และจะบานเต็มที่ภายใน ๗-๙ วัน ส่วนระยะเหมาะสมที่จะตัดดอกได้นั้น พันธุ์ INZELL ดอกสีขาว จะเร็วที่สุด คือ หลังจากปลูกจนถึงระยะเหมาะสมสำหรับการตัดดอกเพียง ๒๗ วัน รองลงมาคือ พันธุ์ GANDER สีชมพูอมแดง ๒๙ วัน ส่วนพันธุ์ที่ต้องใช้ระยะเวลาจากปลูกถึงตัดดอกนานที่สุด คือพันธุ์ BARONNESSE ดอกสีบานเย็น ต้องใช้เวลาถึง ๔๔ วัน และ GOLDEN PARADE ใช้เวลา ๔๑ วัน ส่วนพันธุ์อื่นๆ จะอยู่ในระยะเวลา

๓๓-๓๙ วัน

โดยภาพรวมของการทดสอบปลูกทิวลิป ที่ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่นแห่งนี้ อยู่ในระดับที่น่าพอใจ คุณภาพของดอกทัดเทียมกับของเนเธอร์แลนด์ ยิ่งไปกว่านั้นบางพันธุ์ยังให้ดอกเร็วกว่าแหล่งปลูกเดิมเสียอีก

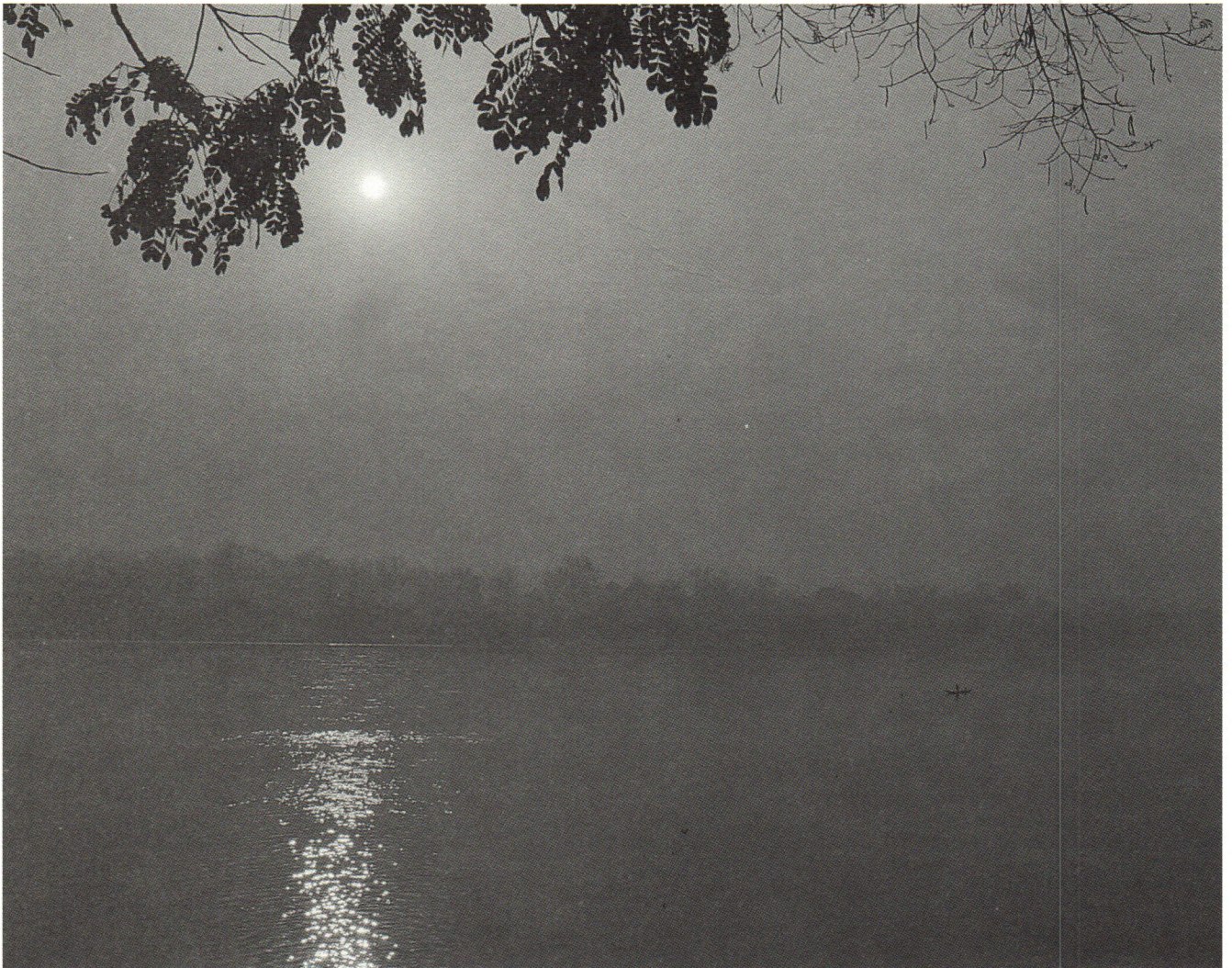
การทดสอบยังคงต้องดำเนินไปอีกระยะหนึ่ง คือ การเก็บหัวพันธุ์สำหรับปลูกต่อ ถ้าผลการทดสอบปรากฏออกมาเป็นที่น่าพอใจของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูงดอยผาหม่น คงจะสามารถ

กระจายพันธุ์ทิวลิปไปสู่เกษตรกรชาว
ไทยภูเขาในเขตพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์
ได้ปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอีกพืช
หนึ่งนอกเหนือจากลิ้นี่ และไม้ดอก
เมืองหนาวอื่นๆที่ศูนย์ได้ส่งเสริมอยู่แล้ว
และเมื่อถึงเวลาที่ทิวลิปกระจาย
ออกไปทั่วดอยผาหม่น นั้นหมายถึงว่า
ร้านดอกไม้ในพื้นที่จะสามารถลดการ
นำเข้าดอกทิวลิปจากต่างประเทศได้มี
ใช้น้อย “ผาหม่น” ก็จะเป็นที่รู้จักของ
ใครๆ ในนามของ “แหล่งผลิตไม้ดอก
เมืองหนาว” ที่สำคัญของไทยแข่งกับ
คาเมรอนไฮแลนด์ของมาเลเซียได้อย่าง
สบาย

ยิ่งไปกว่านั้น ดอยผาหม่น จะ
กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่ออีก
แห่งหนึ่งของเชียงรายด้วย ห่วงแต่
เพียงว่าสภาพธรรมชาติของดอยผา
หม่นจะสูญเสียไป เพราะกลายเป็น
แหล่งท่องเที่ยวนี้แหละ

ขากลับจากดอยผาหม่น ถ้า
ท่านยังมีเรี่ยวแรงกันอยู่ มักจะไม่กลับ
ทางเดิม แต่จะเลยไปเที่ยว “ภูชี้ฟ้า”
ซึ่งอยู่ห่างจากดอยผาหม่นประมาณ ๑๓
กิโลเมตร แต่รถขึ้นค่อนข้างลำบาก
เพราะเป็นภูเขาสูง ที่ภูชี้ฟ้าแห่งนี้ เป็น
หินภูเขาที่มียอดแหลมแนวตั้งสูงเสียดฟ้า
จึงสมชื่อ “ภูชี้ฟ้า” อยู่บนภูชี้ฟ้าสามารถ

ริมโขงยามอาทิตย์อัสดง

จะชมทิวทัศน์เปรียบเทียบฝั่งไทย ฝั่งลาว ได้อย่างสดชื่นเพราะอากาศบริสุทธิ์ดีมาก

กลับลงมาจากภูชี้ฟ้า จะแวะชม อาณาเขตประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่ดอยผาตั้งก็ยิ่งได้ ที่ ผาตั้งนี้เป็นชะง่อนเขาที่ยื่นเข้าไปในเขต แดนของลาว เบื้องล่างคือหุบเขาที่เห็น ยอดไม้อยู่ลิบๆ ใกล้ๆ กับหน้าผาซึ่งเป็น จุดชมทิวทัศน์ จะมีช่องทางเดิน

ระหว่างชอกหิน แต่บัดนี้ปิดตายแล้ว เพื่อความปลอดภัย

จากผาตั้ง เดินทางลัดเลาะ ผ่านหมู่บ้านชาวไทยภูเขา และชาวไทย พ้นราบไปตามเส้นทางเข้าอำเภอเวียง แก่น ถ้าช่วงฤดูหนาวอาจจะได้เห็นทุ่ง ข้าวบาร์เลย์อยู่ ๒ ข้างทางผ่านหมู่บ้าน

จากอำเภอเวียงแก่น เข้าตัว เมืองเชียงราย ด้วยเส้นทางสายเวียง

แก่น-เชียงของ เลาะริมน้ำโขง ยามพระ อาทิตย์ตกดิน สวยอย่าบอกใคร แต่ถ้า อาทิตย์ลับไปแล้ว เส้นทางสายนี้ดูค่อนข้างจะเปลี่ยว ด้วยรถราที่วิ่งไปมามี น้อยเต็มที แต่ก็ปลอดภัยดี น่าไปชมนะ ครับ

น้ำใจไทย

สถิตย เล็งใส่อง

ปัญหานี้จัดไว้เพื่อชื่นชมน้ำใจของพี่น้องประชาชนผู้มีความสำนึกดี ทำตัวอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และประเทศชาติ ซึ่งนานๆ จะได้พบ การกระทำเยี่ยงนี้สักครั้งหนึ่ง จึงขอนำ มาเล่าสู่ท่านผู้อ่านฟังรู้แล้วขอให้ช่วย กันเผยแพร่ต่อๆ ไปด้วย เพราะเป็นสิ่งที่ชาติต้องการอย่างที่สุดขณะนี้

กิจวัตรประจำวันของผมในตอน เข้าก็คือ การออกกำลังกายด้วยการ เดินเร็วๆ อย่างน้อยครึ่งชั่วโมงตามคำแนะนำของหมอ นอกเหนือไปจากการ รับประทานข้าวซ้อมมือ ผักที่ขึ้นตาม ธรรมชาติไร้สารพิษและโปรตีนที่ไม่ อุดมด้วยไขมันอิ่มตัวจนเกินไป ดีที่สุดคือ ปลา ซึ่งย่อยง่าย

ผมมักเดินลัดเลาะไปตามซอก เล็กชอยน้อยในตอนเช้าตรู่ เพื่อจะได้ อากาศที่บริสุทธิ์ ไม่มีควันยานพาหนะ พลุพล่าน มินกน้อยๆ เป็นเพื่อน บาง ครั้งเขาก็ร้องทักทาย มีพระพายโชยพัด เย็นผิวกายสดแสนจะชื่นใจ ผมเป็นคน รักสัตว์ พวกสุนัขข้างทางก็กลายเป็น เพื่อน เขาจะไม่กัดคนที่มิเมตตาต่อเขา หลายๆ ตัว มักจะเข้ามากอดแข้งกอด ขาจนต้องเดินหลบ ทำให้นึกถึงพระ

พุทธพจน์ที่ว่า ผู้มีเมตตาธรรมแม้ ศาสตราวุธก็แคล้วคลาด อสรพิษก็ไม่ ทำร้าย

เช้าวันหนึ่ง ผมเดินลัดจากชอย ประชาชื่น ๔ ออกมาชอย ๒ เพื่อเดิน ไปซื้อของที่ตลาดพงษ์เพชรตามคำสั่ง ของผู้เป็นนายคือแม่บ้าน ขณะนั้นสว่าง แล้ว ได้มองเห็นร่มใหญ่กางอยู่ข้างๆ โต๊ะน้อยๆ ตัวหนึ่ง บนโต๊ะมีของคล้าย ว่าเป็นถาดอาหาร เมื่อเดินเข้าไปใกล้ ผมรู้สึกสะอิดใจ เพราะถาดอะลูมิเนียม สีเหลืองที่ใส่อาหารขาย ๒ ใบ ที่วาง อยู่บนโต๊ะนั้นคลุมด้วยพลาสติกใส หนีบ

ติดขอบถาดด้วยคลิปหนีบราวตากผ้า ข้างๆ ถาดมีหม้ออะลูมิเนียมขนาด กลางใบหนึ่งมีฝาปิดมิดชิด ใส่แกงอีก ชนิดหนึ่งไว้ขาย มีของขายเพียง ๓ อย่างเท่านั้น อย่างว่าแต่แมลงเลย แม้ แต่ฝุ่นก็ลงไปไม่ได้ แต่ไม่เห็นคนขาย ผม ไปยืนมองดูด้วยความชื่นชม อยากจะ เห็นหน้าคนขายว่าเป็นอย่างไร ทำไมจึง มีความคิดประเสริฐอย่างนั้น

ประเดี๋ยวใจก็มีหญิงสาวคน หนึ่งอายุประมาณ ๒๕ ปี หน้าตาและ แต่งกายแบบชาวบ้านเดินออกมาจาก บ้านเก่าๆ ข้างถนนแห่งนั้น ถ้ามผม ด้วยถ้อยคำพินิจ ว่า

“คุณลุงต้องการแกงอะไร” หน้า ตายิ้มฉับๆผมตอบเธอว่า

“ลุงยังต้องเดินอีกไกล ไม่ต้อง การถืออะไรให้พระพุทธรูป แต่อยากจะ ขอบคุณหนูที่ปกปิดอาหารมิดชิดเช่นนี้ ทั้งๆ ที่อาหารก็กินได้เดียว ขายไม่กี่นาที ก็หมด เป็นตัวอย่างที่ประเสริฐสุด ลุง เฝ้ารอดอยการกระทำอย่างนี้มากกว่า ๑๐ ปีแล้ว เพิ่งพบวันนี้”

เนื่องจากยังไม่มีคนซื้อ ผมจึง ถือโอกาสยืนคุยกับเธอ

ถามชื่อ เธอบอก ชื่อ แอน

ผมไม่ได้ถามว่าเป็นชื่อจริงหรือชื่อเล่น อายุ ๒๔ ปี แต่งงานแล้วมีบุตร ๑ คน อาชีพแม่บ้าน เพิ่งจะลองขายเป็นงานอดิเรก เมื่อผมถามว่าเธอคิดอย่างไรจึงได้ไปเปิดอาหารที่ขาย เธอตอบผมว่า “คุณลองลองคิดดูซิว่า บนถนนเล็กๆ นี่ก็มีรถแล่นผ่านชั่วโมงหนึ่งหลายสิบคัน แต่ละคันพ่นควันออกมาทั้งนั้น บางคันควันดำ หลายคันด้วย โดยเฉพาะรถสองแถวเก่าๆ ที่วิ่งผ่านเป็นประจำ สิ่งที่อยู่ใกล้กับไอเสียนั้นหนูคิดว่าเป็นพิษทั้งสิ้น ไม่เช่นนั้นตำรวจเขาคงไม่มีผ้าปิดจมูกหรอก” เธอยิ้มเล็กน้อยคล้ายกับไม่แน่ใจในคำตอบของตนว่าจะถูกต้องหรือไม่ ผมตอบเธอว่า

“หนูรู้ไหมว่าที่ปิดจมูกกันเวลานี้ ลุงเป็นผู้ริเริ่มเอง เมื่อ ๗-๘ ปีมาแล้ว สมัยนั้นลุงรับราชการเป็นผู้พิพากษาอยู่ ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับฝุ่นเลย ตัวอย่างที่ปิดจมูกเวลานี้ยังอยู่ ภริยาของคุณลุงเย็บให้ ๒ อัน ลุงใส่ไปยืนที่ป้ายรถเมล์ แล้วก็ขึ้นรถเมล์ เพราะลุงเป็นคนรณรงค์ให้คนใช้บริการขนส่งสาธารณะ สมัยนั้น เมื่อขึ้นไปบนรถเมล์คนจะได้เห็นเพื่อเขาจะได้ทำกันต่อไป ลุงคิดว่า อย่างน้อยก็ป้องกันฝุ่นไม่ให้เข้าไปสู่อุดได้บ้าง ถึงแม้จะป้องกันควันพิษ เช่น คาร์บอนมอนนอกไซด์ ไม่ได้ก็ตาม ในที่สุดคนก็เอาอย่าง เวลานี้สวมกันมากขึ้น เหมือนหนูนี้แหละ ลุงเห็นว่าเป็นตัวอย่างที่พิเศษสุดถ้าคนทำกันมากๆ อาหารที่ขายทั่วบ้านทั่วเมืองก็จะสะอาด ปราศจากเชื้อโรคจากฝุ่น

ละออง การเจ็บไข้ได้ป่วยของประชาชนก็จะน้อยลง คนไข้ก็จะไม่แน่นโรงพยาบาลเหมือนที่เป็นอยู่เวลานี้ เราก็จะมีแต่พลเมืองที่มีสุขภาพอนามัยดี ช่วยกันพัฒนาประเทศ ไม่ใช่สร้างภาระให้แก่บ้านเมือง พวกเราก็จะอยู่กันด้วยสันติสุขเหมือนประเทศที่เจริญแล้วทั้งหลาย ไม่ต้องไกลนะหนูนะ เอาแค่สิงคโปร์นี่เขาก็เจริญแล้ว เพราะพลเมืองของเขามีความสำนึกดีเหมือนหนูนี้แหละ เขาไม่ทิ้งของหรือขว้างเศษขยะลงบนพื้นดิน คนอย่างหนูนี้ ถ้าเรามีมากขึ้น บ้านเมืองของเราก็จะพัฒนาไปเร็วและไกล”

“ถนนหน้าบ้านหนูก็ยังดีนะคุณลุง ฝุ่นยังน้อย ที่ถนนใหญ่นั้นมากกว่าในซอยมากมาย เพราะเทศบาลไม่ได้ล้างถนนที่สร้างเสร็จเสร็จมานานแล้วนะ เมื่อรถวิ่งมาที่ฝุ่นก็ตลบอบอวลเหมือนลมสลาดัน แทะมองไม่เห็นอะไร เชื้อโรคคงติดมาด้วยหลายชนิด เพราะมัน

มาจากพื้นดิน” เธอพูดด้วยความมั่นใจขึ้น ขณะนั้นสว่างดีแล้ว แต่ยังไม่มีแสงตะวัน เพราะคลุ้มด้วยเมฆฝนน้อยใหญ่ ลอยเต็มท้องฟ้าอันสุดไกล ผมจึงเล่าเกี่ยวกับฝุ่นให้เธอฟังเท่าที่ผมได้ยินมาจากวิทยุว่า

“ผลการวิจัยของนักวิชาการโรงพยาบาลไหนลองจำไม่ได้เสียแล้วว่า ในฝุ่นละอองนั้น มีเชื้อโรคอยู่ถึง ๒๘ ชนิด วัณโรคเอเยอะไรเอเยสูงก็จำไม่ค่อยได้สรุปได้ว่า ฝุ่นอันตรายก็แล้วกัน ลุงเคยเรียกมันว่า ฝุ่นมหาประลัย มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ เมืองนอกเขาไม่มีหรืออกหนู” ผมพูดพลางถอนหายใจ และน้อยใจที่มีได้มีการพร่ำสอนสิ่งที่สำคัญนี้ให้เยาวชนของชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานไว้ในจิตใจให้เขามีความสำนึกที่ถูกต้องเมื่อเขาเติบโตใหญ่เป็นพลเมืองผู้เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ อยากจะตะโกนให้กึกก้องกังสดาลไปทั่วปฐพี คนจะได้สำนึกกันเร็วกว่านี้

เธอถามผมเป็นคำถามสุดท้ายว่า

“ทำไมฝุ่นบ้านเราจึงมาก นะคุณลุง”

ผมตอบเธอก่อนจะก้าวเดินจากเธอไปว่า

“เพราะประชาชนคนไทยชอบถากหญ้าออกจากดิน เมื่อดินไม่มีหญ้าปรก ก็ขาดความชื้น ฝุ่นมันก็ขึ้น ถ้าหนูเห็นใครถากหญ้า ก็ขอให้บอกเขาด้วย พรุ่งนี้ลุงจะมาถ่ายรูปเพื่อเขียนเรื่องหนูให้คนอ่าน”

เรียน ท่านผู้อ่านวารสารไทย

คณะกรรมการจัดทำวารสารไทย ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้จัดพิมพ์วารสารไทยมาตั้งแต่ต้นปี ๒๕๒๔ เพื่อเผยแพร่ความรู้และความคิดที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน เป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เราได้เปิดคอลัมน์ **“คุยกับวารสารไทย”** สำหรับท่านผู้อ่านโดยเฉพาะ เพื่อเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในทุกๆ ด้าน ทั้งที่เกี่ยวกับวารสารไทยโดยตรง หรืออาจตั้งคำถามก็ได้ แต่ขอให้เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือชาติบ้านเมือง เป็นเรื่องสร้างสรรค์ มิใช่ทำลาย คอลัมน์นี้เป็นเวทีของท่าน ขอได้โปรดเสนอความคิดเห็นส่งมาในใบตอบรับนี้ และกรุณาอย่าลืมปิดดวงตราไปรษณียากรด้วย

ขอขอบคุณ

ใบตอบรับ วารสารไทย	ได้รับ วารสารไทย ฉบับที่.....เรียบร้อยแล้ว	วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ๒๕.....
ชื่อผู้รับ.....		
ที่อยู่/สถานที่ทำงาน :		
คำถาม/ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็นต่างๆ :		

กรุณาส่ง

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
ส่วนการศึกษาโรงเรียนนายร้อย จปร. (เดิม) ทำเนียบรัฐบาล
ถนนราชดำเนิน เขตดุสิต
กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ปิดดวงตราไปรษณียากร
๒ บาท

(แนวก๊อป)

(แนวก๊อป)

ภาพพุทธประวัติ

ภาพที่ ๒๕ : ทรงแสดงธรรมโปรดองคุลิมาล

พระพุทธเจ้า ทรงกลับใจองคุลิมาลจากการเป็นฆาตกรมาเป็น
พระภิกษุในพระพุทธศาสนา

บรรยาย : พัทธ มลิวัลย์

เขียนภาพ : สนั่น รัตนะ

เมื่อครั้งพุทธกาล เหตุการณ์ภายในเมืองสาวัตถีกำลังปั่นป่วน เพราะมีโจรใจเหี้ยมคนหนึ่งชื่อ “องคุลิมาล” ได้ออกอาละวาดฆ่าคนเป็นจำนวนมาก โดยตัดนิ้วมือของคนที่ถูกฆ่าคนละนิ้วคล้องเป็นพวงมาลัยได้ ๙๙๙ นิ้ว ยังเหลือเพียงนิ้วเดียวก็จะครบ ๑,๐๐๐ นิ้วตามต้องการเวลานั้น มารดาขององคุลิมาลคิดถึงลูกมาก ประสงค์จะไปเยี่ยมลูก พระพุทธองค์ทรงเห็นว่าหากองคุลิมาลได้พบมารดา ก็จะฆ่ามารดาของตนเสีย จะเป็นบาปหนัก จึงเสด็จไปโปรดองคุลิมาลให้มีความเลื่อมใสให้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา